БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 166 (3394). | Жума, 26 август 1966 йил. | Баҳоси 3 тийин.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

24 август эрталаб соат 10 да Тошкентда олтинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг саккизинчи сессияси ўз ишини бошлади.

Раис столи ёнида республика Олий Советининг Раиси депутат **О. Содиқов**, Олий Совет Раисининг ўринбосарлари депутатлар **П. Ержанова, В. И. Коваль, Ф. Д. Уринбоева, С. Р. Расулов** ўтирибдилар.

Ҳукумат ложаларида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва ҳукумат аъзолари, республика партия ташкилотининг раҳбарлари ўтирибдилар. Булар орасида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидов**, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатлар **И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, М. М. Мусахонов, Ё. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, М. Т. Турсунов** ўртоқлар бор.

Сессия иштирокчилари Ўзбекистон ССР Олий Советининг марҳум депутатлари **В. А. Билбас ва Ғафур Ғулом** хотирасини ҳурматлаб бир минут сукут қиладилар.

Сессиянинг қуйидаги кун тартиби бир овоздан тасдиқланади:

1. КПСС XXIII съезди қарорлари асосида республика мактабларининг ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида. (Масала Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан киритилади).
2. Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисида. (Масала Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан киритилади).
3. Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида. (Масала Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми томонидан киритилади).
4. «Ўзбекистон ССР суд тузилиши тўғрисида»ги Қонунга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида. (Масала Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми томонидан киритилади).
5. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида. (Масала Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми томонидан киритилади).

Сессиянинг иш регламенти ва кун тартибига киритилган масалаларни қараб чиқиш тартиби ҳам бир овоздан тасдиқланди.

Сессиянинг биринчи мажлисида «КПСС XXIII съезди қарорлари асосида республика мактабларининг ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари депутат **С. Азимовнинг** доклади тингланди. Ўзбекистон ССР Олий Совети халқ маорифи доимий комиссиясининг раиси депутат **В. А. Абдуллаев** қўшимча доклад қилди.

Муҳокама қилинган масала юзасидан музокаралар бошланди. Биринчи мажлисдаги музокараларда депутатлардан **Б. Р. Раҳимов** (380-Ленин сайлов округи), **Р. Файзиев** (196-Избоскан сайлов округи), Ўзбекистон ССР маориф министри **А. М. Қўчқоров**, депутатлардан **А. И. Бродова** (14-Сельмаш сайлов округи), К. Маҳмудов (413-Оқтепа сайлов округи), Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министрининг ўринбосари **С. А. Сигов**, Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси **Х. А. Асомов** қатнашдилар.

Соат 16 да Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи мажлиси бошланди. Бу мажлисда кун тартибининг биринчи масаласи юзасидан музокаралар давом этди. Музокараларда депутатлардан **А. И. Руцкий** (81-Наманган сайлов округи), **К. Қўчқорова** (281-Хатирчи сайлов округи), **П. Ержанова** (346-Пристань сайлов округи), **М. М. Мироқов**, (336-Навсий қишлоқ сайлов округи), Пахтаорол район халқ маориф бўлимининг мудири **Т. Уқубоев** сўзга чиқдилар.

Музокаралар тамом бўлганидан кейин Олий Совет «КПСС XXIII съезди қарорлари асосида республика мактабларининг ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» бир овоздан қарор қабул қилди.

Шундан кейин Олий Совет кун тартибидаги иккинчи масалани қараб чиқишга ўтиб, республика молия министри депутат **В. М. Муродхўжаевнинг** Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги давлат бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги докладини тинглади. Олий Совет Бюджет комиссиясининг раиси депутат Ғ. Ғ. Юсупов қўшимча доклад қилди.

Шу билан Олий Советнинг иккинчи мажлиси тамом бўлди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг саккизинчи сессияси 25 августда ўз ишини давом эттиради.

* * *

25 августда Тошкентда олтинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг саккизинчи сессияси ўз ишини давом эттирди.

Эрталаб соат 10 да республика Олий Советининг раиси депутат О. Содиқов раислигида Олий Советнинг навбатдаги мажлиси бошланди. Бу мажлисда сессиянинг кун тартибидаги иккинчи масала — Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисида музокаралар давом этди. Музокараларда депутат **Г. И. Скоробогатов** (216-Тошбулоқ сайлов округи), Фарғона область ижроия комитетининг раиси **М. Иброҳимов**, депутатлардан **М. Умаров** (428-Киров сайлов округи), **Э. Т. Шайхов** (95-Ленин сайлов округи), Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министри **К. С. Зоиров**, Ўзбекистон ССР енгил саноат министри **Ф. Қўқонбоев** қатнашдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетининг ижроси тўғрисида бир овоздан қарор қабул қилди.

Шундан кейин сессия кун тартибидаги учинчи масалани — Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш масаласини қараб чиқа бошлади. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат **Ё. С. Насриддинова** шу тўғрида доклад қилди.

Музокараларда депутатлардан **А. Ғозиназаров** (368-Халқобод сайлов округи), **М. Ғ. Ваҳобов** (231-Ҳаққулобод сайлов округи), **В. С. Скребнев** (10-Жуковский сайлов округи), Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги юридик комиссиянинг раиси **М. С. Восиқова** сўзга чиқдилар.

Музокаралар тамом бўлгандан кейин депутатлар Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низомни бир овоздан тасдиқладилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССР суд тузилиши тўғрисидаги Қонунга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида Қонун лойиҳалари тайёрловчи доимий комиссия раиси депутат **Ҳ. Р. Мусахонованинг** докладини тинглади. Бу докладни муҳокама қилишда Ўзбекистон ССР Олий суди раисининг вазифасини бажарувчи **С. Х. Пўлатхўжаев** ва депутат **М. Маҳсумов** (116-Пушкин сайлов округи) қатнашдилар.

Депутатлар Ўзбекистон ССР суд тузилиши тўғрисидаги Қонунга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги Қонунни бир овоздан қабул қилдилар.

Кун тартибидаги бешинчи масала — республика Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида сессия Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари депутат **Р. Сахибоевнинг** докладини тинглади.

Олий Совет ўз муҳокамасига тақдим этилган Қонунларни қабул қилди ва Фармонларни тасдиқлаш тўғрисида қарорларни қабул қилди.

Шу билан олтинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг саккизинчи сессияси ўз ишини тамомлади.

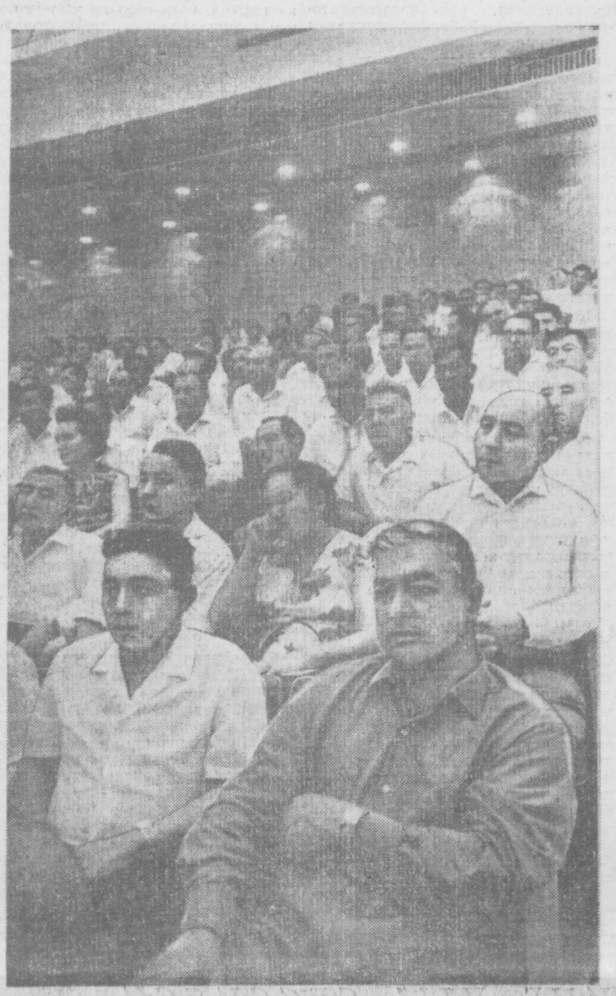

Ўзбекистон ССР Олий Советининг сессияси мажлислар залида.

И. Глауберзон фотоси.

Идеология иши — муҳим иш

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида меҳнаткашлар ўртасида идеология ишини кучайтириш масалаларига бағишланган кенгаш бўлиб ўтди. Кенгашда партия комитетларининг идеология иши масалалари билан шуғулланувчи секретарлари, пропаганда ва агитация бўлимларининг мудирлари, Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Радиоэшиттириш ва телевидение давлат комитети, Матбуот давлат комитети, Кинематография давлат комитетининг раҳбарлари, республика газета ва журналларининг редакторлари, ижодий союзларнинг вакиллари қатнашдилар.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети иттифоқдош республикалар пропаганда бўлимининг сектор мудири Ю. К. Фишевский «Ҳозирги даврда идеология ишининг баъзи масалалари тўғрисида» доклад қилди. (ЎзТАГ).

Н. С. ПАТОЛИЧЕВНИНГ ТУРКИЯГА САФАРИ

АНҚАРА, 24 август. (ТАСС). СССР Ташқи савдо министри Н. С. Патоличев Туркия ҳукуматининг таклифига биноан, бу ерга келди.

Н. С. Патоличев бугун кундузи Туркия Республикасининг асосчиси Камол Отатурк мавзолейида бўлди ва гулчамбар қўйди.

ТАСС АХБОРОТИ

1966 йил 26 августдан 25 октябргача бўлган давр ичида Совет Иттифоқида Тинч океанининг радиуси 40 денгиз миля доираси билан чекланган ва марказининг координатлари шимолий кенгликнинг 26 градус 50 минут ва шарқий узунликнинг 176 градус 10 минут бўлган акватория районига учирувчи ракеталар учирилади.

ТАСС ўзига берилган ваколатга асосланиб, шуни билдирадики, хавфсизликни таъминламоқ учун Совет Иттифоқи ҳукумати Тинч океанда денгиз ва ҳаво йўлларидан фойдаланаётган бошқа мамлакатларнинг ҳукуматларидан кема ва самолётлар ҳар куни сутканинг иккинчи ярмида маҳаллий вақт билан соат 12 дан соат 24 гача акваториянинг ана шу районига ва ҳаво масофаларига кирмасликлари тўғрисида тегишли органларга кўрсатма беришни илтимос қилади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

ФИЗКУЛЬТУРА ВА СПОРТНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети мамлакатда физкультура ва спортни янада ривожлантириш масалаларини кўриб чиқдилар.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати физкультура ва спортни ривожлантиришга ҳамиша катта эътибор бериб келмоқдалар. Физкультура ва спорт руҳий бойликни, маънавий софликни ва жисмоний камолотни ўзида уйғунлаштириб, мужассамлаштирган совет кишисини тарбиялашнинг муҳим воситаларидан бири эканлиги КПСС Программасида, КПСС XXIII съездининг қарорларида кўрсатиб ўтилган. Физкультура ҳаракатини ривожлантиришда кейинги йилларда муайян ижобий натижалар қўлга киритилди. Шу билан бирга физкультура ва спортнинг ҳозирги даражаси ўсиб борган талабларга жавоб беролмаётир, физкультура ҳаракатидан эса тарбиявий ишда тўла равишда фойдаланилмаётир. Кўпгина корхоналар, қурилишларда, колхозлар, совхозларда ва муассасаларда физкультура ва спорт оммавий тус олган эмас. Мактабларда ва олий ўқув юртларида оммавий физкультура ишига, ўқувчиларнинг спорт маҳоратини оширишга лозим бўлган даражада эътибор берилмаяпти.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети инсонни коммунистик руҳда тарбиялашнинг энг муҳим элементларидан бири бўлган физкультурага катта давлат аҳамияти бериб, аҳоли орасида олиб борилаётган тарбиявий ишнинг муҳим участкаси тариқасида физкультура ҳаракатига раҳбарликни яхшилаш, физкультура совет кишисининг маънавий ва руҳий қиёфасини шакллантиришга жамият ўтказаётган таъсирнинг тағин ҳам актив воситаси бўлиб қолиши, совет кишисининг ҳар томонлама уйғун бўлиб ривожланишига ҳам юксак даражада унумли меҳнат қилишига, узоқ йиллар давомида бақувват ва соғлом бўлиб яшашига, ўзининг ижодий активлигини узоқ йиллар сақлаб қолишига, ватанни ҳимоя қилишга тайёр бўлиб туришига ёрдам бериб турадиган бўлиши учун физкультура ва спортни янада ривожлантиришга доир конкрет тадбирларни белгилаб бериш вазифасини иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари ва Министрлар Советлари, партия комитетлари ва меҳнаткашлар депутатлари советларининг ижроия комитетлари, ВЦСПС, ВЛКСМ Марказий Комитети, СССР Спорт жамиятлари ва ташкилотлари союзининг Марказий Совети зиммасига юклайдилар.

Совет физкультура ҳаракати чинакам умумхалқ характерига эга бўлиши, жисмоний тарбиянинг илмий жиҳатдан асосланган системаси негизига қурилиши, аҳолининг ҳамма группаларини болалик чоғидан бошлаб изчил равишда ўз сафига тортиши лозим.

Меҳнат унумдорлигини ошириш, касалликларнинг олдини олиш, ишчи ва хизматчиларнинг актив дам олиши учун шарт-шароит яратиб бериш тадбирларининг ажралмас қисми тариқасида физкультура ва спортни ҳар бир корхонада, муассасада жорий қилишни таъминлаш партия, совет, касаба союз, комсомол, физкультура ва хўжалик ташкилотларига топширилди. Шу мақсадда меҳнаткашларнинг ҳар хил спорт турлари билан систематик равишда шуғулланишларини ташкил этиш, ўрта ва катта ёшдаги кишилар учун физкультура группалари тузиш, ишлаб чиқариш гимнастикасини жорий қилиш, спорт ва туристик базалар, туристик-соғломлаштириш лагерлари, балиқчи ва овчи уйлари вужудга келтиришда кўпроқ ташаббус кўрсатиш тавсия этилади.

Умумий таълим ва профессионал техника мактаблари ёш авлодни жисмоний ривожлантиришнинг негизи бўлишлари лозим. Мактабнинг вазифаси шуки, у физкультурага, спортнинг оммавий турларига доир зарур билимлар ва кўникмаларни ўқувчиларга сингдириши ва шу асосда мактаб ўқувчиларининг ҳар томонлама жисмоний ривожланишини ва соғлигини мустаҳкамлашни таъминлаши лозим.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига, СССР Маориф министрлигига 1967—1969 йилларда қишлоқлардаги барча саккиз йиллик мактабларда физкультура ўқитувчиси лавозимини белгилаб қўйиш ва унга физкультурага доир дарс машғулотлари олиб боришдан ташқари, синфдан ташқари физкультура ишларини ўтказишни ҳам юклаб қўйиш таклиф қилинди. Шунингдек мактабларда спорт-оммавий ишларга, спорт асбоблари ва ускуналари сотиб олишга ажратилаётган маблағларни 1967 йилдан бошлаб кўпайтириш кўзда тутилади. Ҳамма типдаги мактабларнинг барча синфларида ҳафтасига икки марта физкультура дарси киритилади.

Мактабларда ва билим юртларида синфдан ташқари спорт-оммавий ишларни кенгайтириш, бу ишларни жисмоний тарбияга оид ўқитиш процесси билан бевосита боғлаб олиб бориш, саломатлигининг ҳолати жиҳатидан махсус медицина группасига ўтказиб қўйилган ўқувчилар билан физкультура машғулотлари ташкил этиш, жисмоний тарбия ва ўқувчиларнинг соғлиғини мустаҳкамлаш борасидаги ишларнинг якунларини иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш министрликлари билан биргаликда ҳар йили кўриб чиқиш халқ маорифи органларига топширилди.

Олий ва ўрта махсус ўқув юртларида студентлар ва ўқувчиларнинг физкультура ва спорт билан мунтазам шуғулланишлари учун зарур шарт-шароит яратиб бериш, ўқув планида жисмоний тарбияга ажратилган соатларнинг камайтирилишига йўл қўймаслик, спорт билан факультатив машғулотлар олиб бориш учун имкониятларни кенгайтириш таклиф қилинди. Тегишли ташкилотлар бошланғич, саккиз йиллик ва ўрта мактаб ҳамда профессионал техника билим юртлари учун ўқувчиларнинг сонига қараб зарур спорт иншоотлари рўйхатини белгилаб беришлари ҳамда икки-уч йил ичида мактаблар ва билим юртлари ҳузурида жисмоний тарбия программасининг бажарилишини таъминлайдиган спорт базалари ва шаҳарчаларини вужудга келтириш чораларини кўришлари зарур.

Студентлар ва ўқувчиларнинг кучлари билан жамоатчилик асосида спорт иншоотлари қуриш, бунинг учун ўқув юртларига зарур бинокорлик материаллари, механизмлар ва транспорт ажратиб бериш тавсия қилинади. Олий ва ўрта махсус ўқув юртлари профессионал техника билим юртларига хўжалик шартномалари тузиб бажарилган ишлардан келган даромадларнинг ўқув юртлари ихтиёрида қолдирилаётган маблағларидан спорт иншоотлари ва соғломлаштириш-спорт лагерлари қуриш ҳамда уларни кенгайтириш учун биргалашиб фойдаланиш рухсат этилди. Янги қурилаётган ўқув юртлари шу ўқув юртлари учун белгиланган спорт иншоотлари битказилгандан кейин фойдаланишга топширилиши лозимлиги қоида қилиб қўйилди.

Мавжуд спорт иншоотларидан яхшироқ фойдаланишга алоҳида эътибор берилади. Спорт иншоотлари, ускуналари ва асбоблари кундузги вақтларда мактабларга, билим юртларига, техникумларга физкультура дарсларини ўтказиш ва спорт-оммавий ишларни ўтказиш учун текинга, олий ўқув юртларига эса имтиёзли шартлар билан бериб қўйилиши лозим. Бундай ҳолларда шу иншоотлардан фойдаланувчи ташкилотлар уларга хизмат кўрсатишда қатнашишлари мутлақо шарт. Болалар коллективларининг айрим спорт мусобақаларини текин бориб кўришларига рухсат этилди.

Физкультура муаллимларининг, жисмоний тарбия ўқитувчиларининг, тренерларнинг ҳамда физкультура ва спорт билан шуғулланувчи бошқа мутахассисларнинг малакасини ошириш чоралари белгилаб берилди. 1967 йилда Москвадаги Ленин орденли Марказий давлат физкультура институти ҳузурида доимий равишда 300 га яқин киши шуғулланадиган тренер ва ўқитувчи кадрлар малакасини ошириш факультети очилади. Иттифоқдош республикаларда физкультура кадрларининг малакасини оширмоқ учун областлараро ва область қисқа муддатли курслари ташкил этилади. Иттифоқдош республикаларнинг маориф министрликлари ўқитувчилар малакасини ошириш институтларида жисмоний тарбия ўқитувчиларининг малакасини ошириш системасини вужудга келтиришлари мутлақо зарур.

Оммавий физкультура ҳаракатининг ва спортчилик маҳоратини ўстиришнинг энг муҳим социологик, педагогик, психологик, медицина-биологик ва ташкилий проблемаларини ўрганишга илмий муассасаларнинг диққат ва эътиборини қаратиш зарур деб топилди. СССР Фанлар Академиясига, СССР Медицина фанлари академиясига, СССР Педагогика фанлари академиясига мазкур проблемаларни ишлаб чиқишда актив қатнашиш тавсия қилинди. Физкультура марказий илмий тадқиқот институти Бутуниттифоқ физкультура илмий тадқиқот институтига айлантирилади.

Партия, совет, касаба союз, комсомол ва физкультура ташкилотларига қишлоқдаги оммавий физкультура ва спорт ишларига эътиборни кучайтириш, физкультурага доир жамоатчи инструкторлар ва ташкилотчилар тайёрлаш, спортнинг қишлоқ ёшлари учун энг боп турларини ривожлантириш, колхозлар, совхозлар ва район марказларида спорт мусобақаларини мунтазам равишда ўтказиб туриш, бу ишни маданий-оқартув муассасаларининг фаолияти билан чамбарчас боғлаб олиб бориш таклиф қилинди.

Маҳаллий органлар колхозлар, совхозларда район марказларида касаба союзлари, ижроия комитетлари, совхозлар ва матлубот кооперацияси ташкилотларининг берган маблағларини ҳисобга олиб, комплекс спорт майдончалари, стадионлар ва бошқа спорт иншоотлари қуришни кенгайтиришлари лозим. Қишлоқ клубларида албатта спорт заллари ва майдончалари бўлиши керак.

Спорт ташкилотларига ва идораларига оммавий спортни ривожлантириш, спорт резервларини тарбиялаш, болалар ва ёшлар учун махсус спорт мактаблари очиш, шунингдек олий спортчилик маҳорати мактаблари очиш, ҳар томонлама билимли тренер кадрлар тайёрлаш, ходимлари ва спортчиларнинг қўйилган вазифаларни бажаришлари учун уларга нисбатан талабчанликни кучайтириш борасида конкрет чоралар кўриш топширилди.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлигига медицина муассасаларининг даволаш-профилактика ишида физкультурадан фойдаланишни кенгайтириш, физкультура ва спорт билан шуғулланувчиларни врачлар контролидан ўтказиб туришни яхшилаш, поликлиникалар ҳузурида врач-физкультура муассасалари, физкультура билан даволаш кабинетларини кўпайтириш, медицина олий ўқув юртларидаги студентларга ва врачларга физкультура воситаларидан даволаш-соғломлаштириш мақсадларида фойдаланиш масалаларига доир билимлар бериб, уларни шу соҳадаги тайёргарлигини ошириш таклиф қилинди.

Меҳнаткашлар ва ўқувчи ёшлар орасида аввало улар яшаб турган жойларда оммавий-физкультура ва соғломлаштириш ишларини ривожлантиришда меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ролини ошириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди. Меҳнаткашлар депутатлари Советларига спорт иншоотлари қайси ташкилотга мансуб бўлишидан қатъий назар, бу иншоотларни ҳар бир район ва микрорайонда олиб бориладиган оммавий физкультура ва соғломлаштириш ишларининг марказларига айлантирмоқ учун спорт иншоотлари қуриш ва мавжуд иншоотлардан фойдаланиш масалаларини, квартира учун олинаётган ҳақдан маданий-оммавий ва спорт ишларига ажратилаётган маблағлардан фойдаланишни тартибга солиш масалаларини кўриб чиқиш топширилди. Зарур бўлиб қолган тақдирда шу маблағлардан микрорайон, район, шаҳар доирасида марказлаштириб фойдаланиш тавсия қилинди.

Социал-маданий муассасалар қуришга мўлжалланган ва марказлаштирилмаган манбалар ҳисобидан, шу жумладан бир неча муассаса ёки ташкилотнинг маблағларини бирлаштириш асосида ҳам спорт иншоотларини ободонлаштириш ва жиҳозлаш, шунингдек янги спорт иншоотлари қуриш ишларини бажаришда министрликларнинг, меҳнаткашлар депутатлари Советлари ижроия комитетларининг, ўқув юртларининг, колхозларнинг, касаба союз, физкультура ва ДОСААФ ташкилотларининг ҳуқуқларини кенгайтириш кўзда тутилади.

СССР Госстройига шаҳарларни ва янги саноат корхоналарини комплекс қуриш ва реконструкция қилиш чоғида албатта бино қилиниши лозим бўлган спорт иншоотларининг рўйхатини ВЦСПС, СССР Спорт жамиятлари ва ташкилотлари союзи марказий совети ва ДОСААФ марказий комитети билан биргаликда тузиб чиқиш, спорт иншоотларининг янги типовой лойиҳаларини тасдиқлаш таклиф қилинди. Микрорайонлардаги ва уй-жой массивларидаги спорт иншоотларини ускуналаш ҳамда уларни уй-жой биноларини фойдаланишга топшириш билан бир вақтда ишга солиш лозимлиги қоида қилиб белгилаб қўйилди.

Физкультура, спорт ва туризм билан шуғулланиш учун керакли буюмларни ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва уларнинг сифатини ошириш ҳамда спорт моллари билан савдо қилишни яхшилаш мақсадида СССР Госпланига, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига, спорт асбоблари ишлаб чиқараётган министрликлар ва идораларга спортчи ва туристларга керакли асбобларни, уст-бош ва оёқ кийимларни ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва шу молларнинг сифатини яхшилаш чораларини кўриш таклиф қилинди. Спорт буюмларини ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи «Главспортпром» Бош бошқармасини тузиш ҳамда спорт ва туристик буюмлари бўйича Бутуниттифоқ лойиҳалаш технология ва экспериментал-конструкторлик институти тузиш зарур деб топилди.

СССР Савдо министрлигига ва Центросоюзга спортчиларга ва туристларга керакли моллар билан кўтара ва чакана савдо қилишни яхшилаш, ихтисослаштирилган магазинларни кўпайтириш таклиф қилинди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети шу нарсага диққат ва эътиборни жалб қиладиларки, физкультурачилар оммасининг фаолиятини, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг ташаббускорлигини кенг авж олдирмай туриб, спорт ташкилотларининг ташкилотчилик ишини анча яхшиламай туриб, бу ишга ажратилаётган маблағлардан ва мавжуд моддий базадан самарали фойдаланишни анча яхшиламай туриб, физкультура ва спортни янада ривожлантириш тадбирларини амалга ошириб бўлмайди.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ IV ПЛЕНУМИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ЧОРВАЧИЛИКНИНГ АҲВОЛИ ВА ЧОРВАЧИЛИК МАҲСУЛОТЛАРИ ЕТИШТИРИШНИ КЎПАЙТИРИШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Совет халқи КПСС XXIII съезди қарорларини амалга ошириш мақсадида жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилмоқда. Партиямиз кейинги йилларда саноатни ва қишлоқ хўжалигини юксалтириш юзасидан жуда катта ишлар қилди. Мамлакатимизнинг ҳамма жойларида бўлганидек Ўзбекистонда ҳам экономикани, фан ва маданиятни ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришилди.

КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленуми томонидан ишлаб чиқилган иқтисодий тадбирлар системасининг амалга оширилиши Ўзбекистон партия ташкилотига республика қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда энг юксак суръатларга эришиш имкониятини берди.

Республика колхоз ва совхозлари 1965 йилда 3 миллион 903 минг тонна пахта етиштирдилар ва давлатга топширдилар. Бу планда кўзда тутилганидан 303 минг тонна кўпдир. Улар сабзавот, картошка, мева-чева, узум, луб экинлари, пилла ва тамаки етиштиришни ҳамда давлатга сотишни анча кўпайтирдилар.

Чорвачиликни ривожлантиришда ҳам муайян муваффақиятларга эришилди.

1965 йилда сут ва тухум етиштириш аввалги йиллардагига қараганда кўпайди. совлиқлардан кўплаб қўзи олинди, молларнинг нобуд бўлиш ҳоллари анча камайди, моллар ва паррандалар туёғи ортди. Чорвачиликни ихтисослаштириш юзасидан катта ишлар қилинди, паррандачилик фабрикалари қурилиши кенгайтириб юборилди.

Кўпгина хўжаликлар пахтачиликни ривожлантиришни чорвачиликни ривожлантириш билан қўшиб олиб бориб, озуқа базасини мустаҳкамладилар, подаларнинг ўрнини муттасил тўлдириб боришни ҳамда уларнинг наслини яхшиладилар, молларнинг мўл-кўл маҳсулот беришига эришдилар, маҳсулот етиштиришни анча кўпайтириб таннархини арзонлаштирдилар. Бу хўжаликларда чорвачилик қишлоқ хўжалигининг рентабелли соҳаси бўлиб қолди.

Илғор хўжаликлар ва моҳир чорвадорларнинг тажрибаси республикамизда чорвачиликни муваффақиятли ривожлантириш учун жуда катта имкониятлар ва резервлар борлигидан аниқ далолат бериб турибди.

КПСС Марказий Комитети май (1966 йил) Пленуми томонидан ирригация ва мелиорация ишларини ривожлантириш юзасидан тадбирлар ишлаб чиқилганлиги пахтачиликни, чорвачиликни ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларини янада жадал ривожлантириш учун шароит яратиб берди.

Шу билан бирга, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми ҳисоблайдики, кўпгина колхоз ва совхозларда чорвачилик ҳамон оқсаб келмоқда, гўшт, сут, тухум етиштириш даражаси эса аҳолининг шу маҳсулотларга ошиб бораётган талабини қондиролмаётир.

Колхоз, совхоз ишлаб чиқаришининг аҳволи учун бевосита жавобгар бўлган Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг жойлардаги органлари ем-хашак етиштиришни кўпайтириш ҳамда фермалардаги оғир меҳнат талаб қиладиган процессларни механизациялаш соҳасида хўжаликларга ҳамон камдан-кам ёрдам бермоқдалар. Улар подаларни тўлдириш ва наслчилик ишларини яхшилаш, зооветеринария хизматини яхши йўлга қўйиш, чорвадорлар меҳнатини ташкил этиш ва ҳақ тўлаш борасида ҳам хўжаликларга дуруст кўмаклашмаётирлар.

Кўпгина область ҳамда районларнинг партия ва совет органлари чорвачиликдаги аҳвол юзасидан қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарларига нисбатан юксак талабчанлик кўрсатмаётирлар, чорвачиликнинг озуқа базасини мустаҳкамлаш учун етарли чоралар кўрмаётирлар.

Республикадаги кўпгина хўжаликларда подалардаги сигирлар кўплаб қисир қолмоқда ва уларда сигирлар туёғи кам, молларни нобуд қилишга, кўплаб сўйиб юборишга йўл қўйилмоқда, уларнинг маҳсулдорлиги жуда паст. Молларни ҳайдаб боқиш ва бўрдоқига боқишни ташкил этиш ва уюштиришда кўпгина камчиликлар мавжуддир, гўштга топширилаётган молларнинг кўп қисми жуда ориқ ва тирик вазни кам. Давлатга сифати паст сут топширилишига йўл қўйилмоқда.

Қўйчилик, чўчқачилик ва паррандачиликни ривожлантиришда катта камчиликлар бор.

Қишлоқ хўжалик министрлиги, кўпгина область ва район партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1965 йил 17 февралда «Ўзбекистон ССР колхоз ва совхозларида бедачилик хўжалигини ўзлаштириш ва бедачиликни тубдан яхшилаш тадбирлари тўғриси»даги 112-сон қарорини қониқарсиз бажармоқдалар.

Кўпгина хўжаликлар алмашлаб экишни ўзлаштиришга кам эътибор бермоқдалар, бедачилик хўжалиги тоқат қилиб бўлмайдиган даражада орқада қолиб келмоқда. Озуқабоп экинлар одатда унумсиз ерларга экилади, сув билан яхши таъминланмайди, уларни парвариш қилишда агротехника қоидалари қўпол равишда бузилишига йўл қўйилмоқда, бунинг натижасида хўжаликлар беда ва маккажўхоридан паст ҳосил олмоқдалар.

Ем-хашакдан ниҳоятда қониқарсиз фойдаланиш ва уларни чорвачилик маҳсулоти етиштириш учун кўплаб сарф қилиш ҳоллари учраб турипти.

Республика аралаш озуқа саноати бундай озуқани жуда кам хилларда ва сифатсиз ишлаб чиқармоқда. Аралаш озуқани бойитиш учун витаминли беда уни ишлаб чиқариш ташкил этилмаган.

Қишлоқ хўжалик министрлиги, республика «Узсельхозтехника» бирлашмаси ва уларнинг жойлардаги органлари, кўпгина хўжаликларнинг раҳбарлари чорвачиликдаги оғир меҳнат талаб қиладиган процессларни механизациялашга етарли эътибор бермаётирлар. Чорвачилик биноларни қуриш қониқарсиз олиб борилмоқда. Механизациялашнинг орқада қолаётганлиги, меҳнат харажатларининг кўпайиб бораётганлиги ва моллардан кам маҳсулот олинаётганлиги кўпгина хўжаликларнинг чорвачиликдан зарар кўришига олиб келмоқда.

Фан ютуқлари ва илғор тажриба жуда суст оммалаштирилмоқда ва ишлаб чиқаришга сусткашлик билан жорий этилмоқда. Илмий тадқиқот институтлари чорвачиликни ривожлантиришда колхоз ва совхозларга кам ёрдам кўрсатмоқдалар.

Чорвачиликдаги кадрлар билан ишлаш, чорвадорларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни ташкил этиш соҳасида катта камчиликларга йўл қўйилмоқда. Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва моллар туёғини оширишни таъминлаш соҳасида рағбатлантиришнинг маънавий ва моддий стимулларидан ҳалигача бўш фойдаланилмоқда. Мутахассисларнинг чорвачилик фермалари аҳволи юзасидан масъулиятини ва ролини ошириш ҳақида етарли ғамхўрлик қилинаётгани йўқ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми ҳисоблайдики, «Голодностепстрой», Озиқ-овқат саноати министрлиги чорвачиликни ривожлантириш учун жуда катта имкониятлардан фойдаланмаётирлар, қўриқ ерлардаги совхозларда ҳалигача чорвачилик фермалари ташкил этилмаган, Ўзбекистон ССР Гўшт-сут саноати министрлиги органлари ҳам чорвачилик маҳсулотлари тайёрлашда катта камчиликларга йўл қўймоқдалар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми қарор қилади:

1. Қишлоқ хўжалик министрлигидан, «Узсельхозтехника» бирлашмаси, Озиқ-овқат саноати министрлиги, «Главголодностепстрой»дан, область ва район партия комитетларидан, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советидан, область ва район ижроия комитетларидан чорвачиликни ривожлантиришдаги жиддий камчиликларни тугатиш ва КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленуми талаблари биноан яқин икки-уч йил ичида қишлоқ хўжалигининг ана шу муҳим тармоғини ривожлантиришда тубдан ўзгариш ясашни таъминлаш талаб этилсин. Озуқа базасини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш юзасидан шундай зарур тадбирлар кўрилсинки, етиштирилган озуқа чорвачиликнинг талабларини тўла қондирадиган бўлсин, молларни туёғини ўстириш ҳамда чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш учун барча мавжуд резерв ва имкониятлардан тўла-тўкис фойдаланишга эришилсин.

Алмашлаб экиш жорий қилинсин, беда экиладиган майдонлар анча кенгайтирилсин, озиқабоп экинлар парвариши яхшиланиб, гектаридан камида 80-100 центнер беда пичани, 300-350 центнердан силосбоп маккажўхори ва жўхори олинишига эришилсин, беда уруғи етиштириш анча кўпайтирилсин.

Қоракўлчиликнинг озуқа базасини мустаҳкамлаш учун артезиан қудуқлар орқали суғориш ривожлантирилсин, 3 миллион 500 минг гектар ерга сув чиқарилсин ва 3 миллион 700 минг гектар яйловда сув шохобчалари реконструкция қилинсин, 600 минг гектар майдондаги яйлов яхшилансин.

Дон маҳсулотлари ва аралаш озуқа саноати министрлигига аралаш озуқа сифатини яхшилаш ва хилларини кўпайтириш топширилсин.

Пленум Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси ҳамда республика Министрлар Советига чорвачиликнинг озуқа базасини ривожлантириш юзасидан белгиланган тадбирларнинг амалга оширилишини назорат қилиб боришни кучайтиришни топширади.

2. Пленум Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг жойлардаги органларига, область ва район партия комитетларига, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, область ва район ижроия комитетларига подаларни тўлдиришда, қисир қолиш ҳолларини тугатишда, яхши ёш моллар туёғини кўпайтиришда, фермаларда урғочи моллар сонини кўпайтиришни таъминлашдаги жиддий камчиликларни тугатишда колхоз ва совхозларга ёрдам беришни юклайди.

Район, колхоз, совхоз, ферма раҳбарларининг, зооветеринария мутахассисларининг чорвачиликнинг аҳволи, маҳсулот етиштириш ва давлатга маҳсулот топшириш планларининг ўз вақтида бажарилишини таъминлашдаги роли ва масъулияти оширилсин, моллар яйловларда ҳайдаб ва бўрдоқига боқилсин.

Ветеринария-санитария ишлари кескин яхшилансин, профилактика тадбирлари ўз вақтида амалга ошириб борилсин, молларда юқумли касалликларнинг келиб чиқишига ва тарқалишига йўл қўйилмасин, бруцеллёз ва бошқа хавфли касалликларни батамом тугатиш учун таъсирчан чоралар кўрилсин.

Хўжаликларда ва фермаларда чорвачиликни ихтисослаштириш ва марказлаштириш юзасидан кенг ишлар олиб борилсин. Чорва молларига нисбатан хўжасизликка барҳам берилсин, молларни ва чорва маҳсулотлари ўғирланишининг олдини олиш чоралари кўрилсин, фермаларда ем-хашак ҳамда чорвачилик маҳсулотларини ҳисобга олиб бориш яхши йўлга қўйилсин.

3. Пленум Қишлоқ хўжалик министрлигидан, «Узсельхозтехника» бирлашмаси ва уларнинг жойлардаги органларидан, область ва район партия комитетларидан, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советидан, область ва район ижроия комитетларидан фермаларда оғир меҳнат талаб қиладиган процессларни механизациялаш, сигирларни машиналар билан соғиб олишни фермаларда кенг жорий этиш, молларга ем-хашак беришни ва молхоналарни тозалашни механизациялаш юзасидан жуда муҳим тадбирларни амалга оширишни талаб қилади.

Қишлоқ хўжалик министрлигига, Озиқ-овқат саноати министрлигига, Қурилиш министрлигига ҳамда Ўзбекистон ССР Қишлоқ қурилиши министрлигига чорвачилик объектлари капитал қурилиши планининг, айниқса паррандачилик фабрикалари ва яйловлардаги чорвачилик биноларини ўз вақтида қуриш планларининг бажарилишини таъминлаш юклатилсин.

4. Пленум Гўшт-сут саноати министрлигидан, «Узглавзаготскотооткорм»дан, «Ўзбекбирлашув»дан чорвачилик маҳсулотлари тайёрлашда йўл қўйилаётган жиддий камчиликларни тугатишни, колхозлар ва совхозлардан моллар, парранда ва сутнинг ўз вақтида ва тўғри қабул қилинишини таъминлашни талаб этади. Сут қабул қилиб оладиган пунктлар шохобчалари кенгайтирилсин ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1965 йил 31 декабрдаги 712-сон қарорига асосан сепаратор бўлимлари қурилишини қарорда белгиланган муддатларда қурилиши таъминлансин.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг жойлардаги органларига, маҳаллий партия, совет ва қишлоқ хўжалик органларига давлатга топширилаётган сутнинг сифатини яхшилаш юзасидан зарур ишларни бажариш топширилсин.

5. Пленум область ва район партия комитетларига чорвачилик хўжаликлари ва фермаларни тажрибали мутахассислар ҳамда ташкилотчилар билан мустаҳкамлашни, чорвачилик фермаларига ишлаш учун кўпроқ коммунист ва комсомолларни юборишни, фермаларнинг одамлар билан тўла-тўкис таъминланишига эришишни топширади.

6. Пленум Қишлоқ хўжалик министрлигига, Ўзбекистон ССР Озиқ-овқат саноати министрлигига, маҳаллий партия ва совет ташкилотларига ҳар бир колхоз ва совхоз томонидан ем-хашак тайёрлаш ва силос бостириш планларининг бажарилишини таъминлаш, қишлов жойларига, айниқса узоқ яйловлардаги чорва молларига ем-хашакни ўз вақтида етказиб бериш, ем-хашакни майдалаш ҳамда бинолар ва чорва молларини қишловга тайёрлаш учун қўшимча тадбирларни амалга ошириш вазифасини юклайди.

Пленум Соғлиқни сақлаш, маориф, маданият министрликлари, Ўзбекистон ССР Министрлар Советидаги ҳузуридаги кинематография Давлат комитети, «Ўзбекбирлашув» раҳбарларидан чорвадорларга, айниқса узоқ яйловларда мол боқаётган кишиларга маданий, медицина, маиший, савдо хизмати кўрсатишни кескин яхшилаш юзасидан амалий тадбирлар кўришни талаб этади. Чорвадорларни иссиқ кийим-бош, пойафзал ва зарур инвентарлар билан таъминлаш яхшилансин.

7. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми республика партия, комсомол ва касаба союз ташкилотларига чорвадорлар орасида оммавий-сиёсий ишларни кескин яхшилаш вазифасини юклайди. Чорвадорлар орасида меҳнатни ташкил этиш яхшилансин, меҳнат интизоми мустаҳкамлансин, беш йиллик планни муддатидан илгари бажариш, ҳар бир хўжаликда чорвачиликнинг юксак рентабелли бўлишига эришиш учун социалистик мусобақа кенг авж олдирилсин.

8. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига чорвачиликда меҳнатга асосий ва қўшимча ҳақ тўлаш юзасидан таклифларни кўриб чиқиш ва уларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳамда республика Министрлар Советига тақдим этиш топширилсин.

9. Ўзбекистон ССР Министрлар Советига чорвачилик эҳтиёжлари учун юртлар, юрт қуришга керак бўладиган асбоб-анжомлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш масаласини қараб чиқиш ва ҳал этиш топширилсин.

10. Госпланга, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига, «Узсельхозтехника» бирлашмасига республикада машина-чорвачилик ҳамда яйлов-мелиорация станциялари ташкил этиш тўғрисидаги таклифларни Ўзбекистон ССР Министрлар Советига тақдим этиш топширилсин.

* * *

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми область, район, колхоз ва совхозларнинг партия, комсомол, касаба союз ташкилотларини, зооветеринария мутахассисларини ва қишлоқ хўжалигининг барча меҳнаткашларини республика колхоз ва совхозларида чорвачиликни янада юксалтириш, чорва моллар туёғини кўпайтириш, кўплаб чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш учун бутун куч ва ғайратларини сарфлашга чақиради.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

ПАХТАКОР, ТЕРИМГА ШАЙЛАН!

РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗ ВА СОВХОЗЛАРИДА ПАХТАНИ ЙИҒИБ-ТЕРИБ ОЛИШ ВА ТАЙЁРЛАШГА ҲОЗИРЛИКНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қайд қиладиларки, республика қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари КПСС XXIII съезди қўйган вазифаларни бажара бориб, беш йилликнинг биринчи йилида давлатга 3 миллион 750 минг тонна пахта сотиш юзасидан олинган мажбуриятни бажариш учун муваффақиятли кураш олиб бормоқдалар. 1 миллион 175 минг тонна пахтани машиналар билан териб олишга аҳд қилинган.

Хоразм области деҳқонларининг мурожаатига жавобан, республикамиздаги кўпгина колхоз ва совхозлар ғўза парваришини намунали олиб бордилар. Бу эса ўсимликнинг ривожланишдан орқада қолишини бартараф этишга анча ёрдам берди ва ҳозир колхоз ва совхозлар ғўза парваришини ҳосилни йиғиб-териб олишга тайёргарлик кўриш билан оқилона қўшиб олиб бормоқдалар.

Лекин шу билан бирга Қишлоқ хўжалик министрлиги, «Узсельхозтехника» республика бирлашмаси, кўпгина район қишлоқ хўжалик бошқармалари ва «Узсельхозтехника» район бирлашмалари, колхоз ва совхозлар ҳосилни йиғиб-териб олишга тайёргарлик ишларини жуда ҳам судраб келмоқдалар.

Пахтани қуритиш учун асфальт майдончалари қуриш ва мавжудларини ремонт қилиш суст олиб борилмоқда, пахта қуритиш сушилкаларини ремонт қилиш, транспорт воситалари, тарози хўжалиги, йўллар ва кўприкларни тайёрлаш қониқарсиз ташкил этилган. Тошкент, Самарқанд, Қашқадарё ва Сурхондарё областларининг хўжаликлари ака-ука Биковлар конструкциясидаги сушилкалар қурилишини тугалламадилар, Қорақалпоғистон АССР колхоз ва совхозларида эса бундай сушилкалар қурилиши бу йил аранг бошланди.

Шу йил 10 августгача бўлган маълумотларга қараганда, пахта териш машиналарининг бор-йўғи 61 проценти, кўрак чувиш машиналарининг салкам 47 проценти, трактор прицепларининг 73 проценти ва кўрак териш машиналарининг 47 процентигина тартибга келтирилган. Пахта териш техникасини тайёрлашда айниқса Қашқадарё, Бухоро, Андижон областлари ва Қорақалпоғистон АССР орқада қолмоқда.

«Узсельхозтехника»нинг яхши жиҳозланган ва иш билан унча банд бўлмаган район бирлашмаларида пахта териш машиналари анча кам миқдорда ремонт қилинмоқда, улар терим техникасининг бошқа машиналари ремонтида қатнашмаётирлар. Машиналарни ремонт қилишдек мураккаб ишни етарли шарт-шароити бўлмаган хўжаликларнинг ўзлари олиб бормоқдалар. «Узсельхозтехника» бирлашмаси ва Қишлоқ хўжалик министрлиги бундай аҳволни тузатиш юзасидан тегишли чора кўрмаётирлар.

Кейинги йилларда қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари ҳамда мутахассислари пахтанинг сифатига эътиборни жуда бўшаштириб юбордилар, шунинг оқибатида пахтани қўлда, машинада териш қоидалари бузилмоқда. Пахтани тайёрлов пунктларига ҳўл, ифлос ҳолда топшириш фактлари мавжуд. Бунинг натижасида толанинг сифати пасайиб кетмоқда. Бу эса давлатга ҳам, колхоз ва совхозларга ҳам катта зарар келтирмоқда. Тўқимачилик корхоналаридан кўплаб эътирозлар олинишига сабабчи бўлмоқда.

Кўпчилик хўжаликларда далалар машина теримига вақтида ва сифатли тайёрланмаганлигидан, пахта териш машиналари ишга шайлантирилмаганлигидан ҳамда уларнинг иши устидан етарли назорат ўрнатилмаганлигидан кўплаб ҳосил ерга тўкилиб нобуд бўлади. Уни териб олиш учун эса жуда кўп ишчи кучи талаб этилади. Натижада машина теримининг самараси камаяди ва маҳсулот таннархи қимматлашиб кетади.

Дефолиация ўтказиш муддатлари келиб қолганига қарамай, шу вақтга қадар ғўзанинг ўсиш ҳолатига қараб далаларга дори сепиш графиги тузиб чиқилгани йўқ, махсус майдончалар ва сигнал хизматини ўтовчи кадрлар тайёрланмаган.

Пахта тозалаш саноати министрлигининг раҳбарлари ва мутахассислари тайёрланаётган хом ашёнинг сифати учун етарли курашмаётирлар; пахтанинг яхши сақланишини таъминлаш ҳамда қуритиш-тозалаш цехларида машина билан терилган ҳосилни вақтида қуритиш ва тозалашни таъминлаш юзасидан етарли чора кўрмаётирлар. Ҳолбуки, ўтган йилларда мана шундай масъулиятсизлик оқибатида ҳосилнинг бир қисми нобуд бўлган, тола ҳамда уруғлик сифати анча пасайган эди. Пахта тайёрлаш пунктларининг баъзи ходимлари хўжаликларнинг ГОСТ талабларига жавоб бермайдиган ҳосилни олиб келишлари сингари фактлар билан муросасозлик қилишади.

(Давоми бешинчи бетда).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VIII СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ДОИМИЙ КОМИССИЯЛАРИ ҲАҚИДАГИ НИЗОМ ЛОЙИҲАСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раиси депутат Ё. С. НАСРИДДИНОВАНИНГ доклади

Депутат ўртоқлар!

Республика Олий Совети Президиуми Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низом лойиҳасини сизларнинг муҳокамангиз ва тасдиқингизга тақдим этади.

Олий Советнинг доимий комиссиялари тўғрисидаги янги Низом лойиҳасининг сессия тасдиқига киритилишига сабаб шуки, ҳозир амалда бўлган Низом шу пайтнинг талабларига жавоб бермаётир. Шу билан бирга, давлат, хўжалик ва социал-маданий қурилиш вазифаларини ҳал этишда республика давлат ҳокимияти олий органининг ёрдамчи ва тайёрловчи органлари бўлган доимий комиссияларнинг ролини янада ошириш зарур бўлиб қолди.

Комиссиялар тўғрисида ҳозир амалда бўлган Низом тасдиқлангандан пайтдан буён ўтган тўққиз йил ичида мамлакат ҳаётида, шу жумладан республикамиз ҳаётида ҳам жуда катта ўзгаришлар рўй берди, Советлар фаолиятида ленинча демократик принциплар янада ривожланди, давлат ишларини бошқаришда жамоатчиликнинг роли ўсди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Олий Совети Президиуми Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг доимий комиссияларини тузиш тўғрисидаги конкрет таклифларни СССР Олий Советининг яқинда бўлиб ўтган биринчи сессияси муҳокамасига қўйган эдилар. Ана шу конкрет таклифлар Совет давлатининг демократик принципларини бутун чоралар билан ривожлантириш, халқ сайлаган вакилларнинг активлигини ошириш учун муҳим аҳамиятга эгадир.

СССР Олий Советининг Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советида давлат, хўжалик ва социал-маданий қурилишнинг асосий йўналишлари бўйича, шунингдек СССР Олий Совети фаолиятининг айрим масалалари бўйича 10 та доимий комиссия тузилди. Бу эса, мамлакатимиздаги раҳбарлик системасига тўла жавоб беради. Бу система марказлаштирилган тартибда планлаштиришни ва тармоқлар бўйича бошқаришни иттифоқдош республикалар ҳуқуқларининг кенгайтирилиши билан бирга қўшиб олиб боради.

Доимий комиссиялар сессия муҳокамасига қўйиладиган масалаларни олдиндан кўриб чиқиб, таҳлил этадилар, шу масалалар юзасидан ўз таклифларини киритадилар, ижроия органларининг Олий Совет қарорларини бажариш соҳасидаги фаолиятини контроль қилиб турадилар.

Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг доимий комиссияларини тузиш вақтида СССР Олий Совети, иттифоқдош республикалар Олий Советлари, доимий комиссияларнинг кўп йиллик тажрибаси ҳисобга олинди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари ҳам кўп тажриба тўпладилар. Ҳозир амалда бўлган Низом 1957 йилда тасдиқланган эди. Ўша йили бизда атиги тўққиз комиссия бор эди. Кейинчалик қўшимча равишда яна икки комиссия тузилди. Республика Олий Советининг 1963 йил март ойида бўлиб ўтган биринчи сессияси 15 та доимий комиссия тузиш зарур деб топганлиги маълум. Бу комиссияларнинг составига 260 депутат ёки Олий Совет составининг ярмидан кўпроғи сайланди. Турмушнинг ўзи, Олий Совет Қонунлари ва бошқа қарорларининг республика ҳамда маҳаллий органлар томонидан бажарилишини назорат қилишни кучайтириш, республика давлат ҳокимияти олий органининг узлуксиз ишлашини таъминлаш зарурати доимий комиссиялар сонини кўпайтиришни талаб қилди.

Доимий комиссияларнинг кўпи анча иш қилмоқда. Улар Олий Совет ва унинг Президиуми муҳокамасига киритиладиган масалаларни тайёрлашда қатнашмоқдалар, давлат планлари ва давлат бюджетларини олдиндан кўриб чиқмоқдалар ҳамда улар юзасидан ўз таклифларини тақдим этиб, маблағлардан мақсадга энг мувофиқ фойдаланишга ёрдам бермоқдалар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисида шу сессия муҳокамасига тақдим этилган Низом лойиҳасини тасдиқлаш бошқа чоралар билан бир қаторда доимий комиссияларнинг ишини яхшилашга, комиссиядаги ўз бурчларини ва сайлов округидаги бурчларини бажариш учун ҳар бир депутатнинг жавобгарлигини оширишга ёрдам берадиган муҳим ташкилий восита бўлади.

Янги Низом лойиҳасида қуйидаги тўрт бўлим бор: умумий қоидалар; доимий комиссияларнинг асосий вазифалари ва ҳуқуқлари; доимий комиссияларнинг ишини ташкил этиш ва айрим комиссияларни бошқариш масалалари.

Ҳозир амалда бўлган Низомдан фарқли равишда бу бўлимга бир қанча янги қўшимчалар киритиш таклиф этилади.

Доимий комиссиялар раҳбарларининг Олий Совет олдидаги жавобгарлигини ошириш мақсадида доимий комиссияларни тузиш вақтида сессияда комиссия раисларигина эмас, балки комиссия раисларининг ўринбосарлари ва секретарлари ҳам сессияда сайлансин, деган таклиф киритилади. Улар шу вақтгача комиссияларнинг мажлисларида сайланар эди.

Низом лойиҳасида айтиладики, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Раиси ўринбосари, Президиум секретари ва аъзолари, шунингдек республика ҳукуматининг аъзолари комиссиялар составига сайланиши мумкин эмас.

Ҳозир амалда бўлган Низомда Олий Совет Президиуми билан доимий комиссиялар ўртасидаги ўзаро муносабатлар белгилаб берилмаганлиги сабабли баъзи кишилар бу органлар ўзаро мустақилдир, деб ҳисобладилар. Янги Низом лойиҳасига муҳим бир модда киритилади. Бу моддага мувофиқ, Олий Совет сессиялари ўртасидаги даврда Олий Совет Президиуми доимий комиссияларнинг фаолиятига йўл-йўриқ кўрсатади ва уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириб олиб боради.

Шуни айтиб ўтиш керакки, республика Олий Советининг 1964 йил декабрь ойида бўлиб ўтган IV сессиясидаёқ сув хўжалиги, соғлиқни сақлаш ва социал таъминот доимий комиссияларининг ҳисоботлари юзасидан қабул қилинган қарорда Олий Совет Президиумига доимий комиссияларнинг фаолиятини мувофиқлаштириб олиб бориш ва уларга йўл-йўриқ кўрсатиш топширилган эди.

Низом лойиҳасининг иккинчи бўлимида доимий комиссияларнинг вазифалари ва ҳуқуқлари белгиланади. Бу вазифа ва ҳуқуқлар партиямиз Программасининг доимий комиссиялар ролини ошириш ҳақидаги, министрликлар ва бошқармаларнинг фаолияти устидан уларнинг систематик равишда контроль қилиб туришлари, олий Совет қабул қиладиган қарорларни амалга оширишда актив ёрдам кўрсатишлари зарурлиги тўғрисидаги талабларидан келиб чиқади.

Доимий комиссияларнинг ўз зиммаларига юкланган вазифаларни муваффақиятли бажара олишлари учун уларга қонунчилик соҳасида ташаббус кўрсатиш, республика министрликлари, бошқармалари ва маҳаллий органларнинг ҳисоботларини муҳокама қилиш, улардан зарур материал ва изоҳларни талаб этиш, депутатларни, жамоатчи активни ва мутахассисларни, Олий Советнинг ҳамда маҳаллий советларнинг ишига жалб этиш, Ўзбекистон ССР Олий Советининг сессияларида доклад ва қўшимча докладлар қилиш ҳуқуқларини ва бошқа бир қанча ҳуқуқларини бериш кўзда тутилади.

Комиссия раисигагина эмас, балки раис ўринбосарига ҳам комиссиянинг мажлисларини чақириш ҳуқуқини бериш мақсадга мувофиқ, деб топилади. Комиссиянинг мажлисини ярим йилда камида бир марта чақириб туриш керак.

Низом лойиҳасида комиссия аъзоларининг ҳуқуқлари кенгайтирилганлиги кўрсатиб ўтилади. Қарорлар йиғилишда ҳозир бўлган кишилар овозларининг кўпчилиги билан қабул қилинганлиги сабабли, комиссиянинг чиқарилган қарорга қўшилмаган аъзолари ўз таклифларини ҳимоя қилмоқ учун Олий Советга, сессиялар ўртасидаги даврда эса Олий Совет Президиумига мурожаат қила оладилар.

Доимий комиссияларнинг ролини янада ошириш, улар бажарадиган ишнинг самарадорлигини кучайтириш мақсадида 10-пунктда бундай дейилади: республика Министрлар Совети, министрликлар, бошқармалар ва республикадаги бошқа ташкилотлар доимий комиссиялардан олинган барча таклифлар, тавсиялар ва мулоҳазаларни олинган кундан бошлаб, кўпи билан 20 кун ичида кўриб чиқишлари лозим. Комиссиялар ўз таклифларининг қараб чиқилиши натижаларига қўшилмаган тақдирда, улар республика Олий Советига, сессиялар ўртасидаги даврда эса Олий Совет Президиумига мурожаат қиладилар.

Комиссияларнинг раҳбарлари ва аъзолари масалаларни тайёрлаш ва мажлисларда қатнашиш учун зарур вақтларда хизмат вазифаларидан озод қилинишлари ва асосий иш жойида ўртача иш ҳақини олиб туришлари керак.

Лойиҳанинг охирги бўлимида ҳар бир доимий комиссия ишларининг ўзига хос масалалари белгиланади.

Янги комиссияларни тузиш вақтида Олий Совет уларнинг вазифаларини белгилайди ва Низомга тегишли ўзгартишлар киритиш тўғрисида қарор қабул қилади.

Лойиҳада мандат комиссиясининг вазифаларини кенгайтириш таклиф этилади. Бу комиссияга сайланган депутатларнинг ваколатларини текшириш ва текшириш натижалари тўғрисида Олий Советга доклад топширишдан ташқари, ана шу ваколатларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа баъзи масалалар ҳам топширилади.

Маълумки, депутатларни чақириб олиш ва суд жавобгарлигига тортиш тўғрисидаги масалаларни ҳал этиш Олий Совет Президиуми зиммасига юкланган. Аммо бизнинг фикримизча, бу масалаларни синчиклаб қараб чиқмоқ учун ана шу масалаларни ҳал этишда мандат комиссиясини ҳам актив қатнаштириш мақсадга мувофиқдир.

Ҳозир ишлаб турган баъзи доимий комиссияларни қайта кўриш тўғрисида таклиф киритилади. Бундан мақсад—бу ўзгартишларнинг комиссиялар иш мазмунига тўла мувофиқ бўлишини таъминлашдир. Бюджет комиссияси Давлат бюджетинигина эмас, балки Халқ хўжалигини ривожлантириш давлат планини ҳам ҳар йили қараб чиқаётганлиги сабабли бу комиссияни план-бюджет комиссияси деб аташ мақсадга мувофиқдир. Доимий комиссиялар тўғрисидаги янги Низом қабул қилиниши муносабати билан комиссиянинг номини Ўзбекистон ССР Конституциясида ўзгартириш ва Ўзбекистон ССРнинг Бюджет ҳуқуқлари тўғрисидаги қонунни ўзгартириш зарур.

Қурилиш комиссиясини қурилиш ва бинокорлик материаллари саноати комиссиясига, маданий-оқартув иши комиссиясини эса фан ва маданият комиссиясига айлантириш ва шунга мувофиқ уларнинг вазифаларини белгилаш таклиф этилади. Иш манфаатлари шундай ўзгартишлар киритишни талаб қилади.

Депутат ўртоқлар!

Сизнинг муҳокамангизга тақдим этилган Низом лойиҳасини тайёрлаш вақтида доимий комиссияларнинг раислари, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги юридик комиссия ва юрист олимлар бу лойиҳа билан танишиб чиқдилар. Уларнинг асосан, лойиҳадаги айрим моддаларни аниқлаш билан боғлиқ бўлган мулоҳаза ва таклифлари Низомни узил-кесил ишлаб чиқиш пайтида ҳисобга олинди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низом лойиҳаси СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллат Советининг доимий комиссияларини тузиш вақтида белгиланган кўрсатма ва йўл-йўриқларга тамомила мувофиқдир.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми доимий комиссиялар тўғрисидаги янги Низомни тасдиқлаш доимий комиссияларнинг бутун фаолиятини яхшилашга ва хўжалик ҳамда маданий қурилишнинг Ўзбекистон олдида турган вазифаларини ҳал этишда уларнинг ролини кучайтиришга ёрдам беради, деб ҳисоблайди. (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ IV ПЛЕНУМИ

ЧОРВАЧИЛИК—ЗАРБДОР ФРОНТ!

Ўзбекистон — қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларини ривожлантириш учун битмас-туганмас имкониятларга эга бўлган ўлкадир. Ўзбекистон пахта етиштиришни нақадар кўпайтирмасин — бу эса унинг ватан олдидаги энг биринчи интернационал бурчи, унинг барча хўжаликларида кўп миқдорда гўшт-сут, тухум, жун, қоракўл тери ва бошқа чорвачилик маҳсулотларни етиштириш учун резервлар мавжуд. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IV пленумининг қатнашчилари ана шу зарбдор фронт ходимлари юз минг кишилик армиясининг ишлари ва ташвишлари, ютуқлари ва қийинчиликлари тўғрисида гапирдилар. Бу пленум қатнашчилари республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Г. А. Габриельянцнинг «Ўзбекистон ССРда чорвачиликнинг аҳволи ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш чоралари тўғрисида»ги докладини муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон чорвадорлари партия XXIII съезди Директиваларига, КПСС Марказий Комитети март ва май Пленумларининг қарорларига амал қилиб, халқ хўжалигининг ана шу муҳим тармоғини ривожлантиришда баъзи муваффақиятларга эришдилар. Аҳолининг тобора ўсиб бораётган талабларининг қондирилиши кўп жиҳатдан халқ хўжалигининг ана шу муҳим тармоғига боғлиқ. Пленумда сўзга чиққан нотиқлар, чўпонлар, чўчқабоқарлар, сут соғувчилар, зоотехниклар барча меҳнатчилар ва мутахассисларнинг меҳнатига юксак баҳо бериб, илғорлар тажриба ва фан ютуқларидан қониқарсиз фойдаланилаётганлик, ем-хашак базасини вужудга келтиришга омилкорлик билан қарамаслик, кўпгина фермалар, бўлимлар ва ҳатто бутун-бутун хўжаликлар ва районларнинг ишига раҳбарлик савиясининг пастлиги сабабли чорвачиликдаги кўпгина кўрсаткичлар талабга жавоб бермаётганлигини таъкидлаб ўтдилар.

Фарғона областида чорвачиликни ривожлантириш жиддий суратда орқада қолаётганлиги Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленумида жуда тўғри кўрсатиб ўтилди, — деди область партия комитетининг биринчи секретари **Ф. Ш. Шамсиддинов.** Бу муҳим тармоқ кўпгина хўжаликларда ҳали ҳам зарар кўрмоқда. Давлатга талай миқдорда чорвачилик маҳсулотлари етказиб берилмади.

Область партия ташкилоти мавжуд камчиликларни аниқ кўриб, уларни тугатиш учун конкрет чоралар белгиламоқда, КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларини амалга ошириш юзасидан конкрет ишлар олиб бормоқда. Пахтачилик билан бир қаторда, чорвачиликка ҳам доимо эътибор берилмоқда, бу тармоқ муваффақиятли ривожланмоқда, гўшт, сут етиштириш ўсиб бормоқда, хўжаликни рентабель юритишга эришилмоқда. Поп районидаги хўжаликлар бунга мисол бўлиши мумкин. Бу район давлатга асосий чорвачилик маҳсулотлари сотиш етти йиллик планини ошириб бажарди. Бу районда Калинин номли совхоз коллективи айниқса яхши натижаларга эришди. Хўжаликда етти йил ичида сут етиштириш қарийб уч баравар кўпайди. Совхоз коллективи мустаҳкам ем-хашак базасини яратиш соҳасида кўп иш қилди, наслчилик ишига, молларни боқиш, асраш ва озиқлантиришга катта эътибор берилмоқда. Бу совхозда қишлоқ хўжалигига яроқли ерларнинг ҳар юз гектари ҳисобига 166 центнер сут ва 26 центнер гўшт ёки областдаги ўртача даражадан 2-2,5 баравар кўп маҳсулот етиштирилмоқда.

Фарғона районидаги «Победа» колхозида, Ўзбекистон районидаги Муқимий номли колхозда ва бошқа бир қанча колхоз ҳамда совхозларда чорвачилик муваффақиятли ривожланмоқда.

Колхоз ва совхозлар қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг беш йиллик планини ишлаб чиқиб, барча турдаги молларнинг туёғини анча кўпайтиришни, уларнинг маҳсулдорлигини оширишни, молларни хилма-хил ем-хашак билан тўлик таъминлашни кўзда тутдилар.

Областимиз чорвадорлари давлатга барча турдаги чорвачилик маҳсулотларини сотиш юзасидан қабул қилинган социалистик мажбуриятларнинг сўзсиз бажарилишини таъминлаш учун қўлларидан келган ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Колхозлараро ва совхозлараро бўрдоқи базаларининг янада мустаҳкамланиши ва ривожлантирилиши бу йил реализация қилинаётган қорамолларнинг вазнини ва конденциясини анча ошириш имконини берди. Бироқ, ана шу эришилган баъзи ижобий ишлар билан бир қаторда жиддий камчилик ва етишмовчиликларни кўрмаслик тамомила нотўғри бўлур эди.

Баъзи республика ташкилотларининг етарли оператив ишламаётганлиги ва жиддий хатоларга йўл қўяётганлиги ҳақида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленумида гапириб ўтиш керак. Яйловларни қайта тақсим қилиш ҳақидаги масала бир неча марта кўтариб чиқилди. Шунга қарамай, Қишлоқ хўжалик министрлиги ана шу масалани узил-кесил ҳал қилмоқ учун тўрт йилдан буён вақт тополмаётир. Республика «Узсельхозтехника» бирлашмаси аввалги йиллардаги сингари хўжаликларни пичан ўрадиган машиналарнинг ва силос йиғиштирадиган комбайнларнинг запас қисмлари билан тамомила қониқарсиз таъминламоқда.

Сўнгги вақтларда областимиз чорва туёғини ўстириш, чорвачилик маҳсулотларини етиштириш ва тайёрлаш соҳасида баъзи натижаларга эришди, — деди ўз нутқида Сурхондарё область партия комитетининг биринчи секретари **Н. М. Муродов.** Шу йилнинг етти ойи ичида ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан қорамоллар туёғи 4 процент, сигирлар, қўй ва эчкилар сони 5 процент, чўчқалар 49 процент, товуқ ва куркалар 25 процент кўпайди. Сут етиштириш 8 минг центнердан зиёд, гўшт етиштириш 700 центнер ортди. Областимиз давлатга гўшт, сут, жун ва бошқа маҳсулотлар сотиш ярим йиллик планини муддатидан олдин бажарди.

Шу билан бир қаторда, айтиш керакки, областдаги кўпгина колхоз ва совхозларда анчагина камчилик ва етишмовчиликлар сабабли чорвачиликни ривожлантириш пайсалга солинмоқда.

Жамоат чорвачилигини ривожлантиришга раҳбарлик соҳасидаги хато ва камчиликларимизни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бюроси тамомила тўғри кўрсатиб ўтган эди. Область партия комитети бундан ўзи учун жиддий хулоса чиқариб олди ва ҳозирги вақтда чорвачиликни юксалтириш юзасидан зарур ишларни қилмоқда. Хўжаликлар мутахассислар билан таъминланмоқда, фермалар ва бўлимларда ишнинг аҳволи учун бошланғич партия ташкилотларининг масъулияти оширилмоқда. Қўйчилик хўжаликларини ихтисослаштириш соҳасида қўшимча тадбирлар ишлаб чиқилди. Аҳоли яшайдиган пунктларни, колхоз ва совхозлар, бригадалар, фермаларни сув билан таъминлаш ҳамда яйловларга сув чиқариш плани тузилди. Планда 432 пармалаш қудуғи, 490 шахта қудуғи, жами узунлиги 1.400 километр келадиган 105 водопровод қуриш кўзда тутилади.

Гўшт ва сут саноати министрлигига бизнинг даъволаримиз бор. Зарур миқдорда сепаратор сут қабул қилиш пунктларининг йўқлиги сабабли хўжаликлар эритилган мойни фермаларда жуда оддий шароитда тайёрлаб, давлатга топширишга мажбур бўлмоқдалар. Бунинг натижасида аҳоли паст сифатли сариёғ олмоқда, колхоз ва совхозлар эса кўп маҳсулот йўқотиб, катта зиён кўрмоқдалар. Республика Министрлар Совети Гўшт ва сут саноати министрлигига областимизда қўшимча суратда бешта сут қабул қилиш пункти очишни топширган эди. Бироқ фақат битта пункт очилди.

Қашқадарё область партия комитетининг биринчи секретари **С. Асомов** пленумда область шаънига айтилган танқидий фикрларни тан олиб, областда чорвачилик ҳали ҳам қишлоқ хўжалигининг энг қолоқ тармоғи бўлиб қолаётганлигини таъкидлаб ўтди. Бунга сабаб шуки — гўшт ва қоракўл тери тайёрлашни планлаштириш соҳасида хатоларга йўл қўйилди. Маълумки, чорва туёғининг кўпайиши чорвачиликда ҳал қилувчи омилдир. **Лекин планлаштиришнинг мавжуд системаси билан, подаларнинг тўғри структурасини** сақлаб қолиш ва моллар туёғининг бундан буён ҳам кўпайтирилишини таъминлаш қийин, албатта. Тўқличаларни сўймаслик, кўпайтириш учун планда кўрсатилган миқдорда ёш молларни қолдиришга кўп куч-ғайрат сарфлашга тўғри келади.

Гарантияланган озуқа базасининг йўқлиги чорвачиликни ривожлантиришдаги иккинчи жиддий камчиликдир. Гап шундаки, пахта ва бошқа экинларни суғориш учун кўпинча сув танқислиги сезилаётган Қашқадарё области шароитида озуқа базаси асосан яйловлар ва табиий пичанзорлар ҳисобига кенгайтирилмоқда, яйловларда эса ҳамма вақт ҳам ўтлар яхши ўсавермайди. Яйловларни яхшилаш ва сув билан таъминлаш масаласи билан шуғулланиш, бу ишга республика ташкилотларини, биринчи навбатда яйлов-мелиорация трестининг эътиборини жалб этиш зарур.

Чорвадорларнинг меҳнати олижаноб меҳнат, лекин шу билан бир вақтда ғоят машаққатли меҳнатдир. Чўпонлар бутун йил давомида, қаҳратон қишда ҳам, жазирама ёзда ҳам даштда, маданий зонадан узоқда бўладилар, газета ўқиш, радио тинглаш учун кўпинча ҳеч қандай имкониятга эга бўлмайдилар. Хўш, биз чорвачилик ходимлари тўғрисида қандай ғамхўрлик қилмоқдамиз? Республикада ўтовлар тайёрлашни ташкил қилиш тўғрисидаги масала бир қанча йиллардан буён кўрилмоқда. Лекин у ҳал қилинмай қолаётир. Чўпонлар учун кигиздан тикилган пўстин, плащларни республикада топиб бўлмайди. Бунинг устига кейинги вақтларда чорвачилик ходимларини иссиқ кийим-кечаклар билан таъминлашнинг нима учундир янги нормаси жорий қилинди. Бу нормага мувофиқ, чорвадорларга бундай кийим бир йилга эмас, балки икки йилга мўлжаллаб берилмоқда. Чорвадорларга нисбатан бундай муносабатда бўлиш ҳолларини тугатиш керак. Одамлар тўғрисида ғамхўрлик қилмай туриб, чорвачиликда муваффақиятга эришиш мумкин эмас.

Май — июнь ойларида юз берган табиий офат, деди Андижон область ижроия комитетининг раиси **П. Қаюмов,** қишлоқ хўжалигига айниқса пахтазорларга катта зиён етказганлиги ҳаммага маълум. КПСС Марказий Комитети ва Иттифоқ ҳукумати, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукуматининг жуда катта ёрдами туфайли, колхозчилар ҳамда совхоз ишчиларининг фидокорона меҳнати билан сув тошқини ва бошқа табиий офатларнинг оқибатларини тугатиш юзасидан зарур чоралар кўрилди. Областимиз қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари пахта бўйича ҳам, шунингдек қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқлари, шу жумладан чорвачилик маҳсулотларини етиштириш юзасидан ҳам олинган социалистик мажбуриятларини муваффақиятли бажариш учун қатъий бел боғлагандирлар.

Бир қанча хўжаликлар ва кўпгина чорвачилик илғорларининг эришган муваффақиятлари шундан далолат берадики, чорвачиликни муваффақиятли ривожлантириш, кўп тармоқли, комплекс хўжаликлар шароитида чорвачилик маҳсулдорлигини ошириш учун областда зарур шарт-шароитлар мавжуддир. Бироқ шуни тан олиш керакки, чорвачиликни ривожлантиришга ҳали ҳам етарли эътибор берилмаётир. Чорвачиликни янада ривожлантиришга халақит бераётган асосий сабаблардан бири ем-хашак етишмаётганлигидир. Кўпчилик колхоз ва совхозлар асосан алмашлаб экишнинг жорий қилинмаганлиги, хашаки экинлардан кам ҳосил олинаётганлиги сабабли ем-хашак тайёрлаш планларини бажаролмаётирлар. Молларнинг зотини яхшилаш ва ёш молларни ўстириш соҳасида ҳам ҳали камчиликлар бор. Область партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари ҳозир ана шу ва бошқа камчиликларни тугатиш учун ҳаракат қилмоқдалар, ем-хашак тайёрлаш суръатларини кучайтиришга алоҳида эътибор бермоқдалар.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг Раиси **Е. Айтмуротов** ўз нутқида бундай деди: КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми ишлаб чиққан иқтисодий тадбирлар қишлоқ меҳнаткашларининг меҳнат ғайратини бутун қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини, айниқса чорвачиликни янада юксалтириш резервларидан тўлароқ фойдаланишга сафарбар этиш йўлида қудратли омил бўлди.

Март Пленумидан кейин Қорақалпоғистон Автоном республикасининг хўжаликларида чорвачиликдаги ишларни яхшилаш соҳасида талай ишлар қилинди: ихтисослаштирилган чорвачилик совхозлари ташкил этилди. Бу совхозлар ҳозирнинг ўзидаёқ давлатга республикада етиштирилаётган гўштнинг 50 процентдан кўпроғини сотмоқдалар.

Нукус, Хўжайли ва Чимбой шаҳарлари атрофидаги хўжаликларда сут етиштириш ривожлантирилмоқда. Бу эса аҳолини янги соғилган сут маҳсулотлари билан ўз вақтида таъминлаш имконини беради. Молларнинг зоти яхшиланмоқда, молларни боқиш ва семиртиришнинг илғор усуллари жорий этилмоқда, хашаки экинларнинг ҳосилдорлигини ошириш, яйловлар ва пичанзорларни ўзлаштириш ҳамда яхшилаш чоралари кўрилмоқда.

Буларнинг ҳаммаси чорвачиликнинг маҳсулдорлиги ва рентабеллигини ошириш имконини берди. Тухумдан ташқари, барча турдаги чорвачилик маҳсулотлари давлатга ўтган йилдагидан кўп топширилди. Ҳар бир сигирдан соғиб олинадиган сут 16 процент кўпайди.

Бу йил давлатга ўрта семизликдан юқори бўлган 87 процент мол топширилди. Бу эса совхозларнинг ўзигагина гўшт сотишдан 711 минг сўм фойда олиш имконини берди. «Ёркин дарё», Ильич номли ва «Қорақалпоқ» ихтисослаштирилган хўжаликлари молларни бўрдоқига боқиш ва гўшт топширишда айниқса яхши кўрсаткичларга эришдилар.

Йирик шохли ва майда моллар туёғини кўпайтириш плани 1 августда бажарилди.

Давлатга гўштни фақат ихтисослаштирилган хўжаликлар сотиши учун биз чорвачиликни ихтисослаштиришни бундан буён ҳам кучайтириш ниятидамиз. Пахтакор ва шоликор хўжаликлар гўшт ва сут берадиган 1000-1500 бош мол боқиб, сотиш учун сут етиштирадилар, гўшт эса фақат умумий овқатланиш учун сарфланади. Шаҳарларнинг аҳолисини қаймоғи олинмаган сут билан таъминлаш мақсадида шаҳарлар атрофида йирик сабзавотчилик хўжаликлари ташкил қилинади. Озуқа базасини, айниқса бедачилик хўжалигини мустаҳкамлаш, шунингдек суғориладиган ва дашт яйловларни ўзлаштириш ҳамда яхшилаш соҳасида кўп иш қилишимиз керак. Биз Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигидан қайир яйловларни ўзлаштириш лойиҳасини ишлаб чиқишни, Амударё қайир ерларини амалда ўзлаштириш учун маблағ ажратишни ва бу ишга киришишни илтимос қиламиз.

Ўтган йили яйловларнинг ҳолати яхши бўлмаганлиги ва ем-хашак етишмаганлиги сабабли, деди Бухоро область ижроия комитетининг раиси **Н. Б. Бозоров,** Бухоро областида чорва қишловида оғир аҳвол юз берди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукумати областни омихта ем-хашак, автомашина ва бошқа моддий-техника воситалари билан таъминлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиб, катта ёрдам кўрсатганликлари туфайли, ферма ходимларининг фидокорона меҳнати туфайлигина чорва қишловида катта нобудгарчиликка йўл қўйилмади. бу эса чорвачиликни янада ривожлантириш учун шароит яратиб берди.

Бу йил область хўжаликлари тухум тайёрлаш йиллик планини, гўшт, сут ва жун тайёрлаш ярим йиллик планларини бажардилар. Кўпгина колхозлар август ойининг бошидаёқ давлатга сут сотиш йиллик планларини муваффақиятли адо этдилар Бухоро районидаги «Маданият», Ғиждувон районидаги «Тошрабод», Навоий районидаги «Ўзбекистон» колхозлари, Бухоро паррандачилик фабрикаси шулар жумласидандир. Яна йигирма хўжалик йиллик топшириқни бажарай деб қолди. Кўпгина қоракўлчиларимиз ҳам беш йилликнинг биринчи йилида дуруст кўрсаткичларга эришмоқдалар.

Гўшт тайёрлаш планини бажариш иши бир оз қийинроқдир. Ҳозир ана шу вазифани ҳал қилиш чоралари кўрилмоқда. Давлатга семиз молларни кўпроқ сотиш мақсадида колхоз ва совхозларда хўжаликлараро пунктларда ва базаларда молларни яйратиб боқиш ва бўрдоқига боқиш уюштирилди. Аҳоли ихтиёридаги ортиқча молларни харид қилишни кучайтириш юзасидан тегишли ишлар қилинмоқда.

Қоракўлчиликдаги аҳволни тузатиш учун бир қанча масалаларни ҳал этиш талаб қилинади. Кўпгина районларда молларни суғориладиган қудуқларнинг ҳолатини яхшилаш, яйловлардаги сув манбаларидан самаралироқ фойдаланиш лозим. Республика ташкилотлари яйловларни яхшилаш каби муҳим масалани ҳали ҳам ҳал қилиб берганлари йўқ. Ҳар йили катта-катта майдонларга саксовул уруғи экилмоқда. Лекин бу яхши натижа бермаётир, хўжаликлар эса бундан катта зиён кўрмоқдалар.

Область партия комитети ва ижроия комитети яйловларда ва сув манбалари соҳасида юз берган аҳволни ҳисобга олиб, бир қанча тадбирларни белгиладилар. Бу тадбирлар ички резервлардан тўлароқ фойдаланиш, жун қирқишни, қўйларни кўзилатиш кампаниясини ва чорва қишловини уюшқоқлик билан ўтказиш имконини беради.

Тошкент область партия комитетининг секретари **П. В. Кострюков** ўз нутқида жамоат чорвачилиги пахтачилик билан бир қаторда областимиз қишлоқ хўжалигининг етакчи тармоқларидан биридир, деди.

Партия, совет, қишлоқ хўжалик органлари сўнгги йилларда колхоз ва совхозларда чорвачиликни янада юксалтириш юзасидан бир қанча тадбирларни амалга оширдилар. Чорвачиликни ихтисослаштириш юзасидан кўп иш қилинди, сут берадиган чорвачиликни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилди.

Чорвачилик маҳсулоти етиштиришни кўпайтиришдан ҳам, ем-хашак етиштиришдан ҳам манфаатдор бўлган комплекс бригадалар тузилганлиги чорвачиликдаги ишларнинг яхшиланиб кетишига кўп жиҳатдан ёрдам берди. Ҳозир область колхозлари ва совхозларида 134 та мана шундай бригадалар ишлаб турибди. Шуларнинг ярмисидан кўпроғига қишлоқ хўжалик мутахассислари бошчилик қилмоқдалар.

1964 йилда Калинин районининг Калинин номли колхозида комплекс чорвачилик бригадаси ташкил қилиниб, бу бригадага тажрибали мутахассис ўртоқ Лучников бошлиқ қилиб қўйилди. Бригадага чорва моллари, чорвачилик биноларни, ем-хашак экинлари экмоқ учун ер ва зарур механизмлар, шунингдек ишчи кучи бириктириб қўйилди. Икки йил ичида бу бригадада сут етиштириш 430 тоннадан 538 тоннага етказилди, ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сут ўрта ҳисобда 1.108 килограммдан 2543 килограммга етди. Бир центнер гўштнинг таннархи 206 сўмдан 92 сўмга, бир центнер сутнинг таннархи 15 сўм 2 тийиндан, 12 сўм 25 тийинга тушадиган бўлиб қолди. Ўтган йил чорвачилик колхозда рентабелли тармоққа айланди. 1966 йилда ҳам бу колхоздаги ишлар яхши бормоқда. Гўшт ва сут етиштириш ҳамда давлатга сотиш плани бажарилмоқда. Ем-хашак билан боқиладиган ҳар бир сигирдан йилнинг биринчи ярмида 1.700 килограммга етказилиб сут соғиб олинди. Чорва туёғини кўпайтириш плани бажарилди. Хашак ва силос тайёрлаш ишлари яхши бормоқда.

Кейинги йилларда чорвачиликни интенсивлаштиришнинг негизи бўлган ем-хашак базасини мустаҳкамлаш чоралари кўрилди, чорванинг наслини яхшилаш ишлари анча кучайтирилди, қора моллар туёғи кўпайди. Мана шуларнинг ҳаммаси чорвачилик маҳсулотлари етиштиришнинг кўпайтирилишига самарали таъсир қилди. Бироқ, докладда ҳақли равишда айтиб ўтилганидек, область партия комитети, область ижроия комитети ва қишлоқ хўжалик органлари чорвачиликка раҳбарлик қилишда жиддий камчиликларга йўл қўймоқдалар. Тошкент областида хўжаликнинг бу тармоғи ҳали ҳам рентабелли эмас ва хўжаликнинг умумий даражасидан анча орқада қолмоқда. Область партия комитети ва область ижроия комитети мавжуд резервларнинг ҳаммасини ишга солиш, чорвачиликка раҳбарлик даражасини кўтариш режаларини тузмоқдалар. Жумладан, комплекс чорвачилик бригадаларини янада мустаҳкамлашга, чорвачиликда ишлаётганлар орасида коммунистлар ва комсомолларни кўпайтиришга катта эътибор берилади.

Самарқанд область партия комитетининг секретари **Р. Ғопиов** сўзга чиқиб айтдики, кейинги бир ярим йил ичида область партия ташкилоти қишлоқ хўжалигини юксалтириш ишларида КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларини зўр бериб амалга оширишга асосий эътиборни берди. Бу қарорлар қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларида рентабелликни оширишнинг қудратли иқтисодий воситасидир. Қишлоқ коммунистлари, областнинг барча хўжаликлари чорвачилик маҳсулоти етиштиришни ва давлатга сотишни кўпайтириш йўлида бирмунча иш қилдилар. Ўтган йил область колхозлари ва совхозлари ҳеч бир нобудгарчиликка йўл қўймай, чорва қишловини муваффақиятли ўтказиб, чорвачилик маҳсулотларининг асосий турларини харид қилиш давлат планларини бажардилар.

Область партия комитети ўзининг амалий фаолиятида партия, совет ва қишлоқ хўжалик ташкилотларининг диққат ва эътиборини фермалардаги меҳнатчиларнинг ўз меҳнатлари натижаларидан моддий манфаатдорликларини оширишга, область колхозлари ва совхозларида иқтисодий ишларни кучайтиришга, хўжалик ҳисобини йўлга қўйишга қаратиб келди. Чорвачилик фермаларида контроль дафтарлари жорий қилинганлиги ни ҳисобга олиш ва ҳисобот ишларини анча тартибга солишга, янги резервларни топиб, ишга солишга, ишлаб чиқаришнинг рентабеллигини оширишга имкон берди. 1963 йилда Самарқанд областининг совхозлари, масалан, ярим миллион сўмдан кўпроқ зарар кўрган эдилар. Беш йиллик биринчи йилининг бошида эса область совхозларида чорвачилик берган фойда уч миллион сўмдан ошиб кетди.

Аммо областда жамоат чорвачилигини ривожлантиришда камчиликлар ҳали кўп. Бу камчиликлардан бири шуки, колхоз ва совхозларнинг кўпчилигида чорвачилик ҳали ҳам зарар бераётган тармоқ бўлиб қолмоқда. Чорвачиликни ривожлантиришда йўл қўйилган жиддий хатоларни ҳозир йўқотишга киришдик. Чорвачиликда ишлаётган коммунистлар тобора кўпаймоқда. Фермаларни мутахассис кадрлар билан мустаҳкамлаш чоралари кўрилмоқда.

Хоразм область ижроия комитетининг раиси **М. Худойберганов** минбарга чиқади. Хоразм области чорвачиликни ривожлантириш борасида айрим кўрсаткичларни гарчи бир мунча яхшилашга эришган бўлса ҳам, деди у, шунга қарамай, реал резервлар ва имкониятларнинг бир қанчасидан қониқарсиз фойдаланилмоқда. Сигирлар туёғини кўпайтириш плани 92 процент бажарилганлигини айтиб ўтиш кифоя қилади.

Кўпгина хўжаликларда чорва молларни озиқлантириш ва боқиш қониқарли ташкил этилган эмас. Чорванинг маҳсулдорлиги кам. Ем-хашак билан боқиладиган ҳар бир сигирдан ўрта ҳисобда атиги 428 килограмм сут соғиб олинди. Областда чорвачилик қониқарсиз аҳволга тушиб қолганлигининг асосий сабабларидан бири шуки, биз ҳали ҳам мустаҳкам ем-хашак базасини вужудга келтира олганимиз йўқ, чорва молларини етарли миқдорда тўйимли ва хилма-хил озуқалар билан таъминлай олмаётирмиз.

Бу муҳим ишда шу билан бирга бир қанча қийинчиликлар ва проблемаларга дуч келмоқдамиз. Маълумки, Хоразмда мол боқиладиган ўтлоқ ерлар ва яйловлар йўқ, областда ер жуда кам. Колхозлар ва совхозлар ўзларининг чорваларини хўжаликлардан 400-450 километр ва ундан ҳам узоқдаги Қорақалпоғистон яйловларида боқишга мажбур бўлмоқдалар.

Шу сабабли биз бедазорларни кўпайтириб, маккажўхори ва оқжўхори экиб ем-хашак вужудга келтирмоқдамиз. Колхозлар уларни асосан янги ерларга экмоқдалар. Бу экинлар фермалар ёнидаги катта-катта участкаларга экилганлиги сабабли ем-хашак моллар боқиладиган жойларнинг ўзигина тўплаб қўйилмоқда ва ундан нобуд қилмай фойдаланмоқдамиз.

Ҳозир ҳамма жойда хашак тайёрлаш ва силос бостириш авж олдириб юборилди. Ўт ва озуқа экинларининг ҳосили ем-хашак тайёрлаш ва силос бостириш юзасидан олинган мажбуриятларни бажаришигина эмас, шу билан бирга ошириб бажаришни ҳам таъминлайди.

Чорвачиликни янада юксалтириш соҳасида область олдида турган вазифаларни амалга ошириш шундай баъзи бир масалаларни келтириб чиқармоқдаки, бу масалаларнинг ҳал қилиниши республика ташкилотларига боғлиқ. Республика Министрлар Совети бир неча марта қарор чиқарганлигига қарамай, Қизилжар массивини ўзлаштириш тадбирлари 1961 йилдан то шу вақтгача бажарилмасдан қолмоқда. «Средазгипроводхоз» институти Қизилжар массивини сув билан таъминлаш лойиҳасини гарчи 1964 йилдаёқ тайёрлаб бериши лозим бўлса ҳам, аммо бу лойиҳа ҳанузгача тайёр эмас.

Ўзбекистон ССР Халқ контроли комитетининг раиси **М. Т. Турсунов** сўзга чиқади. КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми, деди у, чорва моллар туёғини кескин кўпайтириш, чорванинг маҳсулдорлигини ошириш ҳамда мустаҳкам ем-хашак базаси вужудга келтириб, шу асосда чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш борасида катта чоратадбирларни белгилаб берди. Кейинги йилларда республикада чорвачилик маҳсулоти етиштириш кўпайди, чорва молларини урчитиб кўпайтириш бир мунча яхшиланди, қорамоллар, шу жумладан сигирлар кўпайиб қолди. Бироқ, жамоат чорвачилигини ривожлантиришда рўй бераётган камчиликлар ҳали ҳам кўп. Нотиқ молларни урчитиб кўпайтириш, чорвачилик фермаларида ҳисобга олиш ишларининг аҳволи, колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришида мутахассисларнинг роли билан боғлиқ бўлган баъзи масалаларга батафсил тўхталиб ўтди.

Жамоат чорвачилигини ривожлантиришдаги жиддий камчиликларнинг сабабларидан бири шуки, ҳисобга олиш ва иқтисодий анализ қилиш ишларига етарли аҳамият берилмаётир. Агар колхозлардаги ревизия комиссияларининг ҳаммаси ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни яхши бажарганларида эди, кўпгина хатолар содир бўлмай қолур эди. Афсуски, ревизия комиссиялари состави яхши танланмаётир. Ўтган йил бир қанча колхозларда ревизия комиссияларининг раисларини бошқа ҳамма ишлардан озод қилиб қўйиб, фақат шу раислик вазифаси билан шуғулланиш тартиби жорий қилинди.

Бироқ, бу яхши тадбир ташкилотчилик ишларини олиб бориш билан мустаҳкамланмади. Чунончи, Тошкент область колхозларида ревизия комиссияларнинг бошқа ишлардан озод қилиб қўйилган кўпгина раисларининг ҳатто ўрта маълумоти ҳам йўқ. Бошқа бир қанча областларда ҳам аҳвол шундай, ваҳолонки, ҳозир ҳамма колхозларда ўрта мактабни тамомлаб чиқиб ишлаб турган ёшлар жуда кўп. Ревизия комиссияларининг аъзоларини танлашда эътиборсизлик тағин ҳам кўп учрамоқда. Кўпинча, бундай комиссияларнинг иш планлари йўқ, уларнинг раислари хўжаликдаги иккинчи даражали ишлар билан банд қилиб қўйилмоқда. Район партия комитетлари ва район ижроия комитетлари колхозлардаги ревизия комиссияларининг составини танлашга ва уларнинг ишларини яхшилашга жуда жиддий эътибор беришлари керак.

Колхоз ишлаб чиқаришини яхшилашда, айниқса чорвачиликни яхшилашда экономистларнинг ролини кучайтирилиши лозим. Бироқ, кўпгина хўжаликларда улар чорвачилик экономикасини чуқур ўрганмаётирлар, иқтисодий анализлар қилмаётирлар, чорвачиликнинг маҳсулдорлигини кўпайтириш ва рентабеллигини оширишга доир ўз таклифларини колхозларнинг правлениелари муҳокамасига қўймаётирлар. Экономистлардан кўпинча иккинчи даражали топшириқларни бажариш учун фойдаланмоқдалар.

Колхозлар ва совхозларда яхши тайёргарликка эга бўлган экономистлар, зоотехниклар ва бухгалтерлар бўлиши керак. Булар тўғри ва аниқ ҳисобга олишни таъминлаб туришлари, хўжаликларнинг ишларини асосли равишда планлаштириб беришни ва чорвачиликка малакали раҳбарлик қилишни таъминлашлари лозим. Шундай қилинмаса, ишлаб чиқаришни рационал равишда ташкил этиш ва хўжалик ишларида катта натижаларга эришиш мумкин бўлмайди. Колхозлар ва совхозларда ҳисобга олиш ишларининг аҳамиятини ошириш, экономистлар ва зоотехникларнинг самарали ишлашлари учун шароит яратиш, уларни қайта тайёрлашни ташкил этиш керак. Бу камчиликларни тугатишда колхоз ва совхоз бошланғич партия ташкилотларининг ролини ошириш, халқ контроли группаларини колхоз ишлаб чиқаришидаги камчиликларни тугатиш ва йўқотиш ишларига тортиш лозим.

Ўзбекистон чорвачилик илмий тадқиқот институтининг «Красный водопад» тажриба станциясидаги донгдор сут соғувчи **А. И. Чудная** ўз тажрибаларини пленум қатнашчиларига гапириб берди.

Фориш район партия комитетининг секретари **С. Керимов** ўз нутқида муҳим масалаларни кўтариб чиқди. Бу район чорвадорлари Совет ҳокимиятининг 50 йиллиги ва В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети ва ВЦСПС эълон қилган бутуниттифоқ социалистик мусобақасига актив қўшилдилар. Район коммунистлари ва комсомоллари XXIII съезд қарорларини, янги беш йиллик топшириқларини жанговарлик билан амалга ошириш учун курашга бошчилик қилмоқдалар. Бу йил районда ҳар 100 совлиқдан 131 та қўзи олинди. Районда бир йилнинг ўзида қоракўлнинг сифати 17 процент ошди ва қоракўл териларнинг 80 проценти биринчи сортларга қабул қилинди. Гўшт етиштириш шу йилнинг ўзидагина ўтган йилдагидан қарийб 900 минг тонна кўпайтирилади. Давлатга тухум, пилла топшириш йиллик планларни анча ошириб бажарилди. Биринчи қирқишнинг ўзиданоқ жун топшириш йиллик плани 74 процент бажарилди ва ҳозир қўйларнинг жуни иккинчи марта қирқилмоқда. Шу туфайли биз жун топшириш юзасидан олинган социалистик мажбуриятларимизни анча ошириб бажаришга муваффақ бўламиз.

Об-ҳаво шароити ноқулай келганлигига қарамай, район чорвадорлари ем-хашак тайёрлаш планларини муддатидан олдин бажардилар. Мол озуқаси учун етарли миқдорда ем тўкиб қўйилди.

Қоракўлчиликда айрим ишлар кўпгина маблағ ва меҳнат талаб қиладиган эски методлар билан бажарилмоқда. Бу харажатларни кескин равишда камайтирмоқ учун, деди С. Керимов, менимча, ҳар бир совхозда 2.500—3.000 бошқўйга мўлжалланган ва юксак даражада механизациялаштирилган даволаш-боқиб семиртириш пунктлари қуриш зарур. Заиф ва касал қўйларнинг ҳаммасини мана шу типовой пунктларда боқиб даволаш ва семиртириш керак. Бу тадбир турли касалликларнинг қўйлар орасига тез тарқалишига йўл қўймайди, қўйларнинг нобуд бўлишини тугатади, гўштга топширилаётган қўйларнинг тирик вазнини кўпайтириш ҳисобидан анчагина қўйни тежаб қолишга имкон беради. Бундай пунктларни қуриш ва сақлаш харажатлари ва уларда ишлайдиган ходимларни сақлаш учун бўладиган харажатлар ўрни тез қопланиб кетади.

Қўйлар жунини қирқиб оладиган марказлаштирилган ва механизациялаштирилган типовой пунктлар қуриш пайти келди. Бундай пунктларда қўйларни ювиб, жуни қирқиладиган жойга машина усулида келтириб туриш, жунни ташиш, хиллаш ва тойлаш ишларини машиналаштириш мумкин бўлур эди.

(ЎзТАГ).

СУТ СОҒУВЧИНИНГ МЕҲНАТИНИ ЕНГИЛЛАШТИРАЙЛИК!

Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институти «Красный водопад» тажриба базасининг сут соғувчиси А. И. ЧУДНАЯнинг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленумида сўзлаган нутқи

●

База ходимлари ишлаб чиқариш кўрсаткичларининг мумкин қадар кўпроқ бўлиши учун ҳамма чораларни кўрадилар. Давлатга сут сотиш плани 1 августгача 90 процент бажарилди. 254 тонна сут сотилди. Сутнинг қолган 10 процентини август ойида топширамиз, тўртинчи кварталда эса планга қўшимча равишда 150 тонна сут берамиз.

Мен август ойининг бошигача ўзимга бириктириб қўйилган сигирларнинг ҳар қайсисидан 1.751 килограммга етказиб сут соғиб олдим. Сутнинг ҳар бир центнерига 5 одам-кун сарфланди. Тажриба базасида 14 йилдан бери ишлаб келмоқдаман. 1959 йилгача қўлда сут соғар эдим. 1959 йилда базада тандем аппарати ўрнатилди. Дастлаб биз бу аппаратда ишламаймиз, деб туриб олдик, чунки сигирлар сутни кам бера бошладилар. Аммо икки ой ичида сигирлар бу аппаратларга ўрганиб қолди ва ишимиз юришиб кетди.

Бизга бу аппарат ёрдамида сигир соғишни ўргатадиган ҳеч ким йўқ эди, чунки Ўзбекистонда биринчи бўлиб бизнинг базамизда шундай аппарат ўрнатилган эди. 1963 йилда биз махсус цилиндрлар ўрнатдик. Ҳозир ҳар бир сигир алоҳида-алоҳида соғиладиган бўлиб қолди. Менга бириктириб қўйилган 200 сигирдан ўрта ҳисобда 160-170 таси сут беради. Ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сут кўпайиб бормоқда ва менинг шу арзимас ишимни тақдирлаб, менга Социалистик Меҳнат Қаҳрамони деган юксак унвон берилди.

Машинада соғиш жуда ҳам яхши иш. Бас, шундай экан, кўп колхозларда соғиш агрегатлари ёмон ишлаётганлигининг сабаби нима? Бунинг сабаби шуки, зоотехникларимиз ва фермаларнинг мудирлари бу агрегатларни ишлатишни билмайдилар. Улар соғиш агрегати ўрнатилганидан кейин сигирларни сут соғиладиган майдончага олиб келадилар. Бунга ўрганмаган сигирлар кам сут бераётганлигини кўриб, план бажарилмай қолар экан, деб дарров ташвишга тушиб қоладилар. Масаланинг чатоқлиги ҳам шунда. Мен буни ўз тажрибамдан кўрганман. Биз сигирларни агрегатга уч марта олиб келиб, ҳар сафар соғолмай чиқиб кетганмиз.

Бизнинг базамизда илғор тажриба мактаби ташкил этилди. Сут соғувчилар бу мактабда уч йил ўқишди. Уларнинг кўплари ҳозир жуда яхши ишлаб турибди. Лекин барибир шунинг ўзигина кифоя қилмайди. Мен бизнинг ёрдамимизга муҳтож бўлганларга бажонидил ёрдам бергим келади, чунки сут соғувчи аёлларнинг қўл меҳнати оғир эканлигини яхши биламан.

Энди соғиш аппаратига келайлик. Баъзи кишилар соғиш аппаратлари билан сигир соғилганда унда кислота моддаси кўп бўлади, деб нолийдилар. Бу ҳол аппарат туфайли, соғиш установкалари туфайли рўй беради, сут кувланиб ёғ ҳосил бўлади ва унинг ачиб қолишига ҳам шу ҳол сабаб бўлади, деб айтишлари мумкин. Лекин сира ҳам бундай эмас. Соғиш аппаратларидан билмай фойдаланган тақдирдагина шундай ҳол рўй бериши мумкин.

Менинг ихтиёримда ўн аппарат бор. Мен бу аппаратларнинг ҳар бирини яхши ювиб тураман. Бизда ҳатто «сунъий елин» деб аталган махсус мослама ҳам ўрнатилди. Бу аппаратга дастлаб совуқ сув қуйилади, шундан кейин махсус эритма аралаш совуқ сув юборилади Шундан кейин иссиқ сувдан ҳам фойдаланаман. Ҳар бир соғиш аппаратига камида ўн челак сув сарф бўлади. Шу сабабли, бизнинг аппаратларимизда сут ачиб қолмайди. Ҳатто қўл билан соққандагига нисбатан ҳам яхши сут олмоқдамиз.

Яна бир мисол. Биз ўтган йили биринчи марта соғиш учун ўн сигирни олиб келдик. Бизга уларни дастлаб қўл билан соғишни тавсия этдилар. Биз уларни икки ойдан кейингина соғиш залига кўчирдик. Бу чора анча яхши натижа берди, сигирлар ҳеч ҳайиқмай сут беришга ўрганиб қолишди.

Мен сигирларни машинада соғиш усулини ҳар қандай қилиб бўлса ҳам кенг жорий қилиш, аммо бу ишга расмиятчилик билан қарамай, меҳр қўйиб ишлаш керак, деб ҳисоблайман. Фермаларда кўп меҳнат талаб этадиган бошқа оғир ишларни ҳам механизациялаштириш лозим. Олимларимиз ва механизаторларимиз бу тўғрида ўз фикрларини айтиши керак.

Ем-хашак тўғрисида бир-икки оғиз гапириб ўтмоқчиман. Сигирнинг сути тилида эканлигини ҳамма билади. Лекин кўпинча амалда биз қандай аҳволни кўряпмиз? Қишда биз сигирларни фақат силос билан боқамиз. Сигирларга бераётган силосимизнинг сифати ҳам яхши бўлмайди. Кўклам келса, сигирга бериладиган озуқа яхшиланади, деб кутиб ўтиравера миз. Аммо агрономларимиз бедадан кўпроқ ҳосил олишнигина ўйлашади. Улар бизга келтириб берган беда барглари тўкилиб кетиб, қуруқ чўп бўлиб қолган беда бўлади. Силос ҳам нуқул чўп ва поялардан бостирилади. Ғарам қилиб қўйилган беда 3-4 кун туриб қолади ва бунинг натижасида қуриб барги тўкилиб, барги билан бирга унинг тўйимли моддалари ҳам йўқ бўлиб кетади. Бу масалани ҳал қилиб олиш керак, ем-хашакнинг сифати тўғрисида кўпроқ ўйлаш керак.

Бошқа кўп масалалар ҳам ҳал этилиши лозим. Жумладан, сигирларни сунъий қочириш усулидан кенг ва моҳирлик билан фойдаланиш учун малакали кадрлар керак. Чорва молларнинг касалликларига қарши курашни кучайтириш лозим. Биз, чорвадорлар беш йиллик план топшириқларини муваффақиятли бажариш учун бутун куч-ғайратимизни сарф қиламиз, деб пленум қатнашчиларини ишонтиришга рухсат этгайсиз. (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VIII СЕССИЯСИ

КПСС XXIII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА РЕСПУБЛИКА МАКТАБЛАРИНИНГ ИШИНИ ЯНАДА ЯХШИЛАШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари депутат С. О. АЗИМОВ доклади

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

КПССнинг тарихий XXIII съезди партиямиз ҳаётида ва буюк Совет Ватанимиз ҳаётида ғоятда зўр аҳамиятга эга бўлган воқеадир. Съезднинг доно қарорлари совет кишиларига коммунистик қурилишнинг янги ғалабалари сари олиб борилаётган курашдаги аниқ ва равшан истиқболни ёрқин кўрсатиб берди.

1966 йил март ойининг бошида Ўзбекистон Компартиясининг XVII съезди бўлиб ўтди. Съезд республика меҳнаткашларининг сўнгги тўрт йилдаги ишига якун ясади.

КПССнинг XXIII съездида ҳам, Ўзбекистон Компартиясининг XVII съездида ҳам меҳнаткашларни ва, айниқса, ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш масалаларига катта эътибор берилди. Бу вазифани бажаришда совет мактаби асосий ўринни эгаллайди, албатта. Шунга кўра, совет мактабининг ишини янада яхшилаш давлат аҳамиятига эга бўлган буюк вазифадир.

Ўзбекистон Коммунистик партияси ва республика ҳукумати партия съездлари ва КПСС Программасининг халқ маорифи соҳасидаги қарорларини изчиллик ва сабот билан амалга оширмоқдалар. Мактаблар ишини яхшилаш масалалари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Пленумлари ва Бюроларида, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг мажлисларида неча марталаб муҳокама қилинган. Мактаб тўғрисидаги Қонуннинг қандай бажарилаётганлигини Ўзбекистон ССР Олий Совети ўзининг бешинчи чақириқ IV сессиясида муҳокама қилгани эсингизда бўлса керак.

Халқимизнинг фаол иштироки, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг доимий ғамхўрлиги ҳамда маҳаллий партия ва совет органларининг бевосита қатнашувлари натижасида республикамизда халқ маорифини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш борасида бирмунча ишлар қилинди.

Ҳозирги вақтда республикамизда 6797 умумий таълим мактаблари бор. Бу мактабларда 2 миллион 340 мингдан кўпроқ бола ўқимоқда. Умумий таълим мактабларида ўқувчилар сони етти йил мобайнида бир миллион киши миқдорида кўпайди.

Республикада мактаблар ҳузурида интернатлар ташкил этиш, куни узайтирилган мактаблар ва группалар очиш, умумий таълим фондлари вужудга келтириш, олисда яшовчи ўқувчиларни мактабларга олиб келиб қўйишни ташкил этиш соҳасида ҳам катта ишлар қилинмоқда.

Мактабларнинг моддий базаси мустаҳкамланмоқда. Етти йиллик мобайнида давлат капитал маблағлари ҳисобига, бошқа турли маблағлар, колхозлар маблағи ҳисобига янги мактаб биноларини қуриш, маъмурий ва бошқа биноларни мактабларга олиб бериш орқали бир миллион 55 минг ўқувчи ўқий оладиган жойлар тайёрланди. Бу эса Совет ҳокимиятининг бундан олдинги жамики йиллари давомида ташкил этилган мактаблардаги ўқув ўринларидан кўпроқдир.

Кечки ва қатнаб ўқийдиган — сиртқи ўқишни ташкил этиш кенг ривожлантирилди. Республика мактаблари кўпгина малакали кадрлар билан таъминланди. Етти йил мобайнида ўқитувчилар сафига яна 46 минг киши қўшилди.

Кейинги йилларнинг ўзига хос хусусиятларидан бири шундаки, болаларни ўқитишнинг илғор методлари кенг жорий қилинмоқда, ўқувчилар билан мактабда ва синфдан ташқари олиб борилаётган машғулотлар яхшиланмоқда. Болаларни ўқитиш ва уларга тарбия бериш ишлари бир-бири билан тобора кўпроқ чамбарчас қилиб боғланмоқда. Бунинг ижобий натижасини ўқувчиларнинг чуқур билим олаётганлигида ва уларнинг улгуриш даражаси ошиб бораётганлигида очиқ кўриш мумкин.

Бироқ, халқ маорифини ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришган бўлсак ҳам, аммо бу ишда жиддий камчиликлар борлигини унутмаслигимиз лозим. Бу тўғрида Ўзбекистон Компартиясининг XVII съездида муфассал гапирилган эди.

КПСС XXIII съезди ва Ўзбекистон Компартияси XVII съездининг халқ маорифи соҳасида қўйган вазифалари ҳақиқатан ҳам ниҳоятда улкандир. Айни вазифаларни бажариш натижасида халқимизнинг умуммаданий ва техникавий савияси юксак даражага кўтарилади ва бу нарса совет кишисининг ҳар томонлама ривожланишига, жисмоний меҳнат билан ақлий меҳнатнинг узвий равишда қўшилиб кетишига ёрдам беради.

САККИЗ ЙИЛЛИК УМУМИЙ ТАЪЛИМНИНГ АМАЛГА ОШИРИЛИШИ

Умумий ўрта таълимга муваффақиятли ўтиш умумий саккиз йиллик таълимнинг тўла равишда амалга оширилишига боғлиқ. Биз бу ишда, афсуски, ҳануз тўла муваффақият қозонолганимиз йўқ. Саккиз йиллик умумий таълимнинг тўлиқ равишда амалга оширилмаслигининг асосий сабабларидан бири шундаки, ўқув йили давомида ҳам, синфдан-синфга ўтиш даврида ҳам ўқувчиларнинг мактабни ташлаб кетишлари каби хунук аҳвол ҳануз давом этмоқда. Кўп ўринларда маҳаллий Советлар ижроия комитетлари, халқ маорифи органлари, жойлардаги мактабларнинг директорлари умумий таълим тўғрисидаги қонунни тўла бажариш учун эмас, балки планда кўзда тутилган мактабга тортилган ўқувчиларнинг сонига доир рақамларни бажариш учунгина курашувни мақсад қилиб олганлар.

Умумий таълим тўғрисида қонунни бажаришга шундай расмий муносабатда бўлиш натижасида мактаб ёшидаги болаларнинг бир қисми мактабдан четда қолмоқда.

Айниқса қишлоқ жойларида қизларни мактабларда ўқишни битиргунча сақлаб қолиш зарурлигини уқтириб ўтмоқчиман. Кейинги йилларда биз бу муҳим масалада бирмунча муваффақиятларга эришдик, ўқувчи қизлар сони кўпайди, уларнинг юқори синфлардан ўқишни тамомламай кетиб қолишлари анчага камайди. Бироқ, маорифимизнинг бу участкасида шу чоққача жиддий камчиликлар бор.

Бир синфда икки йил қолиб кетиш, айрим мактабларда таълим-тарбия ишларининг савияси пастлиги, мактаблар нотўғри районлаштирилганлиги ва жойлаштирилганлиги, ўқувчиларнинг ўқишни тамомламай мактабни ташлаб кетишларига асосий сабаблардан бири бўлмоқда. Мактаб ёшидаги болалар яхши ҳисобга олинмаётганлиги бизга катта зарар етказмоқда.

Ўзбекистон ССР Марказий статистика бошқармасининг рақамлари билан мактабларга қабул қилинган болалар сони ўртасида катта фарқ борлиги сизларга аён бўлгандир.

Янги 1966—1967 ўқув йили бошланиши билан ҳамма болаларни ўқишга тортиш масаласини тўла ҳал қилиш мақсадида мактабларга ўқишни ташлаб кетган ўқувчиларнинг ҳаммасини қайтариш, олисда яшаб турган болаларни мактабларга олиб келишни ташкил этиш, мактаблар ҳузуридаги интернатларни, куни узайтирилган мактаблар ва группаларни кенгайтириш ва кўпайтириш зарур. Ҳамма мактабларда болаларни овқатлантиришни ташкил этиш, муҳтож оилаларнинг болаларига моддий ёрдам кўрсатмоқ учун ҳар бир мактабда умумий мажбурий таълим фонди тузиш шартдир.

МАКТАБЛАРНИ ЙИРИКЛАШТИРИШ ПРОБЛЕМАСИ. МАКТАБ-ИНТЕРНАТЛАР, КУНИ УЗАЙТИРИЛГАН МАКТАБЛАР ВА ГРУППАЛАР. БОЛАЛАРНИ МАКТАБГА ЭЛТИБ ҚЎЙИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА УМУМИЙ ТАЪЛИМ ФОНДЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАСИ

Умумий ўрта таълимни амалга ошириш, ўрта мактаблар тармоғини кенгайтириш ва йириклаштириш демакдир. Ваҳолонки, мавжуд 6.797 мактабдан фақат 1.812 таси ўрта мактаб бўлиб, 3.885 таси саккиз йиллик ва бошқа бошланғич мактаблардир. Шу мактаблар орасида ҳар бирида 10 тадан 80 тагача бола ўқиётган мактаблар ҳам бор.

Бундан ташқари, қишлоқ жойларидаги саккиз йиллик мактабларнинг кўплари бир комплектли мактаблардир. Ана шундай мактаблар билан ўрта мактабларнинг ораси жуда узоқ. Улардан кўпчилигида синфларни ўқувчилар билан тўлдириш нормаси бажарилмай келади.

Кам комплектли мактабларга малакали мутахассислар топиб бериш қийин: бир фандан мутахассис бўлган ўқитувчи ўз фанидан ташқари бошқа фанларни, яъни олий ўқув юртида, педагогика билим юртида ўзи ўқимаган фанларни ҳам ўқитишга мажбур бўлиб қолади. Бундай мактабларнинг моддий базаси одатда жуда заиф. Мана шу ва бошқа факторларнинг барчаси таълим-тарбия ишларининг сифати пасайиб кетишига сабаб бўлмоқда.

Умумий ўрта таълимга ўтиш проблемасини ҳал этиш, аввало янги, замонавий мактаб биноларини қуриш йўли билан мактабларни йириклаштиришни тақозо қилади. Қишлоқларда 1000—1500 ўринли янги типдаги мактаблар қуриш жуда ҳам зарурдир.

Бундай мактаблар аксарият куни узайтирилган мактаблар бўлиши керак, болалар кундузи дам оладиган хоналар, овқат пишириладиган ва овқатланадиган қулай жойлар, спорт комплекси яратилиши лозим.

Саккиз йиллик мактабни тамомлаган ҳар бир ўқувчи учун ўрта маълумот олишга имкон яратмоқ мақсадида қишлоқ жойларида ўрта мактаблар тармоғини рационал жойлаштиришни ва районлаштиришни яхши таъминлашимиз шарт.

Мактабларни йириклаштириш проблемаси давлат маблағларини тежаш, ўқитувчилар тайёрлаш ва мактабларни шу кадрлар билан таъминлаш нуқтаи назаридан ҳам, шунингдек таълим-тарбия ишларининг сифатини яхшилаш нуқтаи назаридан ҳам энг актуал проблема бўлиб қолмоқда.

Ҳозирги вақтда республикамиздаги 122 мактаб-интернатда турли миллат болаларидан иборат 44 минг ўғил ва қиз бола ўқитилмоқда ва тарбияланмоқда. Куни узайтирилган мактаблар ва группаларга 137,5 минг бола жалб қилинган. Халқ маорифи системасидаги мана шу янги типдаги муассасалар қисқа вақт ичида яхши натижалар берди. Булар, бир томондан, моддий жиҳатдан муҳтож ота-оналарга жиддий кўмак, иккинчи томондан, таълим-тарбия ишларини муайян мақсад йўлида олиб боришни таъминламоқда. Бундан ташқари, бу муассасалар умумий мажбурий таълимни амалга ошириш масаласида ҳам катта таянч бўлмоқда. Бироқ, баъзи область ва районларнинг раҳбарлари мактаб-интернатларни камайтириш пайига тушганлар.

Мактаб-интернатларни ташкил этишда кўп қийинчиликлар бўлганини, давлатнинг кўп маблағлари сарфланганини, энг муҳими, шу мактаб-интернатларда педагог ва ўқувчиларнинг яхши коллективлари вужудга келганини ҳисобга олсак, бундай ҳатти-ҳаракатларга чек қўйиш пайти аллақачонлар келганлиги очиқ-ойдин бўлса керак. Шу билан бирга биз мавжуд мактаб-интернатларни чет тиллар бўйича, бадан тарбия бўйича, бадиий ва музика тарбияси бўйича ихтисослаштиришимиз лозим.

Баъзи болалар уйлари ёмон биноларга жойлашгани сир эмас. Уларнинг кўпчилигида тарбияланувчилар кам. Бундай болалар уйларини бирлаштириш ва йириклаштириш мақсадга мувофиқ бўлур эди. СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ, қишлоқ жойларидаги мактаб-интернатларда аксарият чўпонларнинг ва геологларнинг болаларини ўқитишимиз зарур. Маълум сабабларга кўра болаларини нормал равишда тарбиялашга қодир бўлмаган ота-оналар бор. Бинобарин, мактаб-интернатларнинг бир қисмини шундай ота-оналарнинг болаларига ажратишимиз керак. Куни узайтирилган мактаблар ва группаларга келганда партия XXIII съездининг Директиваларига мувофиқ, улардаги болалар контингенти икки баравар кўпайиши ва 1970 йилнинг охирига бориб 300 мингга яқин болани ўз бағрига олиши лозим.

Шуни айтиб ўтиш керакки, куни узайтирилган мактаблар ва группаларга болаларни тортиш плани фақат Андижон ва Сирдарё областларидагина бажарилган, холос. Нимагадир бу масалада Тошкент шаҳри энг орқада қолмоқда (план 88,5 процент бажарилган). Бу жиддий масала ва ҳамма ҳам унга бўлган муносабатни ўзгартириши, халқ хўжалик планида болаларни мактаб ва куни узайтирилган группаларга жалб этиш контроль рақамларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаши лозим.

Республика Госплани, Қорақалпоғистон Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитети ва Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги билан бирга болаларнинг нормал ўқишини, дам олишини ва соғлом воясга етишини таъминлайдиган зарур шарт-шароит яратиб бериш учун куни узайтирилган мактаблар ва группаларнинг моддий базасини яхшилаш ва мустаҳкамлаш масалаларини алоҳида кўриб чиқишларини ҳаёт тақоза қилмоқда.

Мактаб тўғрисидаги Қонунга мувофиқ, қишлоқ жойларида истиқомат қилаётган ўқувчиларга тегишли шарт-шароитни яратиб бериш мақсадида, шунингдек Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1965 йил 23 августдаги қарорига биноан, республикада 1965—66 ўқув йилининг 1 сентябридан бошлаб, барча қишлоқ мактабларининг ўқувчиларини мактабга ва мактабдан уйларига текин элтиб қўйиш амалга оширилиши лозим.

Маълумки, муҳтож бўлган ота-оналарнинг болаларига ёрдам кўрсатиш ва уларнинг ўқиши учун зарур шароит яратиб бериш мақсадида уст-бош, оёқ кийими, мактаб, ёзув қуроллари сотиб олиш учун умумий мажбурий таълим фондлари тузилган ва бу фондлар йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. 1965 йилги бюджетда шу мақсад учун 1 миллион 373 минг сўм ажратилган эди. 1966 йил учун эса, 1 миллион 500 минг сўмга яқин маблағ ажратилди. Аммо, бу имкониятлардан яхши фойдаланаётганимиз йўқ. Самарқанд, Тошкент, Фарғона, Сурхондарё областларида умумий мажбурий таълим фондларидан, айниқса ёмон фойдаланилмоқда.

Иш яхши ташкил қилинган тақдирда-чи, шу мақсадлар учун ажратилаётган маблағларнинг ҳажми колхозларнинг маданий-маиший фонди, корхоналар, совхозлар, касаба союзлар, матлубот кооперациясининг фондлари ҳисобидан, шунингдек махсус маблағлардан олинаётган даромадлар ва бошқа манбалар ҳисобидан янада кўпайиб бориши мумкин эди. Биз умумий мажбурий таълим фондларидан ва бошқа манбалардан ажратилаётган маблағлардан тўла фойдаланишни таъминлашимиз учун мумкин бўлган ҳамма чораларни кўришимиз лозим.

МАКТАБЛАРДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ИШЛАРИНИ ЯХШИЛАШ ВА ПЕДАГОГИКА ФАНИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

Умумий ўрта таълимга ўтиш мураккаб иш. Бу иш кўпгина илмий, ташкилий-моддий ва педагогик вазифаларни яхлит равишда ҳал этишни талаб қилади. Маданий қурилиш вазифаларини ҳал этиш фақат маориф ходимларинигина эмас, айни вақтда партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотларининг, бутун жамоатчиликнинг ҳам зўр куч билан катта ташкилий иш олиб боришларини талаб қилади. Бунинг учун таълим ва тарбияни турмуш билан, меҳнат билан, коммунистик қурилиш практикаси билан, ўқувчиларни меҳнат ва политехника тайёргарлигини яхшилаш билан янада мустаҳкам боғлаш зарур.

Республикамизда таълим-тарбия ишларини яхши йўлга қўйган юзлаб мактаблар бор. Шу мактабларнинг педагогик коллективлари ижодкорлик билан ишлаб, ўзларининг бутун куч ва тажрибаларини фан асосларини ўқитишни такомиллаштиришга, коммунистик жамиятнинг ҳар томонлама мукаммал қурувчиларини тарбиялаб етиштиришга сарфламоқдалар.

Бироқ, мактаб ўқувчилари умумий таълим даражасининг сифати ёмонлиги республикадаги кўпгина мактаблар ишидаги асосий камчилик бўлиб қолмоқда. Республика областларидаги ва Қорақалпоғистон АССРдаги анчагина мактабларда ўқувчиларнинг контрол ишлари текшириб чиқилган эди. Бу текшириш «3» баҳоли ўқувчилар ҳали ҳам кўпчилик эканлигини кўрсатди. Математика, физика, химия, она тили, рус ва чет тиллари бўйича ўқувчиларнинг билим даражаси паст эканлиги, шунингдек рус ва чет тилларини ўқитишда ўқувчиларнинг нутқ малакаларини ривожлантиришга етарли эътибор берилмаётганлиги аниқланди. Республика мактабларини тамомлаб чиқаётган кўпгина ўқувчиларнинг, шу жумладан медалли ўқувчиларнинг ҳам, билимлари нақадар паст сифатда эканлигини Ўзбекистон олий ўқув юртларига кириш имтиҳонларининг натижалари кўрсатиб турибди.

Хўш, мактабда ўқитишнинг бунчалик қониқарсиз ташкил этилганлигига сабаб нима?

Бу саволга жавоб сўрасангиз, олий ўқув юртлари мактабни битириб чиқаётган болаларнинг билим савияси паст деб айбни мактабга юклайдилар, мактаблар эса, педагогика олий ўқув юртлари яхши тайёрланмаган мутахассислар чиқараётир, деб айбни уларга тўнкамоқдалар. Натижада заиф студент, ёмон педагог ва нодон ўқувчи тушунчаларидан иборат алла қандай «сеҳрли доира» ҳосил бўлмоқда.

Ана шу «сеҳрли доира»ни қатъий равишда ёриб ташлаш ва айбни бир-бирига тўнкашга чек қўйиш пайти келди. Ўрта мактаблар, шунингдек олий ўқув юртларининг ходимлари болалар ва ёшларга таълим бериш ҳамда уларни тарбиялаш билан боғлиқ вазифаларни бажариш йўлида ўзларининг бутун куч ва ғайратларини сарфлашлари лозим.

Олий мактабда ўқитишнинг профессионал йўналишини таъминлашда ва ёш мутахассисларнинг замонавий педагогика маданиятини эгаллашларида педагогика олий ўқув юртлари ходимларининг масъулиятини ошириш керак. Ўқувчиларга фан асосларини чуқур ўргатиш, уларни ҳар томонлама интернационал, ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, ёш авлоднинг ақлий, эстетик, жисмоний ривожланиши самарали бўлишига эришишда халқ маорифи ходимларининг масъулиятини ошириш шарт.

Ўқитувчи жон куйдириб ижодий меҳнат қилмаса, педагогик психологиянинг замонавий воситаларидан тўла фойдаланмаса, педагоглик маҳоратини қўлга киритмаса, ҳар томонлама мукаммал янги совет кишисини тарбиялай олмайди. Лекин маҳорат ўз-ўзидан келмайди. У ўқитувчининг катта ва машаққатли меҳнати, ҳамиша тинмай олға интилиши туфайлигина қўлга киритилади.

Ўқитувчиларнинг бир қисми ўқитишнинг эскириб кетган формаларидан йил сайин фойдаланиб, орқада қолиб кетмоқда. Бундай ўқитувчилар ўз ҳамкасбларининг тажрибасига парво қилмайдилар, таълим-методик адабиётнинг янгиликлари билан қизиқмайдилар.

Педагогларнинг диққат-эътиборини кундалик иш учун актуал аҳамиятга эга бўлган энг муҳим педагогик проблемаларни ўрганишга, янги жамиятни қурувчи эътиқодли кишиларга хос барча фазилатларни тарбиялашга қаратиш керак. Педагоглар ўқувчиларни шундай тарбиялашлари керакки, улар ташаббускор, билиш ва ўрганишга интиладиган ва қизиқадиган бўлсинлар, уларнинг фанга, ўқишга қизиқиши барқарор ва саботли бўлсин, мустаҳкам билим, кўникма ва малакаларни эгаллаб олишга ижодкорлик билан интиладиган бўлсинлар. Ўқитувчилар шундай иш олиб борсинларки, ўқувчилар ўзларининг гражданлик бурчларини бажаришга маънавий ва сиёсий жиҳатдан тайёр кишилар бўлиб етишсинлар.

Таълим-тарбия ишларини кучайтириш тўғрисида гапирар эканмиз, шуни айтиб ўтмоқчиманки, халқ маорифи органлари, меҳнаткашлар депутатларининг маҳаллий Советлари ўқиш ўзбек ва рус тилларида олиб бориладиган бирлашган мактабларни янада ривожлантиришга жиддий эътибор беришлари лозим.

Ўзбекистонда ўзбекча ва русча параллель синфлари бўлган бирлашган мактаблар вужудга келганига анча вақт бўлди. Тажриба шуни кўрсатдики, бирлашган мактаблар ўқувчиларнинг интернационализм ва халқларнинг ленинча дўстлиги руҳида тарбиялашда ғоят катта аҳамиятга эга. Бундай мактаблар ўзбек тилини ҳам, рус тилини ҳам яхши ўрганишга ёрдам бермоқда. Бирлашган мактабларнинг иш тажрибаси педагогика фани ва практикаси учун жуда катта аҳамиятга эга. Кўпчилик бўлиб бу масалани янада ривожлантирсак, жуда фойдали иш қилган бўлур эдик.

Ўқувчиларни ғоявий-сиёсий тарбиялаш бобида, шу жумладан синф ва синфдан ташқари, изчиллик билан иш олиб бориш ўрнига кўпинча насиҳатгўйлик қилиш, танбеҳ бериш ва бошқа маъмурий чоралар кўриш ҳоллари ҳам тез-тез учраб туради. Айрим педагогик коллективлари мактаб ўқувчиларининг нотўғри ҳатти-ҳаракатларига тегишли эътибор бермаётирлар, болалар ва ўсмирларга тадрижий ахлоқ тарбияси бериш билан шуғулланмаётирлар. Табиийдирки, ўз ҳолига ташлаб қўйилган ўқувчилар баъзан жамоат тартибини бузиш йўлига ҳам кириб кетмоқдалар.

Атеистик тарбияни яхши йўлга қўйишга эътибор бериш керак. Бу ишдаги энг катта камчилигимиз шуки, формализмга йўл қўймоқдамиз. Атеистик пропагандани кучайтириш зарур деб кўп гапирамизу, аммо аслини олганда, бу соҳада қилаётган амалий ишларимиз жуда саёз. Натижада катталар орасида ҳам ўтмиш саркитлари давом этиб келаётганлигини, бунда руҳонийларнинг шубҳасиз таъсири борлигини кўриб турибмиз.

Мактаб ўқувчиларига меҳнат тарбияси бериш ва политехника таълими соҳасида ҳам камчиликлар бор. Ҳозирги замонда, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг техникаси ва технологияси, табиёт, математика фанлари кашф қилган қонуниятларга асосланаётган бир даврда, айни бир хилдаги илмий-техникавий принциплар ишлаб чиқаришнинг турли соҳаларига сингиб бораётган замонда ўқувчиларга политехника таълими бериш алоҳида аҳамият касб қилмоқда, бундай политехника таълими биринчи галда ўқувчиларнинг умумий таълим мактабларида ўқитилаётган фанларни чуқур билиб олишларини, уларга меҳнат қилишни ўргатишни, уларнинг политехника савиясини кенгайтиришни, ижодий тафаккурини ривожлантиришни, меҳнатни севадиган ва ҳурматлайдиган қилиб тарбиялашни кўзда тутади.

Совет мактабининг энг муҳим вазифаларидан бири шуки, у болаларга эстетик тарбия беришни яхшилаши, мактаб, оила, жамиятдаги таълим-тарбия ишларининг ҳаммасига эстетик — гўзаллик негизларни сингдириши лозим.

Мактабларда, айниқса қишлоқ мактабларида жисмоний тарбияни яхшилаш соҳасида ҳам ҳали кўп иш қилишимиз керак. Мактаб ўқувчиларини физкультура ва спорт машғулотларига тортиш, жисмоний тарбиянинг мазмунини, формаларини ва методларини ишлаб чиқиш ҳозирги кунда алоҳида аҳамият касб қилмоқда, чунки жисмоний тарбия инсонни ҳар томонлама мукаммал қилиб ўстиришнинг асосий омилларидан биридир.

Мактаблардаги пионер дружиналари ва комсомол ташкилотларининг роли ўқувчи ёшларга ғоявий-сиёсий тарбия беришда бебаҳодир. Улар пионер ва комсомолларда билим ва меҳнатга муҳаббат, революцион ғояларга содиқлик, интернационализм, олдинга қўйилган мақсадларга эришишда саботлилик ва матонатлилик, олижаноблик ва тўғрилик ҳиссиётларини ривожлантирадилар. Лекин, кўпгина мактабларнинг педагогик коллективлари кундалик ишларида пионер ва комсомол ташкилотларининг ана шундай катта имкониятларидан фойдаланмаётирлар, октябрятлик юлдузчаларининг кичик синфларда ўқувчиларни тарбиялашдаги роли асоссиз эсдан чиқарилган. Педагоглар кўпинча пионер ва комсомолларнинг иш моҳияти нимадан иборат эканлиги билан яқиндан таниш эмаслар.

Совет мактаби олдига қўйилган вазифаларнинг хилма-хиллиги ва мураккаблиги район, шаҳар, область халқ маорифи бўлимларининг, Қорақалпоғистон АССР Маориф министрлиги, Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги аппарати ходимларининг фаолиятини тубдан яхшилашни талаб қилади.

«Ўқитувчи» нашриётининг ишига ҳам қисқача тўхталиб ўтиш эҳтиёжи бор. Бу нашриёт чиқараётган китоб маҳсулотининг тўртдан уч қисмидан кўпроғи республика Маориф министрлигининг истаги билан нашр қилинаётган дарсликлар, программалар, ўқув-методика қўлланмаларидан иборатдир. Мактаблар учун зарур дарсликлар ва программаларни нашриёт асосан ўз вақтида нашр қилиб бермоқда. Бироқ, дарсликларимиз суратлар билан ҳали ҳам яхши таъминланмаётир, хира ва кўримсиз бўлиб чиқмоқда. Шу сабабли Матбуот давлат комитети нашриёт ўқув китобларининг полиграфия сифатини жиддий яхшилаш устида бош қотириши керак.

Ўзбекистон ССР Маориф министрлигининг Педагогика фанлар институти ва программа-методика бўлими ўқув китобларининг сифатини яхшилаш, ўқитувчиларнинг мутолаа йўли билан илмий ва педагогик малакасини оширишга ёрдам берадиган актуал қўлланмалар нашр этиш тадбирларини зудлик ўйлаб кўришлари керак.

Мактаб ходимларини педагогика фанининг энг янги муваффақиятлари билан қуроллантириш, программалаштирилган ўқитишни ташкил қилиш олдимизда турган ғоят муҳим вазифалардан биридир. Афсуски, бизнинг республикамизда бу иш ҳалигача автоматлаштирилган бир неча синфни ташкил этишдан нарига ўтгани йўқ.

Республикадаги педагогика институтлари ва университетларнинг программа билан ўқитиш лабораториялари мактабларнинг талабидан анча узоқда. Ҳолбуки, мактаблар, айниқса бир ўқитувчи ҳар хил ёшдаги бир неча группа ўқувчиларни ўқитишга мажбур бўлган, кам комплектли қишлоқ мактаблари, программалаштирилган материалларга муҳтождирлар. Чунки бундай материаллар туфайли мактаб курсларининг айрим бобларини мустақил ўрганишни ва ўзлаштириб олишни ташкил этиш мумкин эди.

Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий тадқиқот институти ўзининг куч ва ғайратини мактаб педагогикасининг энг асосий проблемаларини ҳал қилиб беришга қаратиши, маслаҳат, умумий ўрта таълимга ўтиш даврида республика ўқитувчилари ўзларининг иш малакаларини оширишда институтдан конкрет ёрдам кутишга, мактаблардаги таълим-тарбия ишларини такомиллаштиришда институтдан аниқ ва зарур тавсиялар талаб қилишга ҳақлидирлар. Мактаблар учун мутахассислар тайёрлаб бераётган олий ўқув юртларининг олимлари ва методистлари олдига ҳам жиддий талаблар қўйишимиз лозим.

ЁШЛАРНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАН АЖРАЛМАГАН ҲОЛДА ЎҚИТИШ, ПЕДАГОГИКА КАДРЛАРИ ПРОБЛЕМАСИ

Кечки, сменали ҳамда қатнаб ўқийдиган ва сиртқи умумий таълим мактаблари халқ маорифи системасида муҳим ўрин тутмоқда. Мамлакатимиз хўжалиги ва маданиятининг ривожланиш хусусиятлари, катта ёшдаги кишиларнинг ўз умумий маълумотларини ошириш ва такомиллаштиришга доимо ҳаракат қилаётганликлари шуни тақозо қилади.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда 365 та мустақил ишчи ва қишлоқ ёшлари мактаблари, қатнаб, сиртдан ўқийдиган мактаблар бор, 1600 та кундузги мактаблар қошида ишлаётган ишчи ёшларни ўқитиш синфлари мавжуд. 1965/1966 ўқув йилида ана шу синфлар ва мактабларда 134 минг киши таълим олди.

Чирчиқ, Бекобод, Олмалиқ, Навоий шаҳарлари ва бошқа шаҳарларнинг партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари ишлаб чиқаришда ишловчи кишиларнинг таълим олишлари ва ўқишлари тўғрисида зўр ғамхўрлик кўрсатмоқда. Бу шаҳарларда ишчи ёшлар мактабларини жойлаштириш учун махсус бинолар ажратилган, ўқув лабораториялари ва кабинетлари жиҳозланган.

Кўпгина мактаблар ўзларининг мустақил ўқув базаларига эга. Бунда Тошкент тўқимачилик комбинати, «Узбексельмаш», «Таштекстильмаш» заводлари, Самарқанд суперфосфат заводи, Чирчиқ электрохимия комбинати ва бошқа саноат корхоналарининг ҳам хизматлари каттадир.

Катта ёшдагиларга таълим беришда ўқитиш процессини ташкил қилишнинг янги формалари муваффақиятли равишда тажрибадан ўтказилмоқда. Ишчи ёшлар мактаблари қошида 117 та жадал таълим курси синфлари ташкил этилган бўлиб, бу синфларда 2325 ёш ишчи саккиз йиллик таълимни тугалладилар.

Қишлоқ ёшлари мактабларида ўқувчилар сони ҳам тобора ўсмоқда. Кўп колхоз ва совхозлар ёш колхозчиларни ўқитиш тўғрисида катта ғамхўрлик қилмоқда. Халқ маорифи органларининг ғайрат ва ташаббуси ҳамда жамоатчиликнинг иштирокида фақат битта Хоразм областининг ўзидагина қишлоқ ёшлари мактабларида пландагига қўшимча 1632 киши ўқимоқда.

Айни вақтда кечки (сменали) ишчи ва қишлоқ ёшлари мактабларининг фаолиятида ҳам камчиликлар йўқ эмас.

Қорақалпоғистон АССР, Фарғона, Сирдарё, Самарқанд, Қашқадарё областлари ва Тошкент шаҳри 1965 йилда қатнаб — сиртдан ўқиш мактабларини кенгайтириш планларини бажармадилар. Ҳолбуки, бу мактабларга талаб жуда зўр. Кечки мактабларда ўқиётган ишчи ва колхозчи ёшларнинг кўпларига улар учун белгиланган қонуний енгиллик ва имтиёзлар берилмаяпти. Маҳаллий Совет ижроия комитетларининг айби билан қишлоқ ёшлари мактабларида ўқув йилининг структураси ҳозиргача барқарор эмас.

1965 йили республика бўйича Тошкент ва Фарғона областларидан ташқари бошқа областлар бўйича умуман ишчи ёшлар мактабларига ўқувчилар қабул қилиш плани гарчи ортиғи билан бажарилган бўлса ҳам, кўпгина корхоналарда таълим олишини тугалламаган ва ўқишга тортилмаган мингларча ишчи ёшлар бор.

1965 йилда қишлоқ ёшлари мактабларига ўқувчилар қабул қилиш плани, илгариги йиллардагидек, айниқса Қашқадарё, Сурхондарё ва Сирдарё обастларида анча кам бажарилди. Айни вақтда, колхоз ва совхозларда таълимни тугалламаган ва ўқимаётган юзларча колхозчи ва ишчи ёшлар бор.

Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, халқ маорифи органлари, корхона, совхоз ва колхозларнинг раҳбарлари ишлаётган ёшларнинг ҳаммаси саккиз йиллик маълумот олишлари ва улар ўрта маълумотга эга бўлишлари учун зарур шарт-шароитларни яратишда кўнгилдагидек ғамхўрлик кўрсатишлари лозим.

Коммунистик партия ва совет ҳукумати В. И. Лениннинг халқ ўқитувчиси ҳақидаги васиятларини бажара бориб, унинг маънавий ўсиши ва моддий фаровонлиги тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиб келаётир.

Ўқитувчиларнинг ва халқ маорифи соҳасида ишлаётган бошқа ходимларнинг иш ҳақини ошириш ҳақидаги СССР Олий Советининг қарори, ҳар йили «Ўқитувчи куни»ни байрам қилиш тўғрисидаги СССР Олий Совети Президиумининг Фармони, кўпгина ўқитувчи ва халқ маорифи ходимларининг СССР орден ва медаллари билан мукофотланганлиги ана шу ғамхўрликнинг ёрқин ифодасидир.

Республикамиз бўйича орден ва медаллар билан 6720 ўқитувчи мукофотланди, 1710 педагогга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи» фахрий унвони берилди. 5419 ўқитувчи ва халқ маорифи ходимлари «Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси» значоги билан мукофотланди. Ўқитувчилар орасида СССР Олий Совети ва Ўзбекистон Олий Совети депутатлари ҳамда маҳаллий Советларнинг депутатлари кўпданкўпдир.

Ҳозирги вақтда республикамиз мактабларида 121 минг ўқитувчи, шу жумладан 50 минг хотин-қиз ўқитувчи меҳнат қилмоқда. Ўқитувчиларнинг ярмидан кўпи олий маълумотли. Қишлоқ мактабларида ишлаётган 86 минг ўқитувчидан 36 минг киши олий маълумотга эгадир.

Шунга қарамасдан, ўқувчилар контингентининг йил сайин ортиб бориши сабабли амалда ўқитувчилар камлик қиляпти.

Шу сабабли баъзи мактаблардаги ўқитувчилар амалдаги нормага қараганда икки, ҳаттоки уч баравар ортиқ ишлашга мажбурдирлар. Айрим қишлоқ мактабларида керакли ўқитувчилар йўқлигидан рус тили, чет тиллари ва баъзи бир бошқа фанлар мутлақо ўқитилмайди. Ўқитувчилар ана шундай етишмай турган бир пайтда ўқитувчиларнинг қўнимсизлиги ҳамон рўй бериб келмоқда. Айниқса қишлоқларда, айрим совет ташкилотлари, колхоз ва совхоз раҳбарлари ёш мутахассис-ўқитувчилар ҳақида кўнгилдагидек ғамхўрлик қилмаётганликлари туфайли ёш педагоглар мактаблардан кетиб қолмоқда.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети университетларга, педагогика олий ўқув юртларига ва педагогика билим юртларига студентлар қабул қилишни кўпайтириш масаласини махсус кўриб чиқдилар. Ўзингизга маълумки, педагогика олий ўқув юртлари ва педагогика билим юртларининг шохобчаларини кенгайтиришга қаратилган муҳим тадбир ва чоралар кўрилди. Эндиликда педагогика билим юртлари республиканинг ҳамма областларида мавжуд. 1966 йилнинг 1 сентябридан Сирдарё педагогика институти ва Андижон тиллар педагогика институти ўз ишини бошлайди.

Ўқитувчи кадрларга бўлган талабнинг катталиги ва жойлардан келаётган илтимосларни ҳисобга олган ҳолда, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети 1967 йилда Самарқанд ва Тошкент областларида педагогика институтлари, музика, ашула, расм ўқитувчиларини тайёрловчи Республика педагогика маданият институтини ташкил этиш масаласини кўриб чиқади.

Айни вақтда ҳаёт педагогика ўқув юртларида бериладиган маълумотнинг мазмунини ҳам, улардаги ўқитиш усулларини ҳам қайта қуриб чиқишни, ўқитувчиларнинг сиртдан ўқиш системасини ҳам жиддий равишда яхшилашни, уларнинг малакасини ошириш системасини ўзгартиришни тақозо қилади.

КПСС XXIII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XVII съезди раҳбар кадрларни танлаш масаласига алоҳида эътибор берди. Ўқув-тарбия ишларининг сифатини янада юксалтириш мактабларимиз ва халқ маорифи органларининг раҳбар кадрларини тўғри танлашга боғлиқдир. Вазифа шундан иборатки, мактабларнинг педагогик коллективларини энг яхши ўқитувчилар орасидан илмли, маданиятли, халқ маорифи ишини яхши биладиган раҳбар кадрлар билан мустаҳкамлаш, педагогик коллективлар орасида сиёсий тарбия ишларини кучайтиришга бор кучимизни сарфлашимиз ниҳоятда зарур.

МАКТАБЛАРНИНГ ЎҚУВ-МОДДИЙ БАЗАЛАРИ

Умумий таълим мактабларининг ривожланиши, ўқувчилар сонининг кўпайиши мактаб биноларини қуриш кўламини янада ривожлантиришни талаб этади, негаки, беш йил ичида ўқувчилар сони 700 минг кишига кўпайиши мўлжалланмоқда.

Бу миқдордаги ўқувчиларни мактабларга жойлаштириш учун 350 миллион сўм маблағ сарф қилиш талаб этилади. Бунинг устига ҳозирги вақтда 533 мактаб биноси ишга яроқсиз ҳолида бўлиб, уларни ҳам янгилаш зарур.

Яна шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, кўпгина мактаб бинолари марказий усулда иситилмайди,

(Давоми бешинчи бетда).

ПАХТАКОР, ТЕРИМГА ШАЙЛАН!

(Боши иккинчи бетда).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети Қишлоқ хўжалик министрлиги, «Узсельхозтехника» бирлашмаси ва унинг жойлардаги органлари, область ва район партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетлари зиммасига колхозчилар, совхозларнинг ишчилари ва қишлоқ хўжалик мутахассислари орасида ташкилотчилик ва сиёсий-оммавий ишлар олиб боришни кучайтириш вазифасини юкладилар. Токи бу ишлар ғўзани намунали парвариш қилишни таъминлаш ва ҳосил йиғим-теримига ўз вақтида тайёргарлик кўришга эришишни таъминласин.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг жойлардаги органларига машина теримига ажратилган далаларнинг аҳволини ўрганиш ва машина теримига жавоб бермайдиган участкаларни яхши майдонлар билан алмаштиришни тавсия этди. Машина теримига ажратилган далаларда терим агрегатларининг юксак унум билан ишлашини таъминлаш шарт-шароитларини яратиш лозим. Пахта теримига тайёргарлик кўришда далаларни ёввойи ўтлардан тозалашга алоҳида эътибор бериш зарур.

Қишлоқ хўжалик министрлиги, «Узсельхозтехника» бирлашмаси ва унинг жойлардаги органлари, область ва район партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари зиммасига 1 сентябрга қадар ҳамма колхоз ва совхозларда сушилкаларни ремонт қилиш ва тайёрлаш, асфальт майдончалар, пахта сақланадиган бостирмалар, машина ва тош-тарозини шай қилиб қўйиш вазифаси юкланди.

Йиғим-терим бошлангунга қадар колхоз ва совхозларда мавжуд бўлган автомобиль транспорти ва от-аравани тайёрлаш, хўжаликлар территориясидаги йўл ва кўприкларни ремонт қилиб қўйиш лозим;

дала шийпонлари, мавсумий болалар боғча ва яслилари олдиндан жиҳозлаб қўйилиши зарур;

ҳар бир хўжаликда ва «Узсельхозтехника»нинг район бирлашмалари устахонасида бўлган пахта териш техникасининг қай аҳволда эканлигини аниқлаш, терим машиналари ва трактор прицеплари ремонтини 1 сентябргача, кўрак узиш ва кўрак чувиш машиналари ремонтини 1 октябргача тугаллашни таъминлаш юзасидан аниқ график тузилиши ва унга қатъий риоя қилиниши лозим;

ремонт ишига зарур миқдорда механизаторларни жалб этиш, уларга яхши маиший шароит яратиб бериш ва улар меҳнатини тўғри ташкил этиш даркор; терим агрегатлари ремонти сифатига алоҳида эътибор берилиши, ремонт қилинган машиналар «Узсельхозтехника» инспекторлари иштирокида тузилган комиссия томонидан қабул қилиб олиниши зарур;

ҳамма хўжаликларда механик-ҳайдовчилар сонини текшириб кўриш ва ҳар бир машинанинг икки сменада ишлашини кўзлаб, уларни терим агрегатларига биркитиб қўйиш керак;

«Узсельхозтехника» район бирлашмаларида ҳамда совхозларда белгиланган планга кўра механик-ҳайдовчи кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлашни тугаллаш зарур.

Қарорда Қорақалпоғистон АССР хўжаликларининг ака-ука Биковлар ишлаб чиққан сушилка қурилишига нотўғри муносабатда бўлаётганликлари қайд қилинди. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига ана шундай сушилкалар қуриш планини бажариш тавсия этилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети дефолиация ўтказиш планини тасдиқладилар. Ҳаммаси бўлиб 1 миллион 281 минг гектар майдонда дефолиация ўтказилади.

«Узсельхозтехника» бирлашмасига барча терим агрегатларининг барвақт тайёрлаб қўйилишини таъминлаш мақсадида «Узсельхозтехника»нинг ремонт корхоналарини, колхоз ва совхозларни запас қисмлар ва тегишли ремонт материаллари билан ўз вақтида таъминлаш тавсия этилди. Айни пайтда дефолиантлар вақтида ташиб олиниши ҳамда ака-ука Биковлар конструкциясидаги сушилкалар қурилишини тугаллаш учун зарур жиҳозлар билан таъминланиши керак.

Граждан авиацияси Ўзбекистон бошқармасига дефолиация ўтказиш учун етарли миқдорда самолётлар ажратиш топширилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети Пахта тозалаш саноати министрлиги зиммасига қуритиш-тозалаш цехларининг ишлаб чиқариш қувватини ошириш, уларнинг вақтида ишга туширилишини ҳамда машинада терилган пахтанинг тўпланиб қолиб исроф бўлиши ва бузилишига йўл қўймаслик учун цехларнинг юксак унум билан ишлашини таъминлаш вазифаси юкланди.

Қишлоқ хўжалик министрлиги, Пахта тозалаш саноати министрлиги ва уларнинг жойлардаги органлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарларига уруғлик пахтани теришга, тайёргарлик кўриш ва вилт билан касалланмаган участкаларда пишиб етилган уруғлик пахта терилишини таъминлаш тавсия этилди.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ва Пахта тозалаш саноати министрлигига қўлда ва машинада терилган пахтанинг юқори сифат билан топширилишини таъминлаш юзасидан қатъий чоралар кўриш топширилди. Шу мақсадда ҳамма колхоз ва совхозларда кенг миқёсда тушунтириш ишлари олиб борилиши, колхозчилар ва совхоз ишчилари пахта териш ва топшириш қоидалари билан муфассал таништирилиши лозим. Ифлос пахтани топширишга мутлақо йўл қўймаслик керак.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетларига колхоз ва совхозларнинг йиғим-теримга тайёргарлигини мунтазам текшириб туриш ва унда аниқланган камчиликларни тездан йўқотиш чораларини кўриш топширилди.

Жамоат тартибини сақлаш министрлиги, область ва район-совет ташкилотларига ҳамма колхоз ва совхозларда ёнғин хавфсизлиги ҳолатини текшириш ва ёнғинга қарши назорат органлари тавсия этган тадбирларнинг бажарилишини таъминлаш топширилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети «Ўзбекбирлашув», аҳолига маиший хизмат кўрсатиш Бош бошқармаси, Соғлиқни сақлаш, Маданият, Алоқа министрликлари, Кинемотография давлат комитети, Радиоэшиттириш ва телевидение давлат комитети зиммасига пахта йиғим-терими даврида колхозчилар ва совхоз ишчиларига маданий-маиший ва медицина хизмати кўрсатиш юзасидан тегишли тадбирлар ишлаб чиқиш ва уларни амалга ошириш вазифасини юкладилар.

Йиғим-теримни юксак суръат билан олиб бориш, пахтанинг сифатли терилишини ва давлатга топширилишини таъминлашда юқори кўрсаткичларга эришган область, район, совхоз ва колхозларни рағбатлантириш мақсадида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг кўчма Қизил байроқлари таъсис этилди. Қорақалпоғистон АССР ва областлар учун иккита, районлар учун иккита ва совхозлар учун битта кўчма Қизил байроқ таъсис этилди. Кўчма Қизил байроқлар 10 сентябрдан бошлаб ҳар ўн кунда берилади. Байроқни тақдим этишда планнинг бажарилиши, пахта тайёрлаш суръати, тайёрланган пахтанинг сифати ва машина терими планининг бажарилиши назарда тутилади.

Қорақалпоғистон АССР ва областларга кўчма Қизил байроқ бериш билан бир вақтда илғор хўжаликларга сотиш учун иккита юк машинаси ва терим илғорларини мукофотлаш учун 1000 сўм пул, районларга кўчма Қизил байроқ бериш билан бирга биттадан юк машинаси ва 300 сўм пул, совхозларга илғорларни мукофотлаш учун 150 сўм пул берилади.

Область партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетларига пахта йиғим-теримида илғор колхоз ва совхозлар учун кўчма Қизил байроқлар таъсис этиш тавсия этилди.

Республика газеталарида «Ҳурмат тахтаси» таъсис этилади, унга пахта тайёрлаш планини муддатидан илгари бажарган областлар ва районлар ёзилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VIII СЕССИЯСИ

КПСС XXIII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА РЕСПУБЛИКА МАКТАБЛАРИНИНГ ИШИНИ ЯНАДА ЯХШИЛАШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Боши тўртинчи бетда).

водопровод ва канализация билан таъминланганича йўқ. Айниқса, Самарқанд, Хоразм, Фарғона областлари ва Қорақалпоғистон Автоном республикасидаги мактабларнинг ободонлиги ёмон ҳолда. Табиийки, бундай аҳвол мактабларнинг санитария аҳволига таъсир қилибгина қолмасдан, ўқув-тарбия ишларига ҳам жиддий ҳалақит бермоқда.

Республиканинг бир қанча область, шаҳар ва районларида мактаб қурилиши ўқувчилар сонининг тез суръатлар билан ўсишидан кейинда қолмоқда.

Вазифа шундан иборатки, мактаб бинолари қурилишига ажратилган капитал маблағлардан тўла-тўкис фойдаланиш, капитал ремонт учун чиқариладиган маблағларнинг бир қисмини «йўлдош» мактаблар қурилишига сарфлаш ва шу билан бирликда мавжуд мактабларнинг биноларини ҳам яхшилаш юзасидан барча чоралар кечиктирилмай кўрилиши лозим. Барча министрликлар ва марказий идоралар, корхона, колхоз ва совхозлар ҳам мактаб бинолари қурилишида илгариги йиллардагидек, ғайратларига-ғайрат қўшишлари керак. Район ва область ижроия комитетлари мазкур беш йилликда ўқувчилар сони ўсишини назарда тутганлари ҳолда, янги мактаб бинолари қуриш ҳамда авария ҳолидаги мактаб биноларини янгилаш тадбирларини пухта ўйлаб чиқишлари зарур.

Мактаб бинолари қурилиши типовой лойиҳаларга асосланган ва мактаб таълимининг кўлами кенгая бориши тўласича назарда тутилган бўлиши керак.

Мактаб қурилиши проектларини тузиш билан шуғулланувчи ташкилотлар ўлкамиздаги оби-ҳаво шароитини ҳисобга олганлари ҳолда расмона лойиҳалар яратишлари ҳам қарз, ҳам фарз. Бундай лойиҳаларда фақатгина синфхоналар, лабораториялар ва кабинетлар билангина чегараланиб қолинмасдан, балки ошхона, буфет, физкультура заллари, куни узайтирилган группалардаги кичкинтойлар дам оладиган хоналар ва ҳозирги замон талабларига тамомила жавоб берадиган барча бошқа шароитлар кўзда тутилиши зарур.

КПСС XXIII съезди қарорлари талабига мувофиқ бундан кейин мактабларимиз умумий таълим, меҳнат, политехника мактаби сифатида такомиллашади. Бу эса мактабларда зарур кабинетлар, лаборатория, устахоналар ташкил қилишни, шунингдек техника воситаларидан кенг фойдаланиш имкониятларини талаб этади.

Вазифа шундан иборатки, барча мактабларда таълим устахоналари, кутубхоналар, тегишли фанлар бўйича кабинетлар ташкил қилиш, уларни химия, физика фанлари бўйича керакли жиҳозлар ва асбоблар билан таъминлаш, техника воситалари билан, киноаппарат, магнитофон, фильмотека, реактивлар билан жиҳозлаш бундан сўнг кечиктириб бўлмайдиган масалалардандир.

ЎҚУВЧИЛАРГА МЕДИЦИНА-САНИТАРИЯ ХИЗМАТИНИ КЎРСАТИШ ВА УЛАРНИНГ ОВҚАТЛАНИШИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Республикада мактаб врачларининг сони йилдан-йилга ошиб боряпти. Ўқувчиларни профилактик эмлаш кенгайди. Тошкент, Наманган, Андижон, Самарқанд шаҳарларида ўқувчиларга стоматология ёрдами ҳам йўлга қўйилмоқда. Мактаб болаларини жисмоний тарбиялаш устидан врачларнинг назорати бирмунча яхшиланди.

Аммо ўқувчиларга медицина-санитария хизмати кўрсатиш соҳасида жиддий камчиликлар ҳам йўқ эмас. Мактабларимиз ҳануз врачлар билан тўла таъмин қилинмаган. Кўпгина мактаб врачлари ўриндошлик йўли билан ишлаб келмоқда. Шу сабабли улар мактабларда «меҳмон» бўлиб, болаларнинг сиҳат-саломатлиги устидан доимий равишда медицина назоратини олиб бормаётирлар.

Соғлиги жиҳатидан физкультура дарслари ва меҳнат дарсларидан озод қилинган ўқувчилар тўғрисида ғамхўрлик қилиш керак. Шуни эсда тутиш кераки, ҳаёт бу ўқувчиларни меҳнат фаолиятидан озод қилмайди. Шу сабабли, мазкур болаларнинг мактабда ўқиётган даврида, айниқса жисмоний тарбия бериш йўли билан соғлиқларини тиклаш учун ҳамма чораларни кўришимиз керак. Ўзбекистон Маориф министрлиги бу соҳада эндигина биринчи одимлар ташламоқда.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги саломатлиги ёмон бўлган болалар учун махсус поликлиникалар қошидаги физкультура билан даволаш кабинетлари сонини янада кўпайтириш учун тадбирлар кўриши ниҳоятда зарур.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети мактаб болаларининг овқатланишини яхши ташкил қилиш тўғрисидаги масалани бир неча бор муҳокама қилган. Шунга қарамасдан, ҳозирги кунда кўп мактабларда ошхона, баъзи бир мактабларда ҳаттоки буфет ҳам йўқ. Мактаблардаги ошхона ҳамда буфетлар жиҳоз билан жуда ёмон таъмин қилинган, уларнинг кўплари озодагарчиликка хилоф ҳолда тутилмоқда. Ошхоналарда ва буфетларда овқатларнинг тури кам ва кўпинча сифати ёмон бўлади.

Ўзбекистон ССР Савдо министрлиги, «Ўзбекбирлашув» ва уларнинг маҳаллий ташкилотлари, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, республика Маориф министрлиги мактаб ошхоналарини ташкил қилиш, ошхона ташкил қилиш учун шароит бўлмаган жойларда эса буфетлар очиш, мактаб ошхона ва буфетларини зарур жиҳозлар билан, етарли миқдорда овқат маҳсулотлари билан муттасил таъмин қилиш тўғрисидаги ҳукумат кўрсатмаларини албатта бажаришлари лозим, йўқса жавобгар бўладилар.

Тошкент шаҳрида мактаб бинолари ҳамда болалар муассасалари қурилишини янада жонлантириш тадбирларига қисқача тўхтаб ўтмоқчиман. Зилзила оқибатида кўпгина мактаб, болалар боғчалари, бошқа халқ маорифи муассасалари ҳам ишдан чиқди ва қаттиқ зарарланди. 1966—67 йилларда Тошкент шаҳрида 47 минг ўринли мактаб бинолари ва 17 минг ўринли кичкинтойларга мўлжалланган боғ- яслилари қуришимиз керак.

Тошкент шаҳар Киров район жамоатчилиги мактабларни, болалар муассасаларини янги ўқув йили бошлангунча тайёр қилиб қўйиш йўлида ватанпарварлик ташаббусини кўрсатдилар. Бу ватанпарварлик тўлқини яхши самаралар бермоқда, ҳозирнинг ўзидаёқ кўпчилик мактаблар янги ўқув йилига шай. Зилзила оқибатларини муваффақиятли равишда тугатиш ва янги, замонавий мактабларни барпо қилишда Тошкент шаҳрига ёрдам кўрсатиш ҳаммамизнинг, барча партия ва совет ташкилотлари, министрликлар ва идораларнинг, бутун халқимизнинг шарафли бурчидир.

Ниятимиз шуки, 1 сентябрь кунида, илгариги йиллардагидек, Тошкентимизнинг барча мактабларнинг эшиклари кенг очилсин ва мамлакатимизнинг энг яхши пионер лагерларида мириқиб дам олган, хушчақчақ болаларимиз овозлари пойтахтимиз кўчаларида шавқ-завқ билан янграсин. Бу ҳаммамизнинг бурчимиз.

Меҳнаткашлар депутатларининг маҳаллий Советлари ва уларнинг халқ маорифи бўйича доимий комиссиялари республикамизда халқ маорифига янада самарали раҳбарлик қилиш йўлида ғоят катта имкониятларга эгадир. Улар ўз фаолиятларида халқ маорифининг кенг қулоч ёйиши ва юксак савияси, коммунистик онгли, маданиятли кишиларни тарбиялаш — ишлаб чиқариш кучларини ривожлантириш соҳасида, меҳнат унумдорлигини ошириш, халқ хўжалиги ва маданиятнинг турли соҳаларида ишлайдиган малакали кадрлар етиштириш йўлида алоҳида муҳим омил эканлигига амал қилишларига асло шубҳа йўқ.

Совет жамиятининг ҳозирги ривожланиш даврида халқ маорифи ва ёшларни коммунистик руҳда тарбиялаш масалаларига алоҳида аҳамият бериб, СССР Олий Совети СССР Иттифоқ-республика маориф министрлигини тузиш тўғрисида қонун қабул қилди.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматимиз янги министрлик зиммасига болаларни ва ёшларни коммунистик руҳда тарбиялаш ва таълим бериш вазифасини изчиллик билан бошқариш, уларни жисмоний соғлом, маънавий-эстетик жиҳатдан етук одамлар қилиб етиштиришдек муқаддас бурчни юклашди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети 1966 йил 2 августда «Ўзбекистон ССР умумий таълим мактабларининг ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилдилар. Бу қарорда умумий таълим тўғрисидаги Қонунни бажариш, мактаблардаги ўқув-тарбия ишларини тубдан яхшилаш, ўқитувчи кадрларни тўғри танлаш, жой-жойига қўйиш, уларнинг малакасини ошириш, мактабларнинг моддий базасини янада кенгайтириш ва мустаҳкамлаш соҳасидаги барча асосий масалалар ҳал қилинган.

Халқ маорифини янада яхши йўлга қўйиш ҳаммамизнинг масъулиятли вазифамиздир. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети номидан, Ўзбекистон республикаси Олий Советининг Президиуми ва Министрлар Совети номидан ҳамда Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг олий мажлиси депутатлари — Сизларнинг номингиздан ишонч билдиришга ижозат бергайсизки, партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари, халқ маорифи ходимлари, ўқитувчилар ва илмий ходимлар, барча жамоатчилигимиз ёш авлодимизни ленинча коммунистик ғоялар руҳида тарбиялашдай энг қимматли ва улуғвор ишга ўзларининг куч ва ғайратларини, билим ва қобилиятларини аямайдилар. Улуғ Октябрнинг 50 йиллиги, буюк доҳиймиз Владимир Ильич Лениннинг туғилганига 100 йил тўлиши нишонланадиган улуғ айём кунларини халқ ҳаётининг ҳамма жабҳаларида янгидан-янги зафарлар билан қарши олайлик, муҳтарам депутат ўртоқлар! (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ХАЛҚ МАОРИФИ ДОИМИЙ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ В. А. АБДУЛЛАЕВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар! Партия ва совет органларининг кўп қиррали бутун фаолияти халқ маорифини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш тўғрисида ленинча ғамхўрлик қилиш руҳи билан суғорилган. Бу тамомила табиий бир ҳол, чунки коммунизм қурилиши жамият ҳаётида мактабнинг ролини муттасил ва бутун чоралар билан ошира боришни талаб қилади.

КПСС XXIII съездининг халқ маорифи соҳасида асосий йўлни кўрсатиб берган қарорларини амалга ошириш учун ҳамма чоралар кўрилмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг республикадаги умумий таълим мактаблари ишини янада яхшилаш тўғрисида қабул қилган қарори буни яққол кўрсатади.

Болаларнинг умумий мажбурий саккиз йиллик таълими амалга оширилганлиги Совет ҳокимиятининг жуда катта ютуғидир.

Республикада саккиз йиллик ва ўрта мактаблар шохобчалари кенгайтирилди, ўқувчилар ўртасида олиб борилаётган ғоявий-тарбия ишининг сифати яхшиланди, икки йил бир синфда қолувчилар сони камайди, умумий таълим вазифаларини бажариш учун бошқа муҳим тадбирлар ҳам амалга оширилмоқда. Аммо бу ишда камчиликларимиз ҳам кўп. Биз ана шу камчиликларнинг баъзиларига эътиборингизни жалб этмоқчимиз.

Бизда ўқиш ёшида бўлгани ҳолда мактабларга жалб этилмаган болалар кўп. Лекин шунга қарамай, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари ва депутатлар доимий комиссияларининг кўпи болаларни пухта ҳисобга олишга эътибор бермай қўйганлар, бу ишни мактаб ва халқ маорифи органлари ходимлари зиммасига тамомила юклаб қўйганлар. Ана шу нуқсонларга чек қўйиш керак. Вазифа — болаларнинг ҳаммасини ҳисобга олишдан ва уларни умумий таълим мактаблари ёки махсус мактабларга жалб этишдан иборат. Бу иш билан доим жиддий шуғулланиш лозим.

Мактабларнинг узоқлиги, болаларни мактабларга транспортда олиб боришнинг яхши уюштирилмаганлиги — уларнинг бир қисми ўқишга жалб этилмаганлигининг асосий сабабларидан биридир. Маҳаллий Советлар, колхоз, совхоз раҳбарлари, Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги корхоналари ва бошқа ташкилотларнинг раҳбарлари республика Олий Совети Президиумининг қишлоқлардаги барча мактаб ўқувчиларини транспортда мактабга олиб бориш ва мактабдан уйларига жўнатиш тўғрисидаги қарорини пухта бажаришлари лозим.

Яхши таъминланмаган ота-оналарнинг болаларига ёрдам кўрсатиш учун умумий таълим фондларини тузиш ва улардан фойдаланишда тартиб ўрнатиш керак. Шу мақсадда ажратилган маблағлардан яхши фойдаланилмаётганлигини оқлаш учун ҳеч қандай асос йўқ.

Таълим-тарбия ишининг сифатини яхшилаш ва икки йил бир синфда қолувчилар сонини камайтириш проблемалари педагог кадрлар проблемаси билан чамбарчас боғлангандир. Бир қанча мактабларда ўқитувчилар етишмаётганлиги орқасида педагоглар иш билан ортиқ банд бўлиб қолган. Кўп мактабларда махсус билими бўлмаган кишиларнинг айрим фанлардан дарс беришларига йўл қўйилмоқда, қишлоқ мактаблари ўқитувчиларининг талайгина қисми уч-тўрт хил фанлардан дарс бермоқда.

Шу билан бирга, ўқитувчи кадрлар орасида қўнимсизлик бор. Бунинг сабабларидан бири шуки, республиканинг айрим районларида В. И. Лениннинг халқ ўқитувчисини ҳурмат қилиш, унинг тўғрисида ғамхўрлик қилиш, ёш авлодни тарбияловчи кишиларнинг обрўсини ҳар томонлама мустаҳкамлаш зарурлиги тўғрисидаги кўрсатмасини эсдан чиқариб қўйган бўлсалар керак.

Баъзи маҳаллий совет ташкилотлари, колхоз ва совхозлар ўқитувчилар учун нормал уй-жой ва маданий-маиший шароитни вужудга келтириш тўғрисида тегишинча ғамхўрлик қилмаётирлар, ҳукуматнинг қишлоқ мактаблари ходимлари учун енгиллик ва имтиёзлар бериш тўғрисидаги қарорларини бажармаётирлар.

Кўп ўқитувчилар ўз билимларини ошириш учун қунт билан ишламаяптилар, дарсларга яхши тайёрланмаяптилар, дарсларни назарий ва методик жиҳатдан паст даражада ўтказмоқдалар. Бизда мактабнинг ички контроли қониқарли уюштирилган эмас, мактабларнинг ишини назорат қилиш суст йўлга қўйилган, ўқитувчилар инспекторлардан зарур илмий-методик ёрдам олмаётирлар. Халқ маорифи органлари, мактабларнинг ўқитувчилар коллективлари, Ўзбекистон педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти, ўқитувчилар тайёрловчи ўқув юртларининг профессор-ўқитувчилари шу масалалар тўғрисида жиддий ўйлаб кўришлари лозим.

Меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, халқ маорифи бўлимлари бу соҳадаги мавжуд имкониятларининг ҳаммасидан тўла фойдаланмадилар. Кейинги икки ярим йил ичидагина давлат томонидан мактаб бинолари қурилиши учун ажратилган капитал маблағларнинг 1 миллион 700 минг сўмидан фойдаланилмай қолди. Қашқадарё область ижроия комитети 1963-1965 йилларда давлат капитал маблағлари ҳисобига мактаблардаги ўринларни кўпайтириш планини 73 процент бажарди, Қорақалпоғистон АССРда бу план 77 процент бажарилди. Бухоро область ижроия комитети эса, бу планни 85 процентга етказиб бажарди.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ихтиёридаги умумий таълим мактаблари бинолари қурилишига яхши эътибор берилмади. Қишлоқ хўжалик министрлиги уч йил ичида давлат томонидан ажратилган 2,1 миллион сўмдан атиги 1,4 миллион сўмни ўзлаштирди. Республика Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги шу давр ичида мактаб бинолари қурилишига ажратилган 525 минг сўмнинг атиги 134 минг сўмидан фойдаланди.

Маҳаллий Советлар давлат капитал маблағлари ҳисобига мактаб бинолари қуришни бу йил ҳам пайсалга солмоқдалар. Йилнинг биринчи ярми планига нисбатан ажратилган капитал маблағларнинг 88 проценти ўзлаштирилди, шу билан бирга, ўқувчилар ўринларини фойдаланиш учун топшириш плани атиги 43 процент бажарилди. Янги мактаб бинолари қурилишини ишчи кучлар, лойиҳа — смета ҳужжатлари билан таъминлаш сира ҳам кўнгилдагидек эмас.

Фарғона область Бағдод районидаги Фурқат станциясида мактаб бинолари қурилиши ярим йиллик плани 1 июлгача 15,1 процент бажарилган, холос. Бундай фактлар бошқа жойларда ҳам учраб туради. Қурилиш ташкилотлари, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари бундай камчиликларни тезликда тугатишлари лозим.

Колхозларнинг янги мактаб бинолари қуриш соҳасидаги имкониятларидан жуда кам фойдаланилмоқда. Бунга асосий сабаб шуки, қурилишлар фонд материаллари ва техника билан таъминланмаётир. Кўп жойларда пудратчилар йўқ. Колхозлар уч ярим йил ичида 168 минг ўринли мактаб биноларини ишга туширганлар, ваҳолонки колхозчилар умумий йиғилишларининг қарорига мувофиқ 494 минг ўринли мактаб бинолари қуриш учун маблағ борлиги аниқланган эди.

1966 йилда ҳам колхозларнинг маблағлари ҳисобига мактаб бинолари қуриш қониқарсиз олиб борилмоқда. Бу гап хусусан Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм областига taaллуқлидир.

Колхозлардаги янги мактаб биноларини қурилишини фонд материаллари билан планли равишда таъминлаш тўғрисида республика Қишлоқ хўжалик министрлигининг иш миқёсларини кенгайтириш, колхозларда мактаб бинолари қурилишини пудратга олиш соҳасидаги ишларни бу министрликнинг планига киритиш ҳақида ўйлаб кўриш керак.

Мактабларнинг ярмидан кўпроғи физика, математика, химия, биология, тарих, география, меҳнат таълими бўйича керакли жиҳозлар, приборлар ва кўргазмали таълим қўлланмалари билан таъминланмаган. Ваҳолонки, баъзи мактабларда ана шу прибор ва қўлланмаларнинг бир қанчаси керагидан ортиқ олинган. 1965 йилда ўқиш асбоблари ва жиҳозлари сотиб олиш учун ажратилган маблағларнинг 6 процентидан, яъни 352 минг сўмдан фойдаланилмаган. Шу жумладан, ана шу маблағлардан Бухоро областида 15,7 процент, Қашқадарё областида 17,8 процент, Сирдарё областида 16,2 процент, Тошкент шаҳрида 14,6 процент миқдорида фойдаланилмай қолган.

Кўп мактабларда мавжуд асбоб-ускуна, прибор ва қўлланмалардан суст фойдаланилмоқда. Бир қатор мактабларда эса, уларни сақлаш яхши йўлга қўйилмаганлиги орқасида кўп прибор ва жиҳозлар яроқсиз бўлиб қолмоқда. Республика Маориф министрлиги давлат нуқтаи назаридан муҳим бўлган ана шу ишда тартиб ўрнатиши керак.

Халқ маорифи доимий комиссияси зилзиладан зарар кўрган Тошкент шаҳрида янги ўқув йилига тайёргарлик қандай бораётганлигини муҳокама қилди. Шаҳар ташкилотларигина эмас, балки республика ташкилотлари ҳам Тошкент болаларининг мактабларда нормал шуғулланишлари ва уйга бериладиган топшириқларни тайёрлашлари учун қўлларидан келган ҳамма чораларни кўришлари лозим. Бир неча оилага ўз хоналарини бўшатиб берган Шоаҳмад Шомаҳмудовнинг ватанпарварлик ташаббусини кенг пропаганда қилиш лозим. Оталиққа олган ташкилотлар болалар олдида ўз зиммаларига олган мажбуриятларига партия ва давлат нуқтаи назаридан қараб, бу мажбуриятларни шараф билан бажаришлари керак.

Шу сессияда мактаб иши тўғрисидаги масаланинг муҳокама қилиниши республикада халқ маорифи ишини янада яхшилашга ёрдам қилади, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. Партия директиваларини ва Олий Советнинг бу сессиясида қабул қилинадиган қарорни оғишмай бажариш — ҳар бир депутатнинг бурчидир. Бизнинг доимий комиссиямиз ўз фаолиятини янада кучайтиришга ҳаракат қилади. (Қарсаклар).

ТАСС БАЁНОТИ

Шу йил 29 июлда янги ҳарбий тўнтариш содир бўлган Нигериядаги воқеалар муносабати билан Ғарб матбуоти, шунингдек Нигерияда империалистик давлатлар билан алоқадор бўлган баъзи доиралар, Совет Иттифоқи Нигериянинг бўлиниб кетишидан, мамлакатнинг айрим қисмларга парчаланиб кетишидан манфаатдор, деган овозаларни тарқатмоқда.

ТАСС ўзига берилган ваколатга биноан, шуни билдирадики, бу овозалар ҳеч қандай асосга эга эмас ва бу овозаларни Совет Иттифоқи билан Нигерия ўртасидаги муносабатларни чатоқлаштиришни, Африка халқлари миллий озодлик ҳаракатининг бирлигига путур етказишни, Африка давлатларидаги халқларнинг ўз мамлакатларидаги регионализмни ва трайбализмни бартараф қилишига ва марказлаштирилган яхлит давлатлар тузишига халақит беришни истаган кимсалар тарқатмоқдалар.

Нигериянинг бўлиниб ва парчаланиб кетишидан ҳақиқатда империалистик давлатлар манфаатдордирлар. Маълумки, улар ёш мустақил давлатларнинг ички аҳволини чатоқлаштирмоқ, шу давлатларни мустақил ривожланиш йўлидан тойдирмоқ ва шу давлатларда ўз таъсирларини мустаҳкамламоқ учун улардаги диний-қабилавий адоватлардан, айрим районлар ва областлар ўртасидаги зиддиятлар ва жанжаллардан имконлари борича фойдаланмоқдалар. Ярим йил давомида икки марта ҳарбий тўнтариш содир бўлган Нигериядаги воқеалар империалистларнинг «аввал орачи бўл, сўнгра ҳоким бўл» деган ўзларининг эски мустамлакачилик сиёсатларини давом эттиришга уринаётганликларини кўрсатувчи далил бўлиб турибди. Уларнинг мақсади — Нигерияни парчалаб юбориш, Нигерия халқининг бирлигига путур етказиш ва ҳозирги Нигерия давлатининг территориясида маҳаллий-қабилавий негизга асосланган ва бир-бири билан рақобат қилиб турадиган бир неча давлат тузишга эришишдир. Империалистик давлатлар мана шундай шароитда Нигерия сиёсатини Ғарбнинг хоҳишига бўйсундириш, Нигерия халқининг меҳнатидан ва мамлакатнинг табиий бойликларидан Ғарбнинг империалистик монополиялари манфаати йўлида фойдаланиш осонроқ бўлади, деб ўйламоқдалар.

Мамлакатдаги энг катта элатлар орасида адоватни авж олдириш мақсадида империалистик давлатлар актив ҳаракат қилаётганликларининг, улар гумон ва ишончсизлик туғдиришга уринаётганликларининг, ҳаттоки, айрим қабилалар ўртасида тўғридан-тўғри тўқнашишлар вужудга келтириб, буни қуролли можаролар даражасига етказишга ва террорчилик актларини авж олдиришга уринаётганликларининг сабаби ҳам мана шу.

Яна шуни ҳам назарда тутмоқ кераки, Нигерияда Ғарб давлатларининг рақобати, аввало Англия билан АҚШ ўртасидаги рақобат кучайиб бормоқда. Англия ва Америка монополиялари биргалашиб, Нигерия халқининг озодлиги ва мустақиллигига қарши чиқиш билан бир вақтда унинг табиий бойликлари ва аввало нефтини босиб олиш ва шу табиий бойликлардан фойдаланиш учун бир-бирлари билан шиддатли кураш олиб бормоқдалар. Нефть қазиб чиқариш соҳасида Нигерия Африка қитъасида олдинги ўринларнинг бирини олиб турганлиги маълум.

Нигериядаги қабилавий зиддиятлар кучайтирилишидан ва шу мамлакатнинг парчаланиб кетишидан манфаатдорликни Совет Иттифоқига тўнкашга уринаётганларга жуда қатъий қилиб шуни айтмоқ керак: Ўз айбингизни бошқаларга тўнкашга уриниб, ўринсиз овора бўлманглар, беҳуда кучанманглар, Совет давлатининг бутун тарихи шуни яққол исботлаб турибдики, тўла тенглик, қардошларча ҳамкорлик, ҳамма халқларнинг миллий хусусиятларини ҳисобга олиш традицияларини ва урф-одатларини ҳурматлашдан иборат ленинча сиёсат Совет Иттифоқининг ички ва ташқи сиёсати учун негиз қилиб олинган сиёсатдир. Совет Иттифоқи шу принципга таяниб, кўп миллатли бирлашган давлатга, юздан кўпроқ миллат ва элатларнинг қардошларча қудратли ҳамдўстлигига айланди. Совет Иттифоқи бошқа давлатлар билан муносабатларидаги ўзининг ташқи сиёсатида ҳам шу принципга амал қилиб келмоқда.

Совет Иттифоқи Африкадаги давлатлар озодлиги ва мустақиллигининг қатъий тарафдори бўлиб келди, ҳозир ҳам шундай ва бундан буён ҳам шундай бўлиб қолади. Ёш мустақил давлатлар халқларига мустамлака ўтмишдан мерос бўлиб қолган ички қийинчиликлардан, диний-қабилавий зиддиятлардан империалистик давлатларнинг ўз манфаатлари йўлида фойдаланишга уринаётганликларига Совет Иттифоқи кескин равишда қаршилик қилмоқда. Империалистик кучлар ва аввало Қўшма Штатлар Африка халқларининг бирлигини бузиш, Африка мамлакатларида чет эл монополияларининг ҳукмронлигини кучайтириш йўлидаги ўз уринишларини активлаштириб юборган ҳозирги шароитда Африкадаги барча давлатларнинг бирлиги ва жипслиги айниқса муҳимдир.

Совет Иттифоқи Нигерия халқининг рўй берган қийинчиликларни бартараф қилишини, аҳолисининг кўплиги жиҳатидан Африкада энг катта давлат бўлган ўз мамлакатининг миллий бирлигини мустаҳкамлашга эришувини астойдил истайди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VIII СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Молия министри депутат В. М. МУРОДХЎЖАЕВ доклади

Депутат ўртоқлар! 1966 йил замонамизнинг энг катта воқеаси рўй берган йил бўлди. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг март—апрелда бўлиб ўтган XXIII съезди партия олиб борган сиёсий ва ташкилотчилик ишларини, совет халқининг қаҳрамонона меҳнатини якунлаб берди, коммунизм қурилишининг навбатдаги босқичи истиқболларини ва йўналишларини очиб ва чуқур асослаб берди, беш йиллик планга доир Директиваларни тасдиқлади.

XXIII съезднинг, КПСС Марказий Комитети 1965 йил март ва сентябрь Пленумларининг қарорларидан руҳланган республика шаҳарлари ва қишлоқларининг меҳнатчилари 1965 йилда ва 1966 йилнинг биринчи ярмида саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш, пахта етиштириш ва уни давлатга топшириш, маданият, маориф ва соғлиқни сақлашни ривожлантириш планларини шараф билан бажардилар.

1965 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисида республика ҳукуматининг топширувига биноан сизларга гапириб беришга руҳсат этгайсиз.

Халқ хўжалик плани муваффақиятли бажарилганлиги 1965 йил ва 1966 йилнинг биринчи ярми бюджетини бажаришни таъминлади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети тасдиқлаган давлат бюджети 1965 йилда даромадлар бўйича 115,8 процент қилиб ижро этилди, аниқланган план эса 103,4 процент бажарилди.

Ўзбекистон ССР Давлат бюджетининг 1966 йилнинг биринчи ярми учун белгиланган даромад қисми 103,4 процент бажарилди.

Бироқ, ҳисоботларни ва текшириш материалларини анализ қилиб қарасак, бюджетни бажаришда камчиликлар ҳам бўлганлигини кўрамиз.

Ўтган йил оборот солиғи умуман, 102,4 процент бажарилган бўлса ҳам, аммо 18 саноат тармоғидан саккизтаси бу планни бажармади. 1966 йилнинг биринчи ярмида ҳам айрим тармоқлар бўйича оборот солиғи плани бажарилмай қолди, бунинг натижасида бюджетга 6,1 миллион сўм, шу жумладан Озиқ-овқат саноати министрлиги корхоналаридан 3,1 миллион сўм, Савдо министрлиги ташкилотларидан 2,8 миллион сўм кам пул тушди.

Бу тушмай қолган пулнинг ўрни аҳоли кўп талаб қилаётган халқ истеъмоли молларини қўшимча ишлаб чиқариш борасида молия органлари топиб берган имкониятлар ҳисобидан қисман тўлдирилмоқда. Халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида шундай резервлар бор. Вазифа шуки, бу резервларни тезроқ топиб ишга солиш керак.

Фойдадан чиқариб берилаётган ажратмалар Ўзбекистон ССР бюджетининг асосий даромад манбаларидан биридир. Бу ажратмалар 1965 йилда 463 миллион сўмни ташкил қилди. 1965 йилда ҳам, шунингдек 1966 йилнинг биринчи ярмида ҳам фойдадан ажратмалар чиқариб бериш плани умуман республикада ошириб бажарилди. Шу билан бирга баъзи министрликлар ва идоралар бу даромад манбаи юзасидан бюджетга тўлов бўйича ўз зиммаларига олган мажбуриятларини бажармаётирлар.

Ўтган йил Пахта тозалаш саноати министрлиги, Ғалла маҳсулотлари ва омихта озиқа саноати министрлиги, Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги, «Узглавводстрой», 1966 йилнинг биринчи ярмида эса Озиқ-овқат саноати министрлиги, Гўшт ва сут саноати министрлиги, Енгил саноат министрлиги, Ғалла маҳсулотлари ва омихта озиқа саноати министрлиги фойдадан ажратмалар чиқариб бериш планини бажармадилар.

Пахта тозалаш саноати министрлиги ўтган йил пахта тайёрлаш планини, ялпи ва товар маҳсулот чиқариш планини, шунингдек меҳнат унумдорлигини ошириш планини ортиғи билан бажарди. Шу билан бирга 1965 йилда кўпгина тайёрлаш пунктлари ва пахта тозалаш заводлари пахтани қабул қилиб олиш, асраш ва қайта ишлашнинг белгилаб берилган қоидаларини буздилар, бунинг натижасида маҳсулотнинг таннархи ошиб кетди ва реализация қилинган пахта учун олинадиган пулнинг анчагина қисми қўлга кирмай қолди.

Мазкур камчиликлар 1966 йилда ҳам салбий натижаларга олиб келди. Шу йилнинг биринчи ярмида планга мувофиқ, 10 миллион 768 минг сўм фойда олиниши лозим бўлгани ҳолда фақат 5 миллион 264 минг сўм фойда олинди.

Енгил саноатда катта нобудгарчиликлар содир бўлмоқда. 1965 йилда кўпгина корхоналар планда белгиланган ассортиментни бузганликлари натижасида 2 миллион 147 минг сўмлик даромад бой бериб қўйилди, савдо ташкилотларига кенг истеъмол молларидан анчагина миқдорда кам етказиб берилди, бунинг учун 1 миллион 139 минг сўм штраф тўланди, маҳсулот нави пасайтирилганлиги натижасида 665 минг сўм нобуд бўлди. Енгил саноат министрлиги ўтган йил 3 миллион 182 минг сўм унумсиз харажатлар қилинишига йўл қўйиб фойда олиш планини 2 миллион 149 минг сўм кам бажарди.

КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленуми қарорларини амалга ошириш натижасида, республика қишлоқ хўжалиги министрлиги совхозларига кўрсатилган ёрдам туфайли совхозлар экономикаси анча мустаҳкамланди, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва давлатга сотиш кўпайтирилди. Шу билан бирга 1965 йилда совхозларнинг хўжалик-молия фаолиятида жиддий камчиликларга йўл қўйилди.

Республика қишлоқ хўжалиги министрлигининг совхозлари ўтган йил планда белгиланган 62 миллион сўм ўрнига 39 миллион сўм фойда олдилар.

Қишлоқ хўжалик министрлиги совхозларнинг хўжалик-молия фаолиятини яхшилаш чораларини кўриши зарур.

1965 йил республикада умум фойдаланаётган атвомобиль транспорти янада ривож топди.

Шу билан бир қаторда Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлигининг ишида жиддий камчиликлар содир бўлди. 1965 йилда ҳар кун ўрта ҳисобда 1.351 автомобиль бекор туриб қолди ва шу сабабли автохўжаликлар фойдани 2,1 миллион сўм кам берди.

Автомобилда ташиш таннархининг қимматлашиб кетганлиги натижасида 460 минг сўм кам даромад олинди.

Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги жамғармалар планини умуман бажарган бўлса ҳам, аммо хўжалик ҳисобида ишлаётган 266 ташкилотдан 93 таси фойда олиш планини 4 миллион 318 минг сўм кам бажарди. Натижада бюджетга 1.781 минг сўм пул тушмай қолди.

Халқ фаровонлигини яхшилашга ва ишлаб чиқаришни кенгайтиришга сарфланаётган мамлакатнинг соф даромадига ҳар бир корхонанинг қўшаётган ҳиссаси шу корхона олаётган фойданинг миқдори билан ҳам кўп жиҳатдан белгиланади.

Шу жиҳатдан қараганда республика халқ хўжалиги учун характерли нарса шуки, социалистик жамғармалар ўсиб бормоқда. Етти йиллик йиллари мобайнида Ўзбекистон ССР халқ хўжалигида 3 миллиард 699 миллион сўм фойда олинди. Фақат 1965 йилнинг ўзидагина олинган жамғарма 744 миллион сўмни ташкил қилди. Ваҳоланки, 1958 йилда жамғармалар 316 миллион сўмни ташкил қилган эди.

Бироқ, кўпгина корхоналар 1965 йилда ҳам, шунингдек 1966 йилнинг биринчи ярмида ҳам фойда олиш планини бажармадилар. Бунинг натижасида умуман республика плани тўлиқ бажарилмай қолди.

КПСС XXIII съезди планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасини амалга ошириш яқин йилларга мўлжалланган энг муҳим вазифалардан бири эканлигини кўрсатиб ўтди.

1966 йилнинг II кварталидан бошлаб, республикада иккита саноат корхонаси, «Учқун» фирмаси ва Ғиждувон пахта тозалаш заводи планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтказилди.

«Учқун» фирмаси фаолиятининг дастлабки якунлари фирманинг иши яхшиланганлигини кўрсатиб турибди.

Автомобиль хўжаликлари фаолиятининг натижалари ҳам янги шароитда ишлашни афзалликлари катталигини кўрсатиб, турибди. Масалан, Тошкентдаги учинчи автокомбинат планлаштиришнинг янги системасига ўтказилганидан кейин дастлабки беш ой ичида юк обороти планини 126,4 процент бажарди. Автомобиль паркидан фойдаланиш коэффициенти ошди, автомашиналарнинг бекор қатнаши камайди. Юк ташиш таннархи анча пасайди, пландан ташқари 183 минг сўм фойда олинди, бюджетга пландан ташқари 73 минг сўм пул берилди. Шоферларнинг иш ҳақи 14,5 процент ошди. Олинган фойда ҳисобидан 110 минг сўмлик фондлар ташкил қилинди.

Янги шароитда ишлашнинг бу тажрибаси чуқур ўрганилиши лозим.

Ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантиришда, халқ хўжалиги резервларини сафарбар қилиш ва бу резервлардан энг рационал фойдаланишда молия органларининг роли катта.

Молия министрлиги ва республиканинг маҳаллий молия органлари иқтисодий ишни яхшилашга қаратилган бир қанча тадбирларни амалга оширдилар.

Саноат, қишлоқ хўжалик, қурилиш корхоналарида ва бошқа корхоналар ҳамда ташкилотларда 1965 йилда ва 1966 йилнинг биринчи ярмида 3.117 та текшириш ўтказилди. Текшириш натижаларини анализ қилиш соҳасида катта иш бажарилди.

Ўтказилган текширишларнинг материалларига, баланслар ва ҳисоботларни анализ қилиш натижаларига асосланиб, бюджет ресурсларини 29,8 миллион сўм миқдорида кўпайтиришга имкон берадиган резервлар топилди, шунингдек хўжалик органларининг 34 миллион сўмлик ички ресурслари борлиги аниқланиб, бу ресурслар уларнинг ўз оборот маблағларидаги камчиликларни қоплашга сарфланди.

Ўзбекистон ССР давлат бюджетининг харажат қисми 1965 йилда 99,2 процент қилиб ижро этилди. Халқ хўжалигини ва социал маданий тадбирларни пул билан таъминлашга ўтган йил 1 миллиард 884 миллион 778 минг сўм ёки бюджетдаги жамики харажатларнинг 92,1 проценти сарфланди.

Капитал қурилишни яхшилаш ва капитал маблағларни самарадорлигини ошириш учун кейинги йилларда республикада кўпгина иш қилинди. Бироқ, бу ишда камчиликлар ҳали ҳам оз эмас. Асосий фондларни ишга тушириш ва капитал маблағлар сарфлаш плани бажарилмаётир. Битмай қолган қурилиш ҳажми кўпайиб кетмоқда. Ўрнатилмаган ускуналарнинг қолдиқлари ҳам кўпайиб кетмоқда. Ўзбекистонда катта сув хўжалиги қурилиши ишлари олиб борилмоқда. Бу қурилишга раҳбарлик қилиш Сув хўжалиги қурилиши бош бошқармасига «Узглавводстрой»га юкланган. Ўтган йил «Узглавводстрой» анча иш қилди. Пудрат ишлари планини ошириб бажарди. Лекин суғориладиган ерларни ишга тушириш плани 958 гектар миқдорида бажарилмай қолди.

Айрим министрликлар, идоралар ва ижроия комитетлари 1965 йилда қурилишдаги ҳисоб-китоб ишларини тартибга солишда лозим бўлган даражада оперативчилик кўрсатмадилар. Ўтган йил капитал қурилишларни пул билан таъминлашга хўжалик органларининг ўз маблағларидан 13,7 миллион сўм кам сарфланди, бюджет маблағларидан 9,7 миллион сўми фойдаланилмай қолиб кетди ва пудратчи ташкилотларига бажарилган ишлар учун тегишли пуллар ўз вақтида тўланмай қолишига йўл қўйилди ва ускуналарни етказиб берувчи ташкилотлардан 34,2 миллион сўм карз бўлиб қолинди.

Қурилишда ҳисоб-китоб ишларининг аҳволини контрол қилиб туришни кучайтириш, корхоналарда капитал қурилашларни пул билан таъминлашга мўлжалланган ўз маблағларига пул ажратиш планларининг бажарилиши ҳамда қурилишда ички ресурсларни сафарбар қилиш планларининг бажарилишини таъминлаш, бундан буён тўловларнинг муддатини ўтказиб юборишга йўл қўймаслик зарур. 1965 йилда республикада баъзи социал-маданий муассасалар харажати учун бюджетдан ажратилган маблағлардан анчагина пул фойдаланилмасдан қолиб кетди. Болалар боғчаларига ажратилган маблағлардан 2 миллион 190 минг сўм, мактаб-интернатларга ажратилган маблағлардан 2 миллион 278 минг сўм, мактаблар ҳузуридаги интернатларга ажратилган маблағлардан 686 минг сўм ёки 17,6 проценти, қишлоқ клубларига ва қишлоқ қироатхоналарига ажратилган маблағлардан 364 минг сўм ёки 18,8 проценти фойдаланилмай қолиб кетди. Бундай аҳвол рўй беришига асосий сабаб шуки, мана шундай муассасаларни ва уларда тарбияланувчиларни кўпайтириш плани бажарилмай қолди. Куни узайтирилган мактаблар ва группаларда болаларни овқатлантирмоқ учун бюджетдан ажратилган маблағлардан айниқса қониқарсиз фойдаланилди. Шу мақсад учун бюджетдан ажратилган бир миллион 844 минг сўм пулдан фақат 1 миллион 69 минг сўми ёки 53 проценти фойдаланилди.

Социал маданий муассасаларнинг харажатлари учун бюджетдан ажратилган маблағлардан бу йил ҳам етарли фойдаланилмаётир. Шу маблағлардан йилнинг биринчи ярмида маориф соҳасида 16 миллион сўмни ва соғлиқни сақлаш соҳасида 9 миллион сўмдан кўпроғи фойдаланилмай қолди.

Маориф министрлиги, Соғлиқни сақлаш министрлиги, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, Ижроия комитетлари социал-маданий муассасаларни кўпайтириш планининг бажарилишини доимо кузатиб туришлари, аҳолига хизмат кўрсатишни яхшилаш соҳасида уларнинг зиммасига юклатилган вазифаларни бажаришларига кўпроқ амалий ёрдам бериб туришлари зарур.

Шу билан бирга кўпгина корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларда айниқса «Ўзбекбирлашув» ва Савдо министрлиги системасида растраталар, ўғирликлар ва пулни еб қўйиш ҳоллари содир бўлмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети якинда қарор қабул қилиб, бу қарорда пулни исроф қилган кишилардан шу пулларни тезроқ ундириб олиш ва бундан буён социалистик мулкнинг яхши сақланишини таъминлаш чораларини белгилаб бердилар, Министрликлар, идоралар, корхоналар, қурилишлар ва муассасаларнинг раҳбарлари мазкур қарорни оғишмай бажариш, контроль ревизия ишларини яхшилаш чораларини кўришлари лозим.

1965 йилда областларнинг, Тошкент шаҳри ва умуман, Қорақалпоғистон АССРнинг маҳаллий бюджетлари — даромадлар бўйича 103,2 процент ва харажатлар бўйича 99,6 процент бажарилди, айрим областларда эса қуйидаги миқдорда бажарилди.

Минг сўм ҳисобида

Областларнинг номлари	Даромадлар: план	Даромадлар: ҳисобот	Даромадлар: бажарилиш проценти	Харажатлар: план	Харажатлар: ҳисобот	Харажатлар: бажарилиш проценти
1. Тошкент шаҳри	147742	149905	101,5	147742	146484	99,1
2. Тошкент области	111795	114995	102,9	111616	111030	99,5
3. Сирдарё области	50075	52438	104,7	50072	49046	97,9
4. Фарғона области	83816	87001	103,8	83233	83383	100,2
5. Андижон области	101846	106437	104,5	101842	102014	100,2
6. Самарқанд области	87781	89143	101,6	87663	87421	99,7
7. Бухоро области	52813	54099	102,4	52813	52592	99,6
8. Қашқадарё области	50282	52719	104,9	50196	48916	97,4
9. Сурхондарё области	41804	43323	103,6	41638	42051	100,5
10. Хоразм области	34812	36688	105,4	34812	34687	99,5
11. Қорақалпоғистон АССР	75150	78238	104,0	75150	75430	100,4
Жами	837916	864986	103,2	836777	833054	99,6

Ўтган йил баъзи областларда капитал маблағлар сарфлаш планлари қониқарсиз бажарилди, социал-маданий тадбирлар учун бюджетдан ажратилган маблағлар яхши ўзлаштирилмади.

Халқ хўжалигини бошқаришнинг тўғри ташкил этилиши коммунистик қурилиш вазифаларини муваффақиятли бажариш учун катта аҳамиятга эга. Бошқарув аппаратини қисқартириш, такомиллаштириш ва арзонлаштириш борасида республикада анчагина иш қилинди.

КПСС XXIII съездининг ва Ўзбекистон Компартияси XVII съездининг қарорларида кўзда тутилган иқтисодий чораларни амалга ошириш хўжалик ички резервларини тағин ҳам тўла ва ҳар томонлама сафарбар қилмоқ, республика давлат бюджетини бажармоқ, халқ хўжалигини ривожлантириш планида кўзда тутилган ҳамма тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаб турмоқ учун ҳамма чораларни кўришни талаб қилади.

Ҳеч шубҳасиз Ўзбекистон ССР меҳнаткашлари улуғ социалистик Ватанимизнинг қудратини янада мустаҳкамламоқ учун Совет Иттифоқи халқларининг қардош оиласида ўзларининг бутун кучларини ва ижодий ғайратларини сарфлаяжаклар. (Қарсаклар).

ДЕПУТАТ В. М. МУРОДХЎЖАЕВ ДОКЛАДИ ЮЗАСИДАН МУЗОКАРАЛАР

Депутат Г. И. Скоробогатов нутқи

Андижон область ижроия комитети раисининг ўринбосари

КПСС XXIII съездининг қарорлари ва мамлакат халқ хўжалигини ривожлантиришнинг янги беш йиллик плани ҳақидаги Директивалари Андижон область меҳнаткашлари ўртасида сиёсий активлик ва меҳнат ғайратини янада кучайтириб юборди. Саноат корхоналари ўтган етти ой ичида планни ошириб бажардилар, қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари янги муваффақиятларга эришдилар, давлат ва кооператив савдосида чакана товар обороти кўпайди. Буларнинг ҳаммаси область бюджетининг даромад ва харажат қисмини бажариш имконини берди.

Аммо бюджет умуман қониқарли бажарилгани ҳолда, бу соҳада ҳали ҳам камчилик ва нуқсонлар бор.

Қурилиш ташкилотлари суст ишлаётганлиги натижасида капитал қурилишга ажратилган маблағлардан қониқарсиз фойдаланилмоқда.

Бу йил давлат планига мувофиқ, капитал қурилишга ажратилган маблағларнинг 800 минг сўмини бизга бермай қўйдилар. Ана шу харажатларни ички манбаларимиз ҳисобига қоплашни биздан талаб қилдилар. Бу эса, маҳаллий Советларнинг бюджет соҳасидаги ҳуқуқларини маълум даражада бузишдан бошқа бир нарса эмас. Область ижроия комитети бу маблағларни аҳоли яшайдиган пунктларни, колхоз бозорларини обод қилиш учун ва бошқа мақсадлар учун сарф қилмоқчи эди.

Ҳозирги вақтда бюджетнинг даромад қисмини ошириб бажариш ва даромадларнинг харажатлардан ортиб қолган қисми ҳисобига қишлоқ Советларининг биноларини қуриш, улар учун жиҳозлар сотиб олиш, уларнинг биноларини ва район ижроия комитетларининг биноларини қуришга руҳсат берилди. Аммо бу тартиб район ва шаҳар ижроия комитетларининг бўлимларига нисбатан жорий қилинмайди. Бу бўлимлар ана шу маблағ ҳисобига капитал ремонт қилиш ва жиҳозлар сотиб олиш имкониятига эга эмаслар.

Маҳаллий Советларнинг ва хусусан қишлоқ советларининг ролини ошириш учун уларни малакали кадрлар билан мустаҳкамлаш зарур.

Шу йилнинг бюджетини муваффақиятли бажариш ва планда, партия ҳамда ҳукумат қарорларида кўрсатилган барча тадбирларни зарур пул маблағлари билан таъминлаш — совет органларининг энг биринчи бурчидир. Бизда бунинг учун барча шарт-шароит ва имкониятлар мавжуддир. (Қарсаклар).

М. Иброҳимов нутқи

Фарғона область ижроия комитетининг раиси

Меҳнаткашлар депутатлари Советлари Фарғона область ижроия комитети, шаҳар ва район ижроия комитетлари бутун хўжалик йили мобайнида бюджетнинг бажарилиши ва корхоналарнинг хўжалик-молиявий фаолиятига доир масалалар билан систематик равишда шуғулланиб келмоқдалар.

Ҳозирги вақтда партия ва совет органлари айрим саноат корхоналари ҳамда хўжалик органлари ишларининг кўнгилдагидек эмаслигига қандай ҳоллар сабаб эканлигини ўрганишга кўпроқ эътибор бермоқдалар, уларнинг молия-хўжалик фаолиятидаги камчиликларни йўқотиш чораларини кўрмоқдалар. Бундан мақсад — областдаги барча корхоналарнинг рентабель ишлашига эришишдир.

Йилнинг биринчи ярми якунлари шуни кўрсатдики, Озиқ-овқат саноати министрлигининг уч корхонаси, Енгил саноат министрлигининг икки корхонаси, Бинокорлик материаллари саноати министрлигининг икки корхонаси асосий кўрсаткичлардан бирини — жамғариш планини бажармади.

Маълумки, маҳаллий ташкилотларга бўйсунган хўжалик органлари ва шу жумладан савдо ташкилотлари молия-хўжалик фаолиятининг қониқарсиз бўлиши учун область ижроия комитети жавобгардир. Оборот маблағларнинг етишмай колган қисми зарур ҳолларда бюджет ҳисобига қопланмоқда. Аммо айрим министрликлар ва шу жумладан Савдо министрлиги область ижроия комитетининг розилигини олмай туриб, маҳаллий хўжалик органларининг маблағларини ўз ресурсларини тўлдириш учун чегириб олмоқдалар. Биз Савдо министрлигидан ва бошқа министрликлардан бундай ҳолларда маҳаллий Советлар билан келишиб олишни илтимос қиламиз. (Қарсаклар).

Депутат М. Умаров нутқи

Сурхондарё область ижроия комитетининг раиси

Сурхондарё областининг меҳнаткашлари халқ хўжалик планини ва бюджет топшириқларини бажаришда баъзи муваффақиятларни қўлга киритдилар.

Биз барча саноат корхоналари ва пудратчи қурилиш ташкилотларининг давлат планини бажаришларига эришганимизча йўқ. Савдо ташкилотларининг, маиший хизмат кўрсатувчи ташкилотларнинг хусусан қишлоқдаги иши катта талабларга жавоб бермаётир.

Ҳаммага маълумки, товар оборотидан ажратмалар бюджетга тушадиган маблағларнинг катта манбаларидан биридир. Лекин шунга қарамай, республикадаги бир қанча саноат корхоналари белгиланган фонд бўйича бизга товар етказиб бермадилар. Тошкент тўқимачилик комбинати йилнинг биринчи ярмида 954 минг сўмлик газлама етказиб бермади. Тошкентдаги пайпоқ-трикотаж фабрикаси областимизга қарздор бўлиб қолди.

Сурхондарё области бюджетга бир миллион сўм даромад бериш юзасидан олинган топшириқни ошириб бажармоқ, учун барча ички резерв ва имкониятларни сафарбар этишга аҳд қилди. Биз ўз зиммамизга олган мажбуриятимизни шараф билан бажаришга ҳаракат қиламиз. (Қарсаклар).

Депутат Э. Т. Шайхов нутқи

Тошкент область ижроия комитетининг раиси

Тошкент областининг бюджети шу йилнинг олти ойи мобайнида даромадлар бўйича 105 процент бажарилганлигини Олий Советга хурсандчилик билан маълум қиламиз.

Шу билан бирга, биз камчилик ва нуқсонларимиз ҳам ҳали кўп эканлигини, даромад манбаларидан тўлароқ фойдаланиш ва маблағларни мақсадга мувофиқ сарфлаш учун кўп иш қилишимиз кераклигини яхши биламиз.

Халқ хўжалигида ва бюджет даромадларида фойданинг роли доим ўсиб бормоқда. Лекин шунга қарамай, хўжалик ташкилотларининг баъзи раҳбарлари ишлаб чиқаришнинг рентабеллигини ошириш масалаларига тегишинча эътибор бермаётирлар ва КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленумининг қарорларини етарли даражада катъият билан амалга оширмаётирлар.

Совхозлар тўғрисида бир-икки оғиз сўз. Совхозларнинг кўплари маҳсулот етиштиришни кўпайтириш учун мавжуд имкониятлардан фойдаланмаётирлар. Сабзавотчилик совхозлари рентабель ишламаяпти. Бу совхозларда агротехника паст даражада бўлиб, уларнинг моддий-техника базаси ҳам заифдир. Озиқ-овқат саноати министрлиги сабзавотчилик совхозларини яқин бир-икки йил ичида рентабель хўжаликлар қаторига ўтказиш учун область ташкилотлари билан биргаликда сабзавотчилик совхозларига эътиборни кучайтириши лозим.

Пойтахт областининг меҳнаткашлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукуматининг раҳбарлигида 1966 йилги халқ хўжалик планини ва Давлат бюджетини муваффақиятли бажариш учун зарур чораларнинг ҳаммасини кўрадилар. (Қарсаклар).

Қ. С. Зоиров нутқи

Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министри

Республикадаги медицина муассасалари партия ва совет органларининг ёрдами ва раҳбарлигида 1965 йилда халқ хўжалик плани топшириқларини бажариш йўлида анча иш қилдилар. Аммо, соғлиқни сақлаш бюджети 98,4 процент бажарилди, капитал қурилиш учун ажратилган маблағларнинг 90 процентидангина фойдаланилди.

Республикадаги соғлиқни сақлаш органлари ва муассасалари 1966 йилда катта ва масъулиятли вазифаларни бажаришлари керак. Касалхоналардаги ўринлар сони олти мингтадан ҳам зиёд ортади. Янгидан 59 та даволаш пунктлари, 170 та фельдшерлик ва фельдшерлик-акушеркалик пунктлари очилади.

Маълумки, Тошкентдаги табиий офат медицина муассасаларига катта зарар етказди. Партиямиз Марказий Комитети ва ҳукуматимизнинг жуда катта ёрдами туфайли шаҳар касалхоналаридаги ўринлар сони қисқа вақт ичида тикланибгина қолмай, балки яна 390 ўринга эга бўлдик.

Капитал қурилиш тўғрисида алоҳида гапириб ўтиш керак. Йилнинг биринчи ярмида капитал қурилиш учун ажратилган маблағнинг атиги 4 миллион 200 минг сўми ёки йиллик планнинг 32 проценти миқдорида фойдаланилди. Қорақалпоғистон АССРда, Сурхондарё, Қашқадарё, Бухоро областларида шифохоналар қуриш суръатлари жуда пасайиб кетди.

Биз бундай аҳвол учун жавобгарликни ўз зиммамиздан соқит қилмаган ҳолда Қурилиш министрлиги, Қишлоқ қурилиши министрлиги ва «Главташкентстрой» олдига жиддий талаб қўйишга мажбурмиз. Биз қурилиш ташкилотларининг раҳбарларидан медикларга эътибор беришни илтимос қиламиз, чунки совет кишиларининг соғлиғи ҳар нарсадан ҳам азиздир.

Соғлиқни сақлаш ходимлари коммунизм қураётган совет кишиларига медицина хизматини янада яхшилаш юзасидан партиямиз ва ҳукуматимиз томонидан қўйилган вазифаларни бажармоқ учун бутун куч-ғайратларини сарф қиладилар. (Қарсаклар).

Ф. Қ. Қўқонбоев нутқи

Ўзбекистон ССР енгил саноат министри

Республика енгил саноат корхоналарининг коллективлари КПСС XXIII съездининг қарорларини амалга ошира бориб, мамлакатимизда коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш ишига ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.

Ўзбекистон енгил саноат корхоналари 1966 йилни уюшқоқлик билан кутиб олдилар. Халқ хўжалик плани аҳолининг эҳтиёжларини тўлароқ қондириш мақсадида халқ истеъмоли товарларини ишлаб чиқаришни янада кўпайтиришни кўзда тутади. Маҳсулот ишлаб чиқариш ўсиши билан бир қаторда маҳсулотнинг сифати ҳам яхшиланди, тайёр буюмларнинг хиллари кўпайди.

Саноатнинг янги ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилмоқда, янги техника ва янги технология жорий қилинмоқда, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этиш такомиллаштирилмоқда.

1967 йилда енгил саноат корхоналарининг ҳаммасини планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига кўчириш плани тасдиқланди. Саноат корхоналари янгича ишлаш усулига кўчирилиши муносабати билан ҳар бир корхона учун ўз оборот маблағлари нормативини белгилаш ва бу нормативнинг иқтисодий жиҳатдан асослаб берилган ҳисоб-китобларга тамомила мувофиқ бўлишини таъминлаш зарур.

Енгил саноат ходимларини айниқса ташвишга солаётган яна бир муҳим масала бор. Бу масала шундан иборатки, саноатни ишчи кадрлар ва инженер-техник ходимлар билан таъминлаш лозим. Ҳозирги кунда Тошкент тўқимачилик комбинатининг бир ўзидагина 2000 дан ортиқ ишчи етишмайди. Қўқондаги пайпоқ комбинатида ва бошқа баъзи корхоналарда ҳам шундай аҳволни кўрамиз.

Уй-жой билан таъминлаш — қўнимсизликка қарши курашиш ва кадрлар билан таъминлашда катта аҳамиятга эга. Биз Тошкент тўқимачилик комбинати ҳамда Қўқондаги пайпоқ комбинати меҳнаткашларини уй-жой билан таъминлашда Тошкент ва Қўқон шаҳар Советларининг ёрдам беришларини илтимос қиламиз. (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ БЮДЖЕТ КОМИССИЯСИНИНГ РАИСИ ДЕПУТАТ Ғ. Ғ. ЮСУПОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар! Қилинган анализ шуни кўрсатиб турибдики, бюджетнинг даромад қисми гарчи муваффақиятли бажарилган бўлса ҳам, аммо республикадаги бир қанча министрликлар ва идораларнинг баъзи корхоналари бюджет олдидаги ўз мажбуриятларини анчагина кам бажарганлар. 1965 йилда Пахта тозалаш саноати министрлигининг корхоналари 15 миллион сўм, Қишлоқ хўжалик министрлигининг корхоналари 16 миллион сўм, Қурилиш министрлигининг корхоналари 7,2 миллион сўм, Енгил саноат министрлигининг корхоналари 1,8 миллион сўм, Ғалла маҳсулотлари ва омихта озуқа саноатининг корхоналари 1,3 миллион сўм кам фойда олганлар.

Министрликлар ва идораларнинг ўз оборот маблағларида етишмай қолган камчиликни қоплаш учун 1966 йилда республика бюджетидан уларга 59 миллион сўм чамаси пул берилган. Бундан равшанки, бу катта маблағ халқ хўжалигини ва маданиятни ривожлантиришга, яъни энг фойдали мақсадларга сарфланиши мумкин эди.

Республика давлат бюджетининг 1966 йил биринчи ярмидаги бажарилиш якунлари яхши бўлса ҳам, аммо бу якунлар ўтган йиллардан қолишмайдиган камчиликларни яшира олмайди. Йилнинг биринчи ярмида корхоналарнинг 15 проценти ишлаб чиқариш планларини бажармади.

Корхоналарнинг деярли учдан бир қисми жамғармалар тўплаш планини адо эта олмади.

Айрим министрликлар ва корхоналар маҳсулот ассортиментини ва сифатини яхшилаш тўғрисида бош қотирмай, маҳсулотни реализация қилишни ўйламай, маҳсулот ишлаб чиқариш планини аввалгидек бажариш ва ҳатто ошириб бажаришни давом эттирмоқдалар.

Мисол учун саноатимизнинг ҳаётий муҳим тармоғи бўлган озиқ-овқат саноатини олиб кўрайлик. Озиқ-овқат саноати министрлигининг корхоналари 1965 йил планини ва 1966 йил биринчи ярмининг планини маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича ошириб бажардилар. Лекин шу билан бирга улар 1965 йилда истеъмолчига қадоқланган макаронларни пландагига нисбатан 10.842 тонна, 13.805 туб консервани, 3,6 минг тоннага яқин кондитер буюмларини кам бердилар.

1966 йилнинг биринчи ярмида министрлик корхоналари савдо ташкилотларига 5,6 миллион шартли банка консервани кам бердилар.

Брак қилинган ва сорти пасайтирилган молларнинг проценти 1966 йилнинг биринчи ярмида ўтган йилдагига нисбатан фақат ўсимлик мойи, узум винолари, арпоқ ва табиий чой бўйичагина камайди.

Енгил саноат министрлиги корхоналари ҳам маҳсулот ишлаб чиқариш планини бажараётган бўлсада, лекин айни вақтда шу йилнинг олти ойи мобайнида савдо корхоналарига мол етказиб бериш планини, шу жумладан ип газлама, ички-устки трикотаж, пайпоқ, чарм пойафзал сингари бозори чаққон молларни етказиб бериш планини 7,1 миллион сўм миқдорида кам бажарди.

Енгил саноат корхоналарида маҳсулот сифати учун кураш қониқарсиз ташкил этилган. Йилнинг биринчи ярмида республика Савдо министрлиги инспекцияси текшириб чиққан ип ва шойи газламанинг 32,2 проценти, тикилган буюмларнинг 16,4 проценти, трикотаж молларнинг 31,6 проценти, мўйнали буюмларнинг 66,9 проценти брак қилиниб, тузатиш учун қайтариб юборилди ва сорти пасайтирилди.

Товар-материалларнинг нормадан ошиб кетган, банк томонидан кредитланмаган запаслари 1966 йилнинг биринчи январида 52,4 миллион сўмлик маблағни банд қилиб ётган бўлса, шу йилнинг 1 апрелида бу миқдор яна кўпайиб, 64,8 миллион сўмга етди.

Кейинги йилларда республикада саноатнинг ишлаб чиқариш фондлари қарийб икки баравар кўпайди. Айни вақтда шу давр ичида бу фондларнинг натижа бериши 20 процент камайди, енгил саноатда эса, 22 процент, бинокорлик материаллари саноатида эса 24 процент камайди. Бюджет комиссиясининг фикри шуки, ишлаб чиқариш фондларининг берадиган натижасини кўпайтириш проблемаси корхоналар янгича ишлаш шароитига ўтказилгандан кейин эмас, балки хўжалик ислоҳотига тайёргарлик кўриш вақтида зўр бериб ва кечиктирилмай ҳал қилиниши лозим.

Бюджет комиссияси бундай таклиф киритади: 1965 йилги давлат бюджетининг даромадлар бўйича 2 миллиард 133 миллион 628 минг сўм миқдорида ва харажатлар бўйича 2 миллиард 47 миллион 18 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 86 миллион 610 минг сўм оширилиб бажарилганлиги тўғрисидаги ҳисобот тасдиқлансин.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети министрликлар, идоралар ва корхоналар раҳбарларининг ишлаб чиқариш ва хўжалик-молия фаолиятидаги камчиликларнинг йўқотилишини таъминлайдиган чораларни кўриши керак. Барча министрликлар, идоралар ва корхоналар раҳбарларининг хўжалик ислоҳотини амалга ошириш борасида тайёргарлик ишларини тегишли равишда ўтказишлари учун уларнинг масъулиятларини ошириш керак.

Социал-маданий тадбирлар учун бюджетдан берилаётган маблағлардан систематик равишда тўлиқ фойдаланилмаслигининг сабабларини алоҳида текшириб чиқиш, барча социал-маданий муассасаларнинг раҳбарларидан ва аввало Маориф министрлигидан ҳамда Соғлиқни сақлаш министрлигидан давлат маблағларидан самарали фойдаланишни талаб қилиш зарур.

Олий Советнинг Бюджет комиссияси Ўзбекистон меҳнаткашлари Коммунистик партия раҳбарлигида беш йиллик биринчи йилининг халқ хўжалик плани ва бюджетида белгиланган топшириқларни ҳеч сўзсиз бажаришларига, мамлакатимизда коммунизм қурилиши умумхалқ ишига муносиб ҳисса қўшишларига ишонади. (Қарсаклар).

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 05987.
ИНДЕКС 64969.
Г. 1187.